

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Φιλολογίας
Τομέας Γλωσσολογίας
ΠΜΣ: Γλωσσολογική Θεωρία και Έρευνα

Μεταπτυχιακή Εργασία
«Αποθετικά Ρήματα και Αντιμεταβιβαστικές Δομές:
Μια Αναπτυξιακή Μελέτη Κατάκτησης»

© Δήμητρα Κεντρωτή

ΑΜ: 2

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Μαρία Μαστροπαύλου

Ιωάννινα, 2022

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια, κυρία Μαρία Μαστροπαύλου, επίκουρη καθηγήτρια Ψυχολογίας, για την επιστημονική καθοδήγηση, τις πάντα εύστοχες υποδείξεις και τη βοήθειά της από την αρχή μέχρι και την ολοκλήρωση της εργασίας.

Επίσης, ιδιαίτερες ευχαριστίες και στους υπόλοιπους καθηγητές του Τομέα Γλωσσολογίας, την κυρία Μ. Λεκάκου, την κυρία Α. Πρέντζα και τον κύριο Π. Φίλο για όσα έμαθα από εκείνους αυτά τα τρία χρόνια στο ΠΜΣ.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στη βρεφονηπιοκόμο και ιδιοκτήτρια του παιδικού σταθμού «Τα Σπουργιτάκια» Ελένη Ασλανίδου, που μου επέτρεψε να διεξάγω έρευνα στο χώρο της, σε όλους τους γονείς που δέχτηκαν τα παιδιά τους να συμμετέχουν στην έρευνά μου και «άνοιξαν» τα σπίτια τους εν μέσω Covid-19 και στους συμμετέχοντες των δυο πιλοτικών ερευνών.

Περίληψη

Βασικός στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της επίδρασης της ηλικίας στις δομές με αποθετικά ρήματα και στις δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα. Για το λόγο αυτό, 21 παιδιά χωρισμένα σε τέσσερις ηλικιακές ομάδες: Ομάδα Α: παιδιά ηλικίας 4;0-6;0, Ομάδα Β: παιδιά ηλικίας 6;0-8;0, Ομάδα Γ: παιδιά ηλικίας 10;1-11;10 και Ομάδα Δ: παιδιά ηλικίας 12;0-13;0 κλήθηκαν να αξιολογήσουν μια σειρά από προτάσεις με αποθετικά ρήματα, παθητικά ρήματα και αντιμεταβιβαστικά ρήματα ως γραμματικές ή αντιγραμματικές. Από την ανάλυση των απαντήσεων προέκυψε ότι τα παιδιά της Ομάδας Α δεν έχουν κατακτήσει πλήρως την παθητική δομή στο λόγο τους, αν και ερμηνεύουν ως παθητικές τις αντιγραμματικές δομές με αποθετικά ρήματα και τις δομές των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων χωρίς εναλλαγή φωνής. Αντίθετα, οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες παρουσίασαν επιδόσεις αντίστοιχες με αυτές των ενηλίκων φυσικών ομιλητών ελληνικών. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι χαμηλές επιδόσεις όλων των συμμετεχόντων στον εντοπισμό των αντιγραμματικών αποθετικών δομών, υποδηλώνοντας ότι οι συγκεκριμένες δομές τείνουν να ερμηνεύονται ως παθητικές από τους φυσικούς ομιλητές ανεξάρτητα την ηλικία. Όσον αφορά, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, εκείνα χωρίς εναλλαγή φωνής γίνονται περισσότερο αποδεκτά με ενεργητική μορφολογία ενώ τα αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής γίνονται περισσότερο αποδεκτά με παθητική μορφολογία.

Abstract

The main purpose of this study is to investigate the effect of age on structures of deponents and anticausative verbs. As a result, 21 children divided into four groups (Group A: 4;0-6;0 y.o, Group B: 7;0-9;0 y.o., Group C: 10;1-11;10 y.o., Group D: 12;0-13;0 y.o.) were presented with sentences containing deponents and anticausatives and asked to rate them as grammatical or ungrammatical. Our findings indicate that children aged 4;0-6;0 have not fully acquired passive structures, even though they interpret the ungrammatical structures of deponents and the structures of anticausative verbs without voice alternation as passive. On the other hand, the performance of the remaining three groups of children is similar to that of the adults. In addition, there is an interesting fact regarding the ungrammatical structures of deponents. For these structures, all groups of children and adults have not performed well. Their performance shows a preference to interpret ungrammatical structures of deponents as passive regardless the age. As far as the anticausative verbs are concerned, those without voice alternation were more acceptable with an active morphology whereas those with voice alternation were more acceptable with passive morphology.

Keywords: deponents, anticausatives, voice alternation, passive morphology, language acquisition.

Περιεχόμενα

1. Θεωρητικό Υπόβαθρο.....	7
1.1 Το παθητικό μόρφημα.....	7
1.1.1 Οι εναλλαγές φωνής – η περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών	8
1.1.2 Τα αποθετικά ρήματα	13
1.2 Θεωρίες κατάκτησης.....	15
1.3 Η κατάκτηση της παθητικής δομής, των αντιμεταβιβαστικών και των αποθετικών στα ελληνικά.....	19
1.4 Ερευνητικοί στόχοι και Υποθέσεις	24
2. Μεθοδολογία.....	27
2.1 Συμμετέχοντες – Τόπος διεξαγωγής έρευνας.....	27
2.2 Υλικό και Διαδικασία.....	27
2.3 Μετρήσεις και Αναλύσεις	34
3. Αποτελέσματα.....	38
3.1 Αποτελέσματα Ενηλίκων	38
3.1.1 Αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα	39
3.1.2 Αντιμεταβιβαστικές δομές.....	43
3.1.3 Συμπέρασμα.....	53
3.2 Αποτελέσματα παιδιών	53
3.2.1 Αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα	54
3.2.2 Αντιμεταβιβαστικές δομές.....	61
3.2.3 Απαντήσεις – Διορθώσεις.....	73
3.3 Συμπεράσματα ενότητας.....	87
4. Συζήτηση.....	89
5. Συμπεράσματα	97
Βιβλιογραφία	98
Παράρτημα 1.....	103
Παράρτημα 2.....	105
Παράρτημα 3.....	114
Κατάλογος Γραφημάτων	123
Κατάλογος Πινάκων	126

Εισαγωγή

Ένα από τα πιο πολυσυζητημένα θέματα στη βιβλιογραφία είναι η κατάκτηση των παθητικών δομών διαγλωσσικά αλλά και στην ελληνική. Η παρούσα έρευνα έρχεται να προστεθεί στις ήδη υπάρχουσες μελέτες, καθώς βασικός στόχος της είναι η διερεύνηση της επίδρασης της ηλικίας στην κατάκτηση και παγίωση των δομών με αποθετικό ρήμα και των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα στον παιδικό λόγο.

Για τις ανάγκες της μελέτης, 21 παιδιά χωρισμένα σε τέσσερις ηλικιακές ομάδες κλήθηκαν να συμμετάσχουν σε μια δοκιμασία αξιολόγησης προτάσεων ως γραμματικών ή αντιγραμματικών. Τα ευρήματα της έρευνάς μας παρουσιάζονται σε αυτή την εργασία.

Πιο συγκεκριμένα, η εργασία μας διαρθρώνεται σε 5 βασικές ενότητες. Στην πρώτη ενότητα δίνεται το θεωρητικό υπόβαθρο που αφορά τις δομές με παθητικό μόρφημα, ενώ παρουσιάζονται διαγλωσσικές θεωρίες κατάκτησης των παθητικών δομών και μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Στη δεύτερη ενότητα, αναλύονται τεχνικές λεπτομέρειες που αφορούν τον τρόπο διεξαγωγής του πειράματος μας, ενώ παρουσιάζονται αναλυτικά οι υπό εξέταση συνθήκες. Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από ενήλικες και παιδιά τόσο κατά την πιλοτική εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας όσο και κατά την κυρίως εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας. Στην τέταρτη ενότητα συζητούνται τα ευρήματα της έρευνάς μας συνδυαστικά με ήδη υπάρχουσες μελέτες ενώ στην πέμπτη και τελευταία ενότητα αποτυπώνονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνά μας.

1. Θεωρητικό Υπόβαθρο

Στη συγκεκριμένη ενότητα πρόκειται να παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά του παθητικού μορφήματος στην ελληνική γλώσσα και να γίνει εκτενής αναφορά στις παθητικές δομές, στις αντιμεταβιβαστικές δομές και στα αποθετικά ρήματα. Επιπλέον, θα αναλυθούν θεωρίες που σχετίζονται με την κατάκτηση των παραπάνω δομών αλλά και θα συζητηθούν ευρήματα από προηγούμενες μελέτες που αφορούν την κατάκτηση των δομών αυτών στα ελληνικά. Στο τέλος της ενότητας, θα διατυπωθούν οι υποθέσεις έρευνας της παρούσας μελέτης.

1.1 Το παθητικό μόρφημα

Το ρηματικό σύστημα στα Νέα Ελληνικά εμφανίζει δύο μορφές: την ενεργητική (Act) και τη μη-ενεργητική (Nact). Το παθητικό μόρφημα συναντάται στη μη-ενεργητική μορφή των ρημάτων.

Παράδειγμα:

(1) Η Μαρία **δημοσιεύει** την εργασία. (ενεργητική)

(2) Η εργασία **δημοσιεύεται** από τη Μαρία. (μη-ενεργητική)

Το παθητικό μόρφημα της ελληνικής αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα συγκρητισμού, δηλαδή η ίδια μορφολογική κατάληξη εμφανίζεται σε περισσότερες από μία συντακτικές δομές. Συγκεκριμένα, εκτός από τις παθητικές δομές, συναντάται στα αποθετικά ρήματα, στα αναιτιατικά, στα αυτοπαθητικά, στα αλληλοπαθητικά και στις δομές μέσης διάθεσης.

(3) α. Η άσκηση **λύνεται** από τον μαθητή. (παθητική δομή)

β. Η επιτροπή **επεξεργάζεται** το αίτημα. (αποθετικό ρήμα)

γ. Η σούπα **καίγεται**. (αναιτιατική δομή)

δ. Το κορίτσι **ντύνεται** (=ντύνει τον εαυτό του). (αυτοπαθητική δομή)

ε. Τα κορίτσια **χτενίζονται** (χτενίζει η μία την άλλη). (αλληλοπαθητική δομή)

στ. Αυτό το βιβλίο **διαβάζεται** εύκολα. (δομή μέσης διάθεσης).

Σημσιολογικά, το παθητικό μόρφημα παρουσιάζει μια αρκετά σύνθετη εικόνα. Σύμφωνα με τη Zombolou (2004) το μόρφημα –μαι μπορεί να λάβει 13 διαφορετικές ερμηνείες ανάλογα με τη συντακτική δομή στην οποία βρίσκεται (παθητική, απλή αυτοπαθής, απλή αλληλοπαθής, τυχαία αυτοπαθής, τυχαία αλληλοπαθής, αιτιακή αυτοπαθής, αιτιακή αλληλοπαθής, χαριστική, αντιχαριστική, spontaneous event reading, τροπική, ημι-αποθετική και αποθετική).

Η Tsimpli (2006), από τη δική της πλευρά, θεωρεί ότι η ερμηνεία της παθητικής δομής αλλάζει ανάλογα με τη χρονική όψη του ρήματος ($\pm$ συνοπτικό), τον θ – ρόλο του Υποκειμένου (αιτία η δράστης), την παρουσία ή μη τροπικότητας και την εμπυχότητα. Παράλληλα, υποστηρίζει (Tsimpli, 1989, 2006) ότι η μη-ενεργητική μορφολογία σχετίζεται με δύο συντακτικές κατανομές: α) την αυτοπαθητική κατανομή με τον δράστη σε θέση Υποκειμένου [+ έμπυχο] και β) τη μη-αυτοπαθητική κατανομή (αντιμεταβιβαστικά ρήματα, δομές μέσης διάθεσης, παθητικά ρήματα) με το εσωτερικό όρισμα της Ρηματικής φράσης [-/+ έμπυχο] να βρίσκεται σε θέση συντακτικού Υποκειμένου.

Στη διάκριση σε αυτοπαθή/ μη αυτοπαθή [+/-έμπυχο] αναφέρονται και οι Alexiadou και Anagnostopoulou (2004).

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι σε δομές στις οποίες υπάρχει το παθητικό μόρφημα συχνά συναντάται η από-φράση ώστε να δηλωθεί η αιτία ή ο δράστης.

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι στην παρούσα έρευνα πρόκειται να εστιάσουμε σε τρεις από τις δομές στις οποίες συναντάται το παθητικό μόρφημα: τις παθητικές δομές, τις αντιμεταβιβαστικές δομές (βλ. 3γ αναιτιατική δομή), στις οποίες το ρήμα είναι αμφίσημο μεταξύ της παθητικής και της αναιτιατικής ερμηνείας, αλλά και τις δομές με αποθετικό ρήμα.

1.1.1 Οι εναλλαγές φωνής – η περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών

Ο όρος «φωνή» αναφέρεται στη ρηματική μορφολογία, η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε μεταβολές στη συντακτική πραγμάτωση των σημασιολογικών ορισμάτων του ρήματος. Η εναλλαγή φωνής, δηλαδή, ισοδυναμεί με τις μεταβολές που παρατηρούνται στην ορισματική δομή. Η πιο συνήθης περίπτωση εναλλαγής φωνής είναι αυτή από ενεργητική σε παθητική σύνταξη, οπότε και το ρήμα από ενεργητική μορφολογία λαμβάνει μη-ενεργητική.

(4) α. Ο μαθητής **έλυσε** την άσκηση. (Ενεργητική μορφολογία – Ενεργητική Σύνταξη)

β. Η άσκηση **λύθηκε** από τον μαθητή. (μη Ενεργητική μορφολογία ρήμα – Παθητική Σύνταξη)

Όπως γίνεται φανερό, στην ενεργητική σύνταξη (π.χ. 4α) ο θ-ρόλος του δράστη (agent) βρίσκεται σε θέση συντακτικού υποκειμένου (‘ο μαθητής’) και ο θ-ρόλος του πάσχοντα (patient) σε ρόλο συντακτικού αντικειμένου (‘την άσκηση’). Αντίθετα στην παθητική σύνταξη, ο πάσχων εμφανίζεται στη θέση του συντακτικού υποκειμένου (‘η άσκηση’) και ο δράστης δηλώνεται πλέον με τη χρήση προθετικής φράσης (από-φράση).

Μια άλλη περίπτωση εναλλαγής φωνής στα ελληνικά είναι τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα. Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα αναφέρονται σε γεγονότα που συμβαίνουν αυθόρμητα χωρίς την παρουσία/ παρέμβαση κάποιου δράστη ή κάποιας αιτίας.¹ Συχνά, η εναλλαγή από μεταβιβαστικά σε αντιμεταβιβαστικά πραγματώνεται και μορφολογικά με τη χρήση ή μη παθητικού μορφήματος.

(5) α. Ο ήλιος ζέστανε το νερό. (μεταβιβαστικό – ενεργητική μορφολογία)

β. Το νερό ζεστάθηκε. (αντιμεταβιβαστικό – μη ενεργητική μορφολογία)

Στα ελληνικά, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα άλλοτε συναντώνται με μη-ενεργητική μορφολογία και άλλοτε με ενεργητική μορφολογία.

(6) α. Το δέντρο κόπηκε. (μη-ενεργητική μορφολογία)

β. Το τζάμι έσπασε. (ενεργητική μορφολογία)

Άλλοτε πάλι μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο μη-ενεργητική όσο και ενεργητική μορφολογία ώστε να εκφραστεί το ίδιο νόημα (αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής).

(7) α. Τα φύλλα σκόρπισαν. (ενεργητική μορφολογία)

β. Τα φύλλα σκορπίστηκαν. (μη ενεργητική μορφολογία)

---

¹ Βέβαια, παρά την απουσία δράστη, τα αντιμεταβιβαστικά εμπεριέχουν την έννοια της αιτιακότητας (causation) (Alexiadou, Anagnostopoulou, Schäfer (2015).

Ωστόσο, υπάρχουν και δομές στις οποίες χρησιμοποιείται η ενεργητική μορφολογία, ενώ οι δομές των αντίστοιχων ρημάτων σε μη-ενεργητική μορφολογία θεωρούνται μη-αποδεκτές/ αντιγραμματικές.

- (8) α. Ο Γιάννης έσπασε το τζάμι.
β. Το τζάμι έσπασε.
γ. *Το τζάμι σπάστηκε από τον Γιάννη.

Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα υπάγονται στην Υπόθεση της Αναιτιατικότητας (Perlmutter, 1978, Burzio, 1981). Με βάση της Υπόθεση της Αναιτιατικότητας διακρίνονται δύο είδη αμετάβατων ρημάτων: τα αναιτιατικά και τα ανεργαστικά. Στα αναιτιατικά το τελικό Υποκείμενο είναι αποτέλεσμα μετακίνησης, καθώς αρχικά βρισκόταν σε θέση συντακτικού αντικειμένου. Αντίθετα, στα ανεργαστικά ρήματα το τελικό Υποκείμενο ήταν και αρχικά σε θέση υποκειμένου της ΡΦ.

- (9) α. John came. → [VP V NP] (αναιτιατικό ρήμα)
β. John sings. → NP [VP V] (ανεργαστικό ρήμα)

Το εσωτερικό όρισμα, δηλαδή, μετακινείται σε θέση συντακτικού υποκειμένου, όπως και στην παθητική σύνταξη. Ωστόσο, η βασική διαφορά είναι ότι στην παθητική σύνταξη ο αριθμός των ορισμάτων δεν μεταβάλλεται αλλά παραμένει αντίστοιχος με αυτόν της ενεργητικής σύνταξης. Το εξωτερικό όρισμα δηλώνεται με από-φράση ή ακόμη κι όταν δεν υπάρχει από-φράση είναι σαφές ότι υπάρχει ένα υπόρρητο εξωτερικό όρισμα (implicit external argument). Αυτό δε συμβαίνει με τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, τα οποία δε λαμβάνουν κάποιο (έστω υπόρρητο) εξωτερικό όρισμα (μεταξύ άλλων Manzini, 1983, Roeper 1987). Δηλαδή, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα δεν επιδέχονται από-φράση που να δηλώνει τον δράστη, επειδή η ενέργεια εκτελείται χωρίς υπαιτιότητα ή πρόθεση κάποιου δράστη. Βέβαια, όπως θα αναλυθεί παρακάτω, επιδέχονται Προθετικές Φράσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται για να εισάγουν άλλους θεματικούς ρόλους, εκτός του θ-ρόλου δράστη (π.χ. όργανο, αιτιακό όρισμα, αιτιακό συμβάν). Επίσης, δεν επιδέχονται επιρρήματα που να δηλώνουν δράση (π.χ. επίτηδες) ή προτάσεις που να δηλώνουν σκοπό.

Οι Alexiadou, Anagnostopoulou και Schäfer (2006) προτείνουν για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα μη-ενεργητικής μορφολογίας τη δομή:

(10) [[Voice [CAUS [Root]]]]

Η λειτουργική κατηγορία CAUS δηλώνει μια αιτιακή σχέση, ανάμεσα σε ένα αιτιακό συμβάν και την τελική κατάσταση, η οποία αναπαρίσταται από τη ρίζα του ρήματος και το θέμα ενώ στη λειτουργική κατηγορία Voice οφείλεται η παρουσία εξωτερικού ορίσματος και περιέχονται χαρακτηριστικά που καθορίζουν την παρουσία ή μη δράστη και τον τρόπο.² Στα ελληνικά οι Alexiadou, Anagnostopoulou και Schäfer (2006) θεωρούν ότι οι αντιμεταβιβαστικές δομές σχηματίζονται είτε με απουσία της κεφαλής VOICE (για δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία) είτε με την ύπαρξη της λειτουργικής κεφαλής VOICE [-AG], που δεν περιέχει, δηλαδή, χαρακτηριστικά τα οποία δηλώνουν δράστη. Επιπρόσθετα, οι Alexiadou και Anagnostopoulou (2004) υποστηρίζουν ότι ο ενεργητικός τύπος των αντιμεταβιβαστικών δηλώνει μερική μεταβολή, ενώ ο μη ενεργητικός τύπος καθολική μεταβολή.

Η Tsimplici (2006) θεωρεί ότι για τις εναλλαγές στη μεταβατικότητα υπεύθυνα είναι τα χαρακτηριστικά του μικρού ρ. Πιο συγκεκριμένα στην ενεργητική μορφή των αντιμεταβιβαστικών η ρΦ δεν έχει χαρακτηριστικά μεταβατικότητας ή δράστη ενώ οι αντιμεταβιβαστικές δομές μη-ενεργητικής μορφολογίας παρουσιάζουν ίδια ορισματική δομή με την παθητική και τις δομές μέσης διάθεσης. Η λειτουργική κεφαλή Voice απορροφά το εξωτερικό όρισμα και το εσωτερικό όρισμα μετακινείται στο χαρακτηριστή της Φράσης Χρόνου. Γι' αυτό η Tsimplici (2006) διευκρινίζει ότι η αντιμεταβιβαστική, παθητική ή μέση (middle reading) ερμηνεία είναι αποτέλεσμα της σημασιολογίας του προτασιακού κατηγορήματος (predicate) (π.χ. αλλαγή κατάστασης), των χρονικών/τροπικών χαρακτηριστικών της πρότασης και πραγματολογικών πληροφοριών.

Στα ελληνικά οι Προθετικές Φράσεις χρησιμοποιούνται για να εισάγουν διάφορους θεματικούς ρόλους. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τους Alexiadou, Anagnostopoulou και Schäfer (2006) και Alexiadou και Anagnostopoulou (2008):

(11) από + ΟΦ (έμψυχο) → παθητική ερμηνεία, δηλώνεται ο δράστης.³

---

² Συγκεκριμένα, όταν:

VOICE [+AG] → ύπαρξη ορίσματος που να δηλώνει τον δράστη η το όργανο/ μέσο με προθΦΡ.

VOICE [-AG] → ύπαρξη αιτιακών ορισμάτων (causers).

³ Οι Angelopoulos et al. (2020) υποστηρίζουν ότι η από-φράση της παθητικής δομής (passive by-phrases) συμπεριφέρεται όπως τα ορίσματα προσδιοριστή φράσης (DP arguments) της αντίστοιχης ενεργητικής δομής και μπορεί να δηλώνει μια σειρά από θ-ρόλους: δράστη, αυτό που προξενεί ένα συμβάν/ αιτιακό όρισμα (causer), μέσο/ όργανο ή φορέα εμπειρίας.

π.χ. Η άσκηση λύθηκε **από τον μαθητή**. (δράστης)

(12) *από* + ΟΦ (άψυχο) → αντιμεταβιβαστική ερμηνεία, δηλώνονται αιτιακά ορίσματα/ φυσικά φαινόμενα (causers/ natural forces) ή αιτιακά συμβάντα (causing events).

π.χ. Τα ρούχα στέγνωσαν **από τον ήλιο**. (αιτιακό όρισμα)

Η πόρτα έσπασε **από το χτύπημα**. (αιτιακό συμβάν)

(13) *με* + ΟΦ (άψυχο) → παθητική/ αντιμεταβιβαστική ερμηνεία, δηλώνεται το μέσο/ όργανο.

π.χ. Ο Κώστας άνοιξε την κλειδαριά **με τον κλειδί**. (μέσο/ όργανο).
(αντιμεταβιβαστικό ρήμα)

Τα μαλλιά μου στεγνώθηκαν **με το πιστολάκι**. (μέσο/ όργανο).
(παθητικό ρήμα).

(14) *με* + ΟΦ (άψυχο) → αντιμεταβιβαστική ερμηνεία, δηλώνονται αιτιακά ορίσματα/ φυσικά φαινόμενα (causers/ natural forces) ή αιτιακά συμβάντα (causing events).

π.χ. Τα ρούχα στέγνωσαν **με τον ήλιο**. (αιτιακό όρισμα)

Η πόρτα έσπασε **με το χτύπημα**. (αιτιακό σύμβάν)

Συνοψίζοντας, στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής και μη-ενεργητικής μορφολογίας οι Προθετικές Φράσεις δηλώνουν αιτιακά ορίσματα, αιτιακά συμβάντα, μέσο/όργανο. Επιπλέον, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα είναι δυνατόν να συνοδεύονται από τη φράση: *από-μόνο του*.

(15) Η πόρτα άνοιξε **από μόνη της**.

Παράλληλα, σύμφωνα με τους Alexiadou, Anagnostopoulou και Schäfer (2006) και Alexiadou και Anagnostopoulou (2008), στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα δεν συνυπάρχουν οι Προθετικές Φράσεις *από* και *με*, σε αντίθεση με τις παθητικές δομές.

(16) α. *Τα μαλλιά μου στέγνωσαν από τον αέρα με το πιστολάκι.
(αντιμεταβιβαστικό ρήμα).

β. Τα μαλλιά μου στεγνώθηκαν από την κομμώτρια με το πιστολάκι.
(παθητικό ρήμα).

Τέλος, θα πρέπει να διευκρινιστεί, ότι με βάση την θεωρία των Alexiadou, Anagnostopoulou και Schäfer (2006) που αναλύθηκε παραπάνω σχετικά με την παρουσία των λειτουργικών κεφαλών CAUS και Voice, η παρουσία αιτιακών ορισμάτων σε δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα συνδέεται με την παρουσία της λειτουργικής κεφαλής vCAUS. Αντίθετα στις παθητικές δομές δε συναντώνται Προθετικές Φράσεις που να δηλώνουν αιτιακά ορίσματα η αιτιακά συμβάντα, αλλά δηλώνεται ο δράστης ή το μέσο/ όργανο, τα οποία επιτρέπονται μόνο από την παθητική λειτουργική κεφαλή VOICE [+AG].

1.1.2 Τα αποθετικά ρήματα

Τα αποθετικά ρήματα είναι ρήματα που εμφανίζονται σε μη-ενεργητική μορφολογία αλλά έχουν ενεργητική σημασία. Με τον όρο ενεργητική σημασία η Zombolou (2004) διαφωνεί, καθώς, όπως υποστηρίζει, τα αποθετικά ρήματα μπορούν να δεχτούν διάφορες ερμηνείες, α) ενεργητική ερμηνεία σε ρήματα όπως αγωνίζομαι, β) να δηλώνουν κάποια εμπειρία π.χ. φοβάμαι, γ) να έχουν αυτοπαθητική ή αλλαλοπαθητική ερμηνεία π.χ. συνεννοούμαι, δ) να δηλώνουν αυθόρμητο γεγονός π.χ. γίνομαι, ε) να δηλώνουν κατάσταση π.χ. παρευρίσκομαι και στ) να έχουν παθητική ερμηνεία π.χ. υποσιτίζομαι.

Οι Baerman et al. (2007) ορίζουν τα αποθετικά ρήματα ως «αναντιστοιχία μορφής-λειτουργίας», εφόσον θεωρούν ότι τα αποθετικά είναι λεξικοποιημένα ρήματα των οποίων η μη-ενεργητική μορφή λειτουργεί ως ενεργητική, δηλαδή έχουν εξωτερικό όρισμα και εσωτερικό θ-ρόλο. Αντίστοιχη άποψη περί λεξικοποίησης των αποθετικών συναντάται τόσο στον Embick (1998) όσο και στον Kirarsky (2005), οι οποίοι θεωρούν ότι το παθητικό μόρφημα εγγενώς προσκολλάται στο θέμα και κατ' επέκταση είναι «ανενεργό» δηλαδή δεν απορροφά θ-ρόλο και δε χρειάζεται πτώση.

Συντακτικά, τα αποθετικά ρήματα διακρίνονται σε μεταβατικά και αμετάβαρα. Οι Zombolou και Alexiadou (2013) αναφέρουν ότι το 70% των αποθετικών ρημάτων

από το Corpus που μελέτησαν είναι αμετάβατα. Ακολουθούν τα μεταβατικά με εσωτερικό όρισμα σε πτώση αιτιατική (18%), τα αποθετικά με συμπλήρωμα προθετική φράση (10%) ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό των ρημάτων έχει εσωτερικό όρισμα σε πτώση γενική ή συνοδεύεται από Φράση Συμπληρωματικού Δείκτη σε θέση αντικειμένου.⁴

(17). α. Το παιδί έρχεται. (αμετάβατο)

β. Το παιδί φοβάται το σκοτάδι (μεταβατικό με άψυχο Αντικείμενο σε αιτιατική)

γ. Ο δικαστής υποψιάζεται τον μάρτυρα (μεταβατικό με έμψυχο Αντικείμενο σε αιτιατική).

δ. Το παιδί φοβάται [ΦΣΔ να κοιμάται μόνο του].

Παράλληλα, δεν παθητικοποιούνται, δηλαδή το εξωτερικό τους όρισμα δεν αποδίδεται με από-φράση.

(18). α. *Ο μάρτυρας υποψιάστηκε από τον δικαστή.

Σημασιολογικά τα αποθετικά ρήματα δεν ανήκουν σε μια σημασιολογική κατηγορία. Αντίθετα, έχουν προταθεί διάφορες κατηγοριοποιήσεις (Οικονομου, 2011, Zombolou & Alexiadou, 2013). Πιο συγκεκριμένα, η Οικονομου (2011) χωρίς, όπως και η ίδια αναφέρει, να εξαντλεί το θέμα προτείνει κατηγοριοποίηση των αποθετικών σε τέσσερις κατηγορίες: α) ρήματα ψυχικού πάθους π.χ. *φοβάμαι, λυπάμαι*, β) νοητικά δυναμικά ρήματα π.χ. *σκέφτομαι, υποπτεύομαι*, γ) ευεργεσιακά π.χ. *εκμεταλλεύομαι* και τέλος, δ) αναιτιατικά, π.χ. *έρχομαι*. Από πλευράς τους οι Zombolou και Alexiadou (2013) προτείνουν μια πιο εξαντλητική κατηγοριοποίηση με επτά διαφορετικές κατηγορίες αποθετικών ρημάτων: α) αυτοπαθητικά/ αλληλοπαθητικά ρήματα⁵ π.χ. *αυτοεξυπηρετούμαι*, β) αντιμεταβιβαστικά που δηλώνουν αυθόρμητο ή φυσικό γεγονός π.χ. *εκρήγνυμαι, ενηλικιώνομαι*, γ) ρήματα ψυχικού πάθους, π.χ. *φοβάμαι*, δ) ρήματα ενεργητικής σημασίας π.χ. *μεταχειρίζομαι*, ε) αναιτιατικά, π.χ. *έρχομαι*, στ) παθητικοποιημένα ρήματα π.χ. *ανδροκρατούμαι* και ζ) στατικά ρήματα π.χ. *είμαι, κείμαι*. Τέλος, όσον αφορά τα αποθετικά ρήματα θα πρέπει να επισημανθεί ότι φαίνεται

⁴ Επίσης, για περαιτέρω ανάλυση των ορισμάτων που συνοδεύουν τα αποθετικά ρήματα βλ. και Vassiliadou (2000).

⁵ Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η Tsimpli (1989) και η Θεοφανοπούλου-Κοντού (1980, 1982, 1997) δεν εντάσσουν τα αυτοπαθητικά και τα αλληλοπαθητικά ρήματα στα αποθετικά.

να εκφράζουν καταστάσεις, δραστηριότητα, εκπληρώσεις αλλά όχι επιτεύξεις με βάση το σύστημα του Vendler (1967), σε αντίθεση με τις δομές με ρήματα ενεργητικής μορφολογίας (Zombolou, 2004).

1.2 Θεωρίες κατάκτησης

Η γλωσσολογική έρευνα έχει μελετήσει και συνεχίζει να μελετά εκτενώς το ζήτημα της κατάκτησης της παθητικής δομής. Πολλές από τις έρευνες (ενδεικτικά Armon Lotem et al, 2016, Maratsos et al., 1985, Borer & Wexler, 1987, 1992, Fox & Grodzinsky, 1998, Hirsch & Wexler, 2006) τοποθετούν την κατάκτηση της παθητικής δομής γύρω στην ηλικία των 5 ετών. Ωστόσο, υπάρχουν και έρευνες κυρίως σε γλώσσες Bantu, στις οποίες οι ομιλητές φαίνεται να κατακτούν την παθητική δομή γύρω στα 3 έτη (Demuth, 1989, Demuth, Moloji & Matsobane 2010). Η Thatcher et al. (2007) θεωρούν ότι τα παιδιά κατακτούν μια αφηρημένη αναπαράσταση της παθητικής δομής αρκετά νωρίς, γύρω στα 3 με 4 έτη.

Η καθυστέρηση στην κατάκτηση της παθητικής δομής ανάγεται κατά βάση σε δύο υποθέσεις: (α) την αργή ανάπτυξη των μηχανισμών που είναι απαραίτητοι για την κατάκτηση της παθητικής, και (β) στη χαμηλή συχνότητα των παθητικών δομών στο λόγο.

(α) Σχετικά με την αργή ανάπτυξη γραμματικών και συντακτικών μηχανισμών που συμβάλλουν στην κατάκτηση της παθητικής, θα αναλυθούν δύο θεωρητικές προσεγγίσεις: α. η θεωρία A-Chain Delay/ Deficit Hypothesis και η θεωρία Theta-Role Transmission Deficit Account. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτή την κατηγορία υποθέσεων υπάρχουν και μη γλωσσολογικές αναλύσεις. Συγκεκριμένα οι Babyonyshev et al. (2001) δεν παραλείπουν να συνδέσουν τον βαθμό ανάπτυξης των γενικών νοητικών λειτουργιών του εγκεφάλου (βιογλωσσολογική προοπτική) με την αργή ανάπτυξη των παθητικών δομών στο παιδικό γλωσσικό σύστημα. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι η αργή κατάκτηση κάποιων δομών, όπως των παθητικών ή των αναιτιατικών στο παιδικό γλωσσικό σύστημα δε δικαιολογείται απόλυτα από τη θεωρία αδυναμίας σχηματισμού A-αλυσίδων αλλά ούτε από την έλλειψη γλωσσικού εισαγόμενου. Αντίθετα, θεωρούν ότι υπάρχει «πληθώρα γλωσσικού εισαγόμενου», το οποίο, ωστόσο, δεν μπορούν να επεξεργαστούν λόγω έλλειψης γνώσης εξαιτίας βιολογικών παραγόντων.

1α. A- Chain Delay/ Deficit Hypothesis (Maturational Hypothesis)

Η συγκεκριμένη θεωρητική προσέγγιση (Borer & Wexler, 1987, 1992) υποστηρίζει ότι τα παιδιά αργούν να κατακτήσουν τις ρηματικές παθητικές δομές εξαιτίας της αδυναμίας σχηματισμού A-chains, δηλαδή αλυσίδων που συνδέουν το ίχνος (trace) του μετακινούμενου ορίσματος με τη θέση του μετά την μετακίνηση.

(19) [IP η άσκησι_i [VP λύθηκε t_i]]

Με άλλα λόγια, παρατηρείται αδυναμία συσχέτισης του συντακτικού Αντικείμενου της ενεργητικής δομής με το Υποκείμενο της παθητικής δομής. Η απουσία αυτού του μηχανισμού, ο οποίος κατά τους μελετητές (Borer & Wexler, 1987, 1992, Hirsch & Wexler, 2006) αναπτύσσεται μετά την ηλικία των 5 ετών, οδηγεί και στην αδυναμία προσδιορισμού θεματικού ρόλου στο Αντικείμενο που μετακινήθηκε σε θέση Υποκειμένου στη παθητική δομή.

Επιπρόσθετα, οι Borer & Wexler (1987) θεωρούν ότι η απουσία του μηχανισμού σχηματισμού A-αλυσίδων, ωθεί τα παιδιά να αναλύουν τις παθητικές δομές ως επιθετικές, λόγω της χρήσης των παθητικών μετοχών στα παθητικά ρήματα της αγγλικής, καθώς οι τελευταίες δεν προϋποθέτουν A-chains (Adjectival Analysis), δηλαδή δεν υπάρχει A-μετακίνηση και εντοπίζονται στο λεξικό. Γι' αυτό και φαίνεται τα παιδιά να κατακτούν νωρίτερα τις παθητικές μετοχές σε ρόλο επιθέτου, σε δομές που είναι ομώνυμες με παθητικές (π.χ. *This dish is (already) washed*, *αυτό το πιάτο είναι πλυμένο/ This dish is washed (by dad)*, *αυτό το πιάτο πλένεται (από τον μπαμπά)*). Σε αυτή την ανάλυση συνηγορούν και δεδομένα από τα ελληνικά (Terzi & Wexler, 2002, Driva & Terzi, 2008). Επιπλέον, τα αγγλόφωνα παιδιά φαίνεται να αντιμετωπίζουν λιγότερα προβλήματα στην κατάκτηση παθητικών δομών ρημάτων δράσης, δηλαδή ρημάτων που ως υποκείμενο έχουν δράστη (π.χ. *touch*, *chase*, κ.λπ) (actional verbs) (Maratsos et al., 1985, Fox & Grodzinsky, 1998) συγκριτικά με τις αντίστοιχες δομές ρημάτων μη-δράσης (non-actional) (*remember*, *hear*, *love*, κ.λπ) ακριβώς γιατί οι παθητικές μετοχές των ρημάτων δράσης ενέχουν μεγαλύτερο βαθμό αμφισημίας ως προς την παθητική ή επιθετική ερμηνεία, σε αντίθεση με τις μετοχές των ρημάτων μη-δράσης.

Ωστόσο, η Υπόθεση της αργής ωρίμανσης A-αλυσίδων αναθεωρήθηκε. Ο Wexler (2004) υποστήριξε ότι η καθυστέρηση στην κατάκτηση των παθητικών δομών δεν οφείλεται στην αργή ωρίμανση των A-αλυσίδων, αλλά στην ύπαρξη του Universal Phase Requirement (UPR στο εξής). Σύμφωνα με το UPR, τα παιδιά θεωρούν ότι κάθε

φράση ρΦ (vP) και κάθε φράση συμπληρωματικού δείκτη (ΦΣΔ) ορίζει μια Φάση (Phase).⁶ Τα παιδιά, μέχρι την ηλικία των 5 ετών περίπου, δεν μπορούν να μετακινήσουν το εσωτερικό όρισμα στον χαρακτηριστή της Φράσης Κλίσης (Spec, I), καθώς το εσωτερικό όρισμα δεν βρίσκεται στο αριστερότερο όριο της Φάσης, δηλαδή σε θέση χαρακτηριστή. Συνεπώς οι παθητικές και οι αναιτιατικές δομές θεωρούνται αντιγραμματικές από τα παιδιά, αφού η θέση χαρακτηριστή της ΦΚλ μένει κενή, τα φ-χαρακτηριστικά δεν προσδιορίζονται και η Αρχή της Διευρυμένης Προβολής δεν ικανοποιείται. Αντίθετα, ένας ενήλικος φυσικός ομιλητής μπορεί και μετακινεί το εσωτερικό όρισμα από τη ρΦ σε θέση χαρακτηριστή της ΦΚλ., εφόσον σε αυτόν το ρ των παθητικών και αναιτιατικών δομών (v_{def(ective)}) δεν ορίζει μία Φάση.

1β. Theta – Role Transmission Deficit Account

Σε αντίθεση με την θεωρία αργής ωρίμανσης A-αλυσίδων, οι Fox & Grodzinsky (1998) αποδίδουν την αργή κατάκτηση παθητικών δομών στην ύπαρξη από-φράσης (by-phrase) και όχι στην μετακίνηση A-αλυσίδων.⁷ Υποστηρίζουν, δηλαδή, ότι τα παιδιά μετακινούν το συντακτικό Αντικείμενο της ενεργητικής δομής στη θέση Υποκειμένου της αντίστοιχης παθητικής δομής, αλλά δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν από-φράση για να αποδώσουν τον ενεργητικό θεματικό ρόλο του Υποκειμένου στην παθητική δομή.⁸ Βέβαια, στις παθητικές δομές με ρήματα δράσης τα παιδιά τοποθετούν τον δράστη με από-φράση, γεγονός που δείχνει ότι γνωρίζουν και αναλύουν τον θ-ρόλο της από-φράσης ως δράστη. Σε αντιστοιχία με την υπόθεση αυτή τα παιδιά προβλέπεται να αποδίδουν καλύτερα στις «short passives», καθώς σε αυτές δεν πραγματοποιείται μεταφορά θ-ρόλων στην από-φράση. Επίσης, οι Armon-Lotem et al. (2016) θεωρούν ότι τα παιδιά κατακτούν τις full-passives αργότερα, διότι δεν μπορούν να τις ερμηνεύσουν ως επιθετικές εξαιτίας της παρουσίας της από-φράσης.

---

⁶ Ο Chomsky (1998) ορίζει ως Φάση (Phase) ένα συντακτικό πεδίο το οποίο δεν επιτρέπει τη μετακίνηση των συστατικών του έξω από αυτό. Μόνο αν ένα συστατικό μετακινηθεί αρχικά στο πιο αριστερό όριο της Φάσης, ώστε να γίνει ορατό από την ανώτερη φάση, μπορεί να μετακινηθεί έξω από αυτή. Για παράδειγμα, στη Φάση ρΦ ένα συστατικό πρέπει να βρίσκεται στον χαρακτηριστή της ρΦ πριν την μετακίνησή του έξω από αυτό.

⁷ Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Babyonyshev et al. (2001) δε θεωρούν ότι η προσέγγιση των Fox & Grodzinsky (1998) αντικείται στη θεωρία αργής ωρίμανσης A-αλυσίδων. Αντίθετα, πιστεύουν ότι τα δεδομένα τους μπορούν να εξηγηθούν και από αυτή τη θεωρία.

⁸ Σε συνάρτηση με την προσέγγιση των Fox & Grodzinsky (1998) μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται ως ένα βαθμό και η πρόταση των Hyams et al. (Canonical Alignment Hypothesis, 2006) σύμφωνα με την οποία τα παιδιά δεν δυσκολεύονται εξαιτίας της παρουσίας A-αλυσίδων per se, αλλά εξαιτίας του γεγονότος ότι στο γραμματικό τους σύστημα είναι εντυπωμένο ότι κάθε εξωτερικό όρισμα (που συνήθως δηλώνει το δράστη) πρέπει να βρίσκεται σε θέση υποκειμένου (Spec, IP).

Εκτός από τις δύο προαναφερθείσες προσεγγίσεις, υπάρχουν και άλλες. Ενδεικτικά αναφέρουμε την Universal Freezing Hypothesis των Hyams & Snyder (2005), βάσει της οποίας θεωρείται ότι τα παιδιά μέχρι τουλάχιστον και την ηλικία των 4 αντιμετωπίζουν προβλήματα στην Α-μετακίνηση μιας Φράσης Προσδιοριστή πέρα από κάποιο άλλο όρισμα. Επιπρόσθετα, οι ίδιοι μελετητές (Snyder & Hyams, 2008) έχουν θίξει και το ζήτημα της επίδρασης των Χαρακτηριστικών Λόγου (Discourse Features) (Θεματοποίηση, Εστίαση) στην κατάκτηση των παθητικών δομών. Ωστόσο, δε θα επεκταθούμε περαιτέρω σε αυτές τις προσεγγίσεις.

(β) Ως προς την έλλειψη του γλωσσικού εισαγόμενου (poverty of stimulus) και τη χαμηλή συχνότητα εμφάνισης παθητικών δομών στο λόγο, έρευνες σε Bantu γλώσσες, όπως η Sesotho (Demuth, 1989, Demuth, Moloji & Machobane, 2010), η Kiswahili και η Kigiriama (Alcock, Rimba and Newton, 2012) και η Zulu (Suzman, 1985), αλλά και στην Inuktitut (Allen & Crago, 1996) (μεταξύ άλλων γλωσσών) δείχνουν ότι τα παιδιά κατακτούν τις παθητικές δομές πολύ νωρίτερα από την ηλικία των 5, γύρω στα 3 έτη. Τα ευρήματα σε αυτές τις γλώσσες δείχνουν ότι πέρα από γραμματικούς, συντακτικούς ή πραγματολογικούς λόγους και συγκεκριμένα γλωσσικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε γλώσσας, σημαντική επίδραση στην κατάκτηση της παθητικής δομής φαίνεται να έχει και η συχνότητα χρήσης αυτής της δομής (συχνότητα γλωσσικού εισαγόμενου). Μάλιστα, τα παιδιά στη Sesotho παράγουν παθητικές δομές με απόφραση ενώ φαίνεται να είναι σε θέση να ελέγξουν τους σχηματισμούς Α-αλυσίδων εφόσον εναλλάσσουν την ενεργητική σύνταξη με την παθητική στο λόγο τους ήδη από την ηλικία περίπου των 3 ετών (Demuth, 1989, Demuth, Moloji & Matsobane, 2010), σε αντίθεση με τις υποθέσεις για έλλειψη γραμματικών και συντακτικών μηχανισμών και ανικανότητας προσδιορισμού των θ-ρόλων. Αντίστοιχα και στην Inuktitut τα παιδιά από την ηλικία των 2;0 ετών δεν παρουσιάζουν δυσκολίες στην παραγωγή δομών που απαιτούν σχηματισμούς Α-αλυσίδων (Allen & Crago, 1996). Παράλληλα, η συχνότητα της δομής στο γλωσσικό εισαγόμενο φαίνεται να επηρεάζει την κατάκτηση των παθητικών δομών και στα αγγλικά, χωρίς βέβαια να είναι ξεκάθαρο αν αυτό συμβαίνει επειδή έχει επέλθει η πλήρης κατάκτηση της συγκεκριμένης δομής ή αν πρόκειται για αφηρημένη χρήση τους λόγω του γλωσσικού εισαγόμενου (Huttenlocher, Vasilyeva, and Shimpi, 2004).

Εκτός από τις παραπάνω, έχουν διατυπωθεί και άλλες θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν τις δυσκολίες που παρατηρούνται στην κατάκτηση της παθητικής.

Η ορισματική δομή και οι εναλλαγές μεταβατικότητας (transitivity alternations) αποδίδονται από κάποιους μελετητές σε δύο υποθέσεις. Η πρώτη υπόθεση δίνει προτεραιότητα στη γνώση του λεξικού και υποστηρίζει ότι από αυτό προσδιορίζεται η συντακτική γνώση και η ορισματική δομή (Semantic Bootstrapping Hypothesis, Grimshaw, 1981, Pinker, 1984, μεταξύ άλλων). Αντίθετα στη δεύτερη προσέγγιση (Syntactic Bootstrapping Hypothesis, Gleitman, 1990, Borer, 2004) η σύνταξη ορίζει την ορισματική δομή.

Συγκεκριμένα, η Borer (2004) συνηγορεί υπέρ της δεύτερης προσέγγισης, υποστηρίζοντας, βασισμένη σε ευρήματα από τα Εβραϊκά, ότι στα παιδιά η γλωσσική τους αναπτυξιακή πορεία αποτελείται από δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο, το μορφοφωολογικό, τα παιδιά χρησιμοποιούν σωστές συντακτικές δομές, τοποθετώντας τα ορίσματα στις κατάλληλες θέσεις ώστε να αποδώσουν το επιθυμητό νόημα, αλλά η μορφοφωολογία που χρησιμοποιούν είναι λανθασμένη, δηλαδή δεν προσθέτουν τα σωστά μορφήματα στο ρηματικό λέξιμα. Ωστόσο, στο δεύτερο στάδιο, το μορφοσυντακτικό τα παιδιά αντιλαμβάνονται πλήρως ότι η μορφολογία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σύνταξη και ότι η συντακτική γεγονοτική δομή (syntactic event structure) οδηγεί στην επιλογή του κατάλληλου τύπου μορφολογικά.

1.3 Η κατάκτηση της παθητικής δομής, των αντιμεταβιβαστικών και των αποθετικών στα ελληνικά

Δεδομένα από τα ελληνικά συνηγορούν υπέρ της θεωρίας της αργής ωρίμανσης Α-αλυσίδων. Συγκεκριμένα, οι Terzi & Wexler (2002) και Driva & Terzi (2008) μελέτησαν ελληνόφωνα παιδιά κυρίως προσχολικής ηλικίας, ως προς την κατανόηση: α) επιθετικών και ρηματικών παθητικών δομών ρημάτων δράσης και β) ρηματικών παθητικών δομών μη-δράσης και διαπίστωσαν καλύτερες επιδόσεις των παιδιών στις επιθετικές παθητικές δομές συγκριτικά με τις ρηματικές. Επίσης, καλύτερες συνολικά επιδόσεις παρατηρήθηκαν στις ρηματικές παθητικές δομές ρημάτων δράσης σε σχέση με τις αντίστοιχες δομές ρημάτων μη-δράσης. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι η παρουσία ή μη από-φράσης δε φάνηκε να επηρεάζει την κατανόηση των δομών αυτών από τα παιδιά, σε αντίθεση με τα όσα υποστηρίζουν οι Fox & Grodzinsky (1998). Επιπλέον, σε πρόσφατη έρευνα με μέσο όρο ηλικίας παιδιά 6;9 ετών οι Terzi et al. (2014) διαπίστωσαν σχετικά χαμηλότερες επιδόσεις στην ερμηνεία της παθητικής (70%) σε σχέση με τις εξαιρετικές επιδόσεις που σημείωσαν τα παιδιά στην

αυτοπαθητική (99%) αλλά και στην παθητική ερμηνεία (95%) των αυτοπαθητικών ρημάτων.⁹

Από τη δική της πλευρά, η Tsimpli (2006) αποδίδει την κατάκτηση η μη της παθητικής σε ζητήματα του λεξικού σε αντιστοιχία με την πρόταση της Borer (2004) και αντίθετα με τη θεωρία αργής ωρίμανσης A-αλυσίδων. Η εκτεταμένη παθητική ερμηνεία στα αντιμεταβιβαστικά στα παιδιά προσχολικής ηλικίας 3-4 ετών είναι ένδειξη ότι τα παιδιά γνωρίζουν τον μηχανισμό της παθητικής αλλά λόγω ελλιπούς γνώσης του λεξικού δυσκολεύονται να ερμηνεύσουν σε λογικό επίπεδο τις παθητικές δομές. Παράλληλα, και σε συνάρτηση με τα παραπάνω, οι Fotiadou & Tsimpli (2010) παρατηρούν μια αναπτυξιακή πορεία στο γραμματικό παιδικό σύστημα, εφόσον μελετώντας παιδιά από 2;11 – 5;11 ετών διαπίστωσαν μεγαλύτερες αμφισημίες στην απόδοση ερμηνείας σε ρήματα ενεργητικής και μη-ενεργητικής μορφολογίας σε αντίθεση με τους ενήλικες, αποδίδοντας το γεγονός στην μη-ολοκληρωμένη κατάκτηση του λεξικού και στις «πραγματολογικές και εγκυκλοπαιδικές γνώσεις» που συνοδεύουν ένα λέξημα.

Από την άλλη πλευρά, οι Zombolou, Varlokosta, Alexiadou & Anagnostopoulou (2010) αποδίδουν την κατάκτηση της παθητικής δομής σε βαθύτερες συντακτικές γνώσεις, οι οποίες απουσιάζουν από τον παιδικό λόγο.¹⁰ Προς επιβεβαίωση αυτής της θεωρίας, παρουσιάζουν δεδομένα στα οποία παιδιά ηλικίας 2;7-4;3 ετών (Μ.Ο. 3;5) έχουν πολύ χαμηλή επίδοση στα αντιμεταβιβαστικά μη ενεργητικής μορφολογίας συγκριτικά με τα αντιμεταβιβαστικά ενεργητικής μορφολογίας και υπεργενικεύουν σε ενεργητική.

Οι Nerantzini et al. (2021) σε χρονομετρικό έργο ανάγνωσης ατομικού ρυθμού, στο οποίο συμμετείχαν παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες (μ.ο. ηλικίας 11;4), χωρίς αναγνωστικές δυσκολίες (μ.ο. ηλικίας 11;5) και αρχάριοι αναγνώστες (μ.ο. ηλικίας 7;9), εντόπισαν στα μικρότερα παιδιά (αρχάριοι αναγνώστες) ταχύτερους χρόνους αντίδρασης όταν υπήρχε ενεργητικής μορφολογίας ρήμα. Το εύρημα αυτό βρίσκεται σε αντιστοιχία με την υπόθεση ότι η παθητική δομή κατακτάται αργότερα από τα παιδιά. Ταυτόχρονα, από τη γενικότερη εικόνα που παρατηρείται ως προς τους χρόνους αντίδρασης των αρχάριων αναγνωστών στα ρήματα μη-ενεργητικής μορφολογίας προκύπτει ότι οι αντιληπτικές ικανότητες τους επηρεάζονται από τη μη ολοκληρωμένη

---

⁹ Επίσης για περαιτέρω συζήτηση βλ. Terzi (2021).

¹⁰ Χρησιμοποιούν την «υπόθεση της κεφαλής CAUS», για περαιτέρω συζήτηση βλ. Alexiadou, Anagnostopoulou, Schäfer (2006).

διαμόρφωση των μηχανισμών επεξεργασίας μη-ενεργητικής μορφολογίας στο παιδικό γλωσσικό σύστημα. Ως προς τα αντιμεταβιβαστικά, τόσο τα παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες όσο και οι αρχάριοι αναγνώστες παρουσιάζουν ταχύτερους χρόνους αντίδρασης σε αντιμεταβιβαστικές δομές που δεν επιδέχονται παθητική ερμηνεία (από-φράση που δε δηλώνει τον δράστη) συγκριτικά με τις δομές εκείνες που επιδέχονται παθητική ερμηνεία (από-φράση που δηλώνει δράστη). Το εύρημα αυτό είναι ανάλογο με τα ευρήματα των Zombolou et al. (2010), οι οποίες υποστηρίζουν ότι τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα κατακτούνται νωρίτερα από τις παθητικές δομές και συνδέονται περισσότερο με την ενεργητική και όχι με τη μη-ενεργητική μορφολογία του ρήματος. Επιπλέον, από την έρευνα των Nerantzini et al. (2021) προκύπτει ότι στις δομές με παθητικά ρήματα τα παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες ήταν σημαντικά αργότερα στους χρόνους αντίδρασής τους όταν υπήρχε από-φράση που δε δήλωνε τον δράστη συγκριτικά με τις περιπτώσεις που περιεχόταν από-φράση που δήλωνε τον δράστη ή κάποια άλλη προθετική Φράση. Το γεγονός αυτό φανερώνει την προσδοκία των παιδιών να δηλώνεται ο δράστης, όταν το παθητικό ρήμα ακολουθείται από την πρόθεση *από*, γεγονός που καταδεικνύει ότι έχουν κατακτήσει τα μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά του παθητικού ρήματος. Αντίθετα, στους αρχάριους αναγνώστες δεν παρατηρήθηκε κάποια προσδοκία μετά από την πρόθεση *από*, φανερώνοντας ότι δεν έχουν κατακτήσει πλήρως τα μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά των ρημάτων με μη ενεργητική μορφολογία. Τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης χωρίς αναγνωστικές δυσκολίες ήταν ταχύτερα και από τις δύο παραπάνω ομάδες στους χρόνους αντίδρασης.

Ενδιαφέρον, επίσης, παρουσιάζει η έρευνα της Πλακούδα (2019),¹¹ η οποία μελετά την προτασιακή επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών στα ελληνικά από ενήλικες ηλικίας 22-62 ετών. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια δοκιμασία κρίσης αποδεκτότητας, η οποία περιλάμβανε: α) ρήματα των οποίων οι αντιμεταβιβαστικοί τύποι μορφολογικά αποδίδονται μόνο με μη-ενεργητική μορφολογία, β) ρήματα, τα οποία δύνανται να σχηματίσουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους κατά κύριο λόγο με ενεργητική μορφολογία, ενώ ο σχηματισμός αντιμεταβιβαστικών τύπων σε μη-ενεργητική μορφολογία μοιάζει λιγότερο πιθανός και γ) ρήματα τα οποία σχηματίζουν αντιμεταβιβαστικούς τύπους,

---

¹¹ Αξίζει να επισημάνουμε ότι η συγκεκριμένη έρευνα βρίσκεται κοντά στους στόχους που έχουμε θέσει και εμείς στη δική μας έρευνα ως προς την μελέτη των αντιμεταβιβαστικών δομών, αν και η βασικότερη διαφορά είναι ότι στην παρούσα έρευνα μελετάμε την αποδεκτότητα των υπό εξέταση δομών από παιδιά και όχι από ενήλικες, όπως η Πλακούδα (2019).

κατά κύριο λόγο, σε ενεργητική μορφολογία, συχνά, όμως, υπάρχει η δυνατότητα ο αντιμεταβιβαστικός τύπος να σχηματιστεί με τη χρήση μη-ενεργητικής μορφολογικής σήμανσης. Από τα ευρήματα προκύπτει ότι η πιο αποδεκτή δομή είναι η απλή μεταβατική σε σχέση με την αντιμεταβιβαστική και την παθητική. Επιπλέον, οι φυσικοί ομιλητές ελληνικών φαίνεται να λαμβάνουν υπόψη τους τον τύπο της αιτιότητας (εξωτερικό, απροσδιόριστο αίτιο) που προκαλεί την ενέργεια στην οποία αναφέρεται το ρήμα. Ωστόσο, για τη διαίσθησή τους η μη-ενεργητική μορφολογία μπορεί να αποδώσει την παρουσία ενός εξωτερικού αιτίου, χωρίς αυτό να είναι ποιητικό αίτιο. Μάλιστα, σε ερώτηση της ερευνήτριας γιατί προτιμούν την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία και όχι την παθητική, οι συμμετέχοντες αναφέρουν ότι αν γνωρίζουν ποιος έκανε μια ενέργεια είναι πιθανότερο να προτιμήσουν την ενεργητική δομή ενώ θα προτιμήσουν την αντιμεταβιβαστική δομή για να δηλωθεί κάτι που υφίσταται κάτι ή κάποιος (βλ. και Zombolou, 2004, Alexiadou, 2010). Στα ρήματα της δεύτερης κατηγορίας είναι κατ' εξοχήν αποδεκτός ο ενεργητικός μορφολογικός τύπος. Μάλιστα για τη συγκεκριμένη ομάδα, είναι αποδεκτός ο ενεργητικός αντιμεταβιβαστικός τύπος με από-φράση, η οποία περιλαμβάνει έμψυχο όνομα (Ο τοίχος άσπρισε από τον Γιάννη). Ως προς τα ρήματα της τρίτης κατηγορίας: αν και οι αντιμεταβιβαστικές δομές με μη-ενεργητική μορφολογία έχουν μικρή απόκλιση από τις αντίστοιχες παθητικές δομές (π.χ. Το παντελόνι λερώθηκε από τον Γιάννη/ Το παντελόνι λερώθηκε), οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ενεργητική μορφολογία δεν παρουσιάζουν ένα κοινό πρότυπο αποδεκτότητας για όλα τα ρήματα, καθώς υπάρχουν ρήματα, (π.χ. σκίζω), για τα οποία η χρήση ενεργητικής μορφολογίας αξιολογείται ως εντελώς μη αποδεκτή. Επιπρόσθετα, στην έρευνα της Πλακούδα (2019) η εμψυχότητα φαίνεται να επηρεάζει τον βαθμό αποδεκτότητας των προτάσεων, εφόσον ήταν αποδεκτές οι αντιμεταβιβαστικές δομές, στις οποίες το συντακτικό υποκείμενο δεν ήταν έμψυχο. Ένα επιπλέον στοιχείο που υπογραμμίζει η ερευνήτρια είναι ότι ο βαθμός οικειότητας του ομιλητή με το εκάστοτε υπό εξέταση ρήμα φαίνεται να καθορίζει την αποδεκτότητά του. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη έρευνα ένα ενδιαφέρον εύρημα, στο οποίο ωστόσο, δε θα επεκταθούμε ήταν η επίδραση του μορφωτικού επίπεδου του εκάστοτε συμμετέχοντα στην αποδεκτότητα ή μη των υπό εξέταση δομών.

Όσον αφορά τα αποθετικά ρήματα, δεν υπάρχουν από όσο γνωρίζουμε μελέτες αποκλειστικά για την κατάκτηση των αποθετικών ρημάτων σε μονόγλωσσους ελληνόφωνους τυπικά αναπτυσσόμενους πληθυσμούς. Αντίθετα, υπάρχουν μελέτες

στις οποίες συμμετέχουν ελληνόφωνα μονόγλωσσα παιδιά τυπικής ανάπτυξης ως ομάδα ελέγχου αλλά οι μελέτες εστιάζουν σε μη τυπικά αναπτυσσόμενους πληθυσμούς. Ειδικότερα, ο Ιωάννου (2016) σε μεταπτυχιακή έρευνα μελέτησε την κατάκτηση των αποθετικών ρημάτων από μονόγλωσσα ελληνόφωνα παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή. Στην έρευνα του συμμετείχαν 6 παιδιά τυπικής ανάπτυξης με μέσο όρο ηλικίας 3;10 και 6 παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή με μέση ηλικία τα 4;9 έτη, τα οποία κλήθηκαν να απαντήσουν σε 66 ερωτήσεις, καθεμία από τις οποίες αφορούσε μια έγχρωμη κινούμενη εικόνα με ήχο που έβλεπαν. Από την έρευνα προκύπτει ότι οι δομές με αποθετικά ρήματα ήταν περισσότερο προβληματικές με στατιστικά σημαντική διαφορά συγκριτικά με τις αυτοπαθείς και αλληλοπαθείς δομές που μελετήθηκαν και για τις δύο πληθυσμιακές ομάδες. Αν και αρχικά, το αποτέλεσμα αυτό φάνηκε να είναι ανακόλουθο της θεωρίας περί λεξικοποίησης των αποθετικών (Embick, 1998, Kiparsky, 2005), από την ανάλυση των λαθών προκύπτει ότι οι χαμηλότερες επιδόσεις στα αποθετικά ήταν αποτέλεσμα είτε του ελλιπούς λεξικού των παιδιών είτε λόγω αδυναμίας κατανόησης των εικόνων της βασικής δοκιμασίας. Ωστόσο, γίνεται φανερό ότι από την παρούσα έρευνα δεν μπορεί να εξαχθεί με ασφάλεια κάποιο συμπέρασμα για τα αποθετικά ρήματα.

Από πλευράς τους οι Μαστροπαύλου, Χρίστου, Νεραντζίνη και Λεκάκου (2019) σε χρονομετρικό έργο ανάγνωσης ατομικού ρυθμού μελετώντας τρεις ομάδες παιδιών α) με αναγνωστικές δυσκολίες (μ.ο. ηλικίας 11;4), β) αρχάριων αναγνωστών (μ.ο. ηλικίας 7;9) και γ) τυπικής ανάπτυξης χωρίς καταγεγραμμένη γλωσσική ή μαθησιακή δυσκολία (μ.ο. ηλικίας 11;5) εντόπισαν ότι τα παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες αλλά και οι αρχάριοι αναγνώστες αναλύουν τα αποθετικά ρήματα ως παθητικά και όχι ως ενεργητικά.

Παράλληλα τα αποθετικά ρήματα συμπεριλαμβάνονται σε ευρύτερες μελέτες που αφορούν τα Ελληνικά ως γλώσσα κληρονομιάς (Greek Heritage Speakers) (ενδεικτικά Zombolou & Alexiadou, 2012, Rizou & Alexiadou, 2021). Ειδικότερα, οι Zombolou & Alexiadou (2012) από την μελέτη περίπτωσης που πραγματοποίησαν παρακολουθώντας από την ηλικία των 2;0 έως την ηλικία των 2;9 ένα δίγλωσσο (ελληνικά – γερμανικά) αγόρι που ζούσε στη Γερμανία διαπίστωσαν ότι τα αποθετικά ρήματα έχουν κατακτηθεί από πολύ νωρίς (2;0 ετών) καθώς το παιδί δεν πραγματοποιούσε λάθη στο λόγο του ούτε φάνηκε να επηρεάζεται από τη δεύτερη μητρική του, τα Γερμανικά.

Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το περιορισμένο εύρος μελετών για τα αποθετικά και η απουσία μιας ευρείας έρευνας σε ελληνόφωνα μονόγλωσσα παιδιά τυπικής ανάπτυξης δε μας επιτρέπει να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα ως προς την κατάκτηση των αποθετικών στον παιδικό λόγο.

1.4 Ερευνητικοί στόχοι και Υποθέσεις

Το περιορισμένο εύρος ερευνών για την κατάκτηση των αποθετικών ρημάτων από ελληνόφωνα μονόγλωσσα παιδιά αποτέλεσε την αφορμή για το θέμα της συγκεκριμένης εργασίας. Παράλληλα, μελετήθηκαν και δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα, τα οποία αποτελούν μια ακόμη κατηγορία ρημάτων της ελληνικής που συναντώνται με το παθητικό μόρφημα -μαι. Στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων το διαφορετικό που παρουσιάζει η συγκεκριμένη έρευνα συγκριτικά με άλλες είναι η μελέτη των Προθετικών Φράσεων (με-φράση/ από-φράση) που συνοδεύουν δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα. Ωστόσο, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι δε μελετήθηκαν δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με αποκλειστικά παθητική μορφολογία. Ο λόγος που αυτό συνέβη είναι καθαρά πρακτικός. Ο αριθμός των προτάσεων με αποθετικά ρήματα και με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με αποκλειστικά ενεργητική μορφολογία και με εναλλαγή φωνής ήταν ήδη μεγάλος. Δεδομένου των συνθηκών (Covid-19) και της άρνησης των σχολείων για τη διεξαγωγή της έρευνας εντός του σχολικού περιβάλλοντος, σαφώς και υπήρχαν περιορισμοί (κυρίως χρονικοί από πλευράς γονέων) ως προς τις συναντήσεις με τα παιδιά, καθώς αυτές πραγματοποιούνταν ιδιωτικά σε δικό τους χώρο (βλ. αναλυτικά Κεφ. 2). Για το λόγο αυτό προτιμήθηκε να εξαιρεθεί μια ρηματική κατηγορία (αντιμεταβιβαστικά με αποκλειστικά παθητική μορφολογία).

Ο στόχος της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί η σχέση ανάμεσα στην ηλικία και στη χρήση των αντιμεταβιβαστικών και των αποθετικών δομών. Συγκεκριμένα, οι ανεξάρτητες μεταβλητές που έχουμε θέσει στην έρευνά μας είναι: α) η ηλικία και β) ο τύπος του ρήματος (αποθετικό ρήμα, παθητικό ρήμα, αντιμεταβιβαστικό ρήμα). Μάλιστα, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα ανάγονται σε δύο επιμέρους κατηγορίες: εναλλαγή φωνής – χωρίς εναλλαγή φωνής, οι οποίες με τη σειρά τους αναλύονται σε επιμέρους κατηγορίες με βάση την ύπαρξη +/- παθητικής μορφολογίας αλλά και την παρουσία +/- Προθετικής Φράσης. Η επίδραση των παραπάνω ανεξάρτητων μεταβλητών θα μετρηθεί μέσω έργου γραμματικότητας

(εξαρτημένη μεταβλητή), ώστε να διαπιστωθεί πότε τα παιδιά κατακτούν τις λεξικές και μορφοσυντακτικές ιδιότητες των δομών αυτών και κατ' επέκταση πότε αρχίζουν να είναι ευαίσθητα στην αντιγραμματικότητα των υπό εξέταση δομών. Η έρευνά μας εστιάζει σε δύο ερωτήματα:

α. Το βασικό ερώτημα που τίθεται είναι πότε τα παιδιά κατακτούν καθεμία από τις υπό εξέταση δομές.

Ειδικότερα, για τα αποθετικά ρήματα αναμένεται τα μικρότερα παιδιά να μην παρουσιάσουν ιδιαίτερες δυσκολίες και να σημειώσουν καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με τα παθητικά ρήματα, καθώς σύμφωνα με τους Embick (1998) και Kirarsky (2005) είναι λεξικοποιημένα ρήματα. Άρα ανάγονται στο λεξικό και δε σχετίζονται με την κατάκτηση συντακτικών χαρακτηριστικών. Ωστόσο, αν αποδειχτεί το εύρημα των Μαστροπαύλου, Χρίστου, Νεραντζίνη και Λεκάκου (2019) και μέσω της δικής μας πειραματικής διαδικασίας, τότε αναμένεται τα παιδιά των μικρότερων ηλικιακών ομάδων να αναλύσουν τα αποθετικά ρήματα ως παθητικά και κατ' επέκταση να μην εντοπίσουν τις αντιγραμματικές δομές.

Όσον αφορά τα παθητικά ρήματα, αναμένονται χαμηλότερες επιδόσεις στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες και καλύτερες επιδόσεις στα μεγαλύτερα παιδιά, αν λάβουμε υπόψη και τις ισχύουσες θεωρίες κατάκτησης αλλά και τις έρευνες που αφορούν τα ελληνικά (ενδεικτικά βλ. Terzi et al. (2014)).

Ως προς τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, στις μικρότερες ηλικίες αναμένονται καλύτερες επιδόσεις στα αντιμεταβιβαστικά ενεργητικής μορφολογίας (Zombolou, et al. (2010)), δηλαδή στις δομές που δεν επιδέχονται παθητική ερμηνεία (Nerantzini et al. (2021)).

β. Ένα επιπλέον ερώτημα, αρκετά πιο σύνθετο, αφορά τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα. Ειδικότερα, για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, εκτός από την μορφολογία τους, ποιοι άλλοι παράγοντες επιδρούν στην κατάκτησή τους; Επηρεάζει το είδος του αντιμεταβιβαστικού ρήματος (χωρίς εναλλαγή – με εναλλαγή φωνής) τις επιδόσεις των παιδιών και κατ' επέκταση την ηλικία κατάκτησης των δομών αυτών; Επίσης, επιδρά στην κατάκτηση των δομών αυτών η παρουσία προθετικής φράσης;

Με βάση και τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω αναμένεται στις μικρότερες ηλικίες η ενεργητική μορφολογία να είναι περισσότερο αποδεκτή, ανεξάρτητα της ρηματικής κατηγορίας. Επιπρόσθετα, όσον αφορά την παρουσία προθετικής φράσης, αναμένονται καλύτερες επιδόσεις στις μικρότερες ηλικίες για τις δομές με Προθετική

φράση + άψυχο, δηλαδή για τις δομές που δε δηλώνεται ο δράστης και δεν επιδέχονται παθητική ερμηνεία αλλά αντιμεταβιβαστική (Nerantzini et al. (2021)).

2. Μεθοδολογία

2.1 Συμμετέχοντες – Τόπος διεξαγωγής έρευνας

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 21 παιδιά τυπικής ανάπτυξης (10 κορίτσια και 11 αγόρια) χωρισμένα σε τέσσερις ηλικιακές ομάδες: α) 3 παιδιά ηλικίας 4;0-6;0 (1 κορίτσι και 2 αγόρια με μέση ηλικία 5;7), β) 3 παιδιά ηλικίας 6;0-8;0 (1 κορίτσι και 2 αγόρια με μέση ηλικία 7;6) γ) 7 παιδιά ηλικίας 10;1-11;10 (5 κορίτσια και 2 αγόρια με μέση ηλικία 11;1) και δ) 8 παιδιά ηλικίας 12;0-13;0 (3 κορίτσια και 5 αγόρια με μέση ηλικία 12;8)

Από την έρευνα αποκλείστηκαν δίγλωσσοι ομιλητές και παιδιά που έχουν διαγνωστεί με γλωσσικές διαταραχές, καθώς ζητούμενο ήταν τα παιδιά να είναι μονόγλωσσα ελληνόφωνα τυπικής ανάπτυξης. Επιπλέον, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα να συμμετάσχουν στο πείραμα παιδιά μη τυπικής ανάπτυξης τα οποία, όμως, δεν έχουν διαγνωσμένη γλωσσική διαταραχή, εφαρμόστηκε μια σειρά αξιολογητικών γλωσσικών και μετα-γλωσσικών δραστηριοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, η λεξιλογική επάρκεια των συμμετεχόντων εξετάστηκε μέσω της *Δοκιμασίας Εκφραστικού Λεξιλογίου* των Βογινδρούκα Ι. κ.ά. (2009). Επίσης, τόσο στα παιδιά προσχολικής ηλικίας όσο και σε αυτά της σχολικής ηλικίας χορηγήθηκε το Διαγνωστικό Τεστ Γλωσσικής Νοημοσύνης (DVIQ) για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας των Τσιμπλή Ι.-Μ. και Σ. Σταυρακάκη (2000).

Δεδομένου των συνθηκών και παρά το γεγονός ότι η έρευνα είχε εγκριθεί από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Φ.15/165599 /ΑΛ/ 18110/Δ1), οι συνεδρίες διεξήχθησαν ιδιωτικά σε χώρους που υπέδειξαν οι γονείς τηρώντας όλα τα μέτρα ασφαλείας (self test και μάσκες) και δεν ξεπέρασαν τις 2 ανά παιδί διάρκειας 45 λεπτών η καθεμία. Τα παιδιά προέρχονταν από την περιοχή της Νέας Μεσημβρίας – αγροτική περιοχή του Νομού Θεσσαλονίκης– και από το Νέο Αγιονέρι –αγροτική περιοχή του Νομού Κιλκίς. Οι γονείς είχαν συναινέσει ενυπόγραφα για τη συμμετοχή των παιδιών τους στην έρευνα (βλ. Παράρτημα 1).

2.2 Υλικό και Διαδικασία

Τα εργαλεία αξιολόγησης ήταν δύο κατηγοριών, τα αξιολογητικά και τα πειραματικά.

Ως προς τα αξιολογητικά εργαλεία, η λεξιλογική επάρκεια αξιολογήθηκε μέσω της *Δοκιμασίας Εκφραστικού Λεξιλογίου* των Βογινδρούκα Ι. κ.ά. (2009). Πρόκειται για

ένα σταθμισμένο εργαλείο αξιολόγησης των λεξιλογικών ικανοτήτων παιδιών ηλικίας 4;0 έως 8;0 ετών, κατά το οποίο οι συμμετέχοντες καλούνται να ονομάσουν όσες εικόνες ξέρουν από τις 50 που περιλαμβάνει η δοκιμασία. Βέβαια, αν και προορίζεται για παιδιά 4;0-8;0 ετών, το συγκεκριμένο εργαλείο χρησιμοποιήθηκε και στα μεγαλύτερα παιδιά της έρευνας με τα αποτελέσματα να αξιολογούνται συγκριτικά τόσο εντός ηλικιακής ομάδας όσο και μεταξύ των τεσσάρων ηλικιακών ομάδων. Ειδικότερα, στην έρευνα συμπεριλήφθηκαν όσα παιδιά ηλικίας 4;0-8;0 ετών είχαν σημειώσει στη δοκιμασία αρχικό βαθμό μεγαλύτερο από το εικοστό εκατοστημόριο που δίνεται ως βάση του εργαλείου και θεωρείται εντός φυσιολογικού εύρους. Όσον αφορά, τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας (9;0-13;0) συμπεριλήφθηκαν στην κυρίως πειραματική διαδικασία όσα παιδιά είχαν σημειώσει ποσοστό 75% και άνω.

Επιπρόσθετα, ένα δεύτερο κριτήριο για τη συμμετοχή στην πειραματική διαδικασία αποτέλεσε το Διαγνωστικό Τεστ Γλωσσικής Νοημοσύνης των Τσιμπλή Ι.-Μ. και Σ. Σταυρακάκη (2000). Πρόκειται για ένα σταθμισμένο εργαλείο γλωσσικής αξιολόγησης με τυποποιημένες διαδικασίες χορήγησης και βαθμολόγησης που στοχεύει στην εκμαίευση λεκτικών και μη-λεκτικών απαντήσεων. Στην μικρότερη ηλικιακή ομάδα του πειράματός μας (4;0-6;0 ετών) χορηγήθηκε το Διαγνωστικό Τεστ Γλωσσικής Νοημοσύνης Προσχολικής ηλικίας (2;5-6;0 ετών) που περιέχει δοκιμασίες που αφορούν την παραγωγή, την κατανόηση αλλά και την ανάκληση συντακτικών δομών ενώ στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες (7;0-13;0 ετών) χορηγήθηκε το Διαγνωστικό Τεστ Γλωσσικής Νοημοσύνης Σχολικής ηλικίας (6;0-9;0 ετών), το οποίο περιέχει δραστηριότητες που καλύπτουν τέσσερα επίπεδα: την παραγωγή, την κατανόηση, την ανάκληση συντακτικών δομών και την κατανόηση κειμένου. Όπως και με τη *Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου*, το συγκεκριμένο εργαλείο χορηγήθηκε και σε παιδιά από 9;1-13;0 ετών, με τα αποτελέσματα να αναλύονται συγκριτικά εντός της εκάστοτε ηλικιακής ομάδας και μεταξύ των ομάδων. Τα παιδιά που συμμετείχαν στην κυρίως πειραματική διαδικασία είχαν συγκεντρώσει στο Διαγνωστικό Τεστ Γλωσσικής Νοημοσύνης ποσοστό άνω του 60%.

Μετά την ολοκλήρωση των δοκιμασιών αξιολόγησης ακολουθούσε η βασική δραστηριότητα της έρευνας. Πρόκειται για Κρίση Γραμματικότητας, κατά την οποία οι συμμετέχοντες καλούνταν να αποφασίσουν αν οι προτάσεις που τους δίνονταν είναι γραμματικές ή αντιγραμματικές χωρίς να χρονομετρούνται.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι στην παρούσα έρευνα για τις προτάσεις στη δοκιμασία της Κρίσης Γραμματικότητας χρησιμοποιήθηκαν μόνο

μεταβατικά αποθετικά ρήματα με +/- έμφυχο αντικείμενο σε αιτιατική. Επιπρόσθετα, αν και δεν πρόκειται να μελετήσουμε τις επιδόσεις των παιδιών με βάση τη σημασιολογική κατηγορία του εκάστοτε αποθετικού ρήματος, πρέπει να επισημάνουμε ότι συνειδητά αποφεύχθηκαν ρήματα ψυχικού πάθους και αυτοπαθητικά/αλληλοπαθητικά, καθώς σκοπός μας ήταν να αποδίδεται στο εξωτερικό όρισμα ο θ-ρόλος του δράστη. Έτσι, κατά τον μετασχηματισμό της δομής με αποθετικό ρήμα σε αντιγραμματική δομή, για τις ανάγκες του πειράματος, ο δράστης θα δηλωνόταν με από-φράση. Με τον τρόπο αυτό μπορούσαμε να ελέγξουμε και να ομαδοποιήσουμε τα αποτελέσματά μας συγκριτικά και με τις παθητικές δομές που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα. Ωστόσο, η επιλογή αυτή, περιόρισε αρκετά και τα ρήματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν. Ειδικότερα, όπως αναφέρουν και οι Zombolou και Alexiadou (2013), μόλις το 18% των αποθετικών ρημάτων συντάσσεται με αντικείμενο σε αιτιατική πτώση. Από αυτή την ομάδα ρημάτων, με την εξαίρεση και όσων δήλωναν ψυχικό πάθος, ο αριθμός των ρημάτων που τελικά μπορούσαν να αξιοποιηθούν ήταν αρκετά περιορισμένος, δεδομένου ότι οι συμμετέχοντες του πειράματος ήταν παιδιά από 3 έως 13 ετών και κατ' επέκταση στόχος ήταν να παρουσιαστούν τα ίδια ρήματα σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, τα οποία θα ήταν, ταυτόχρονα, κατανοητά σε όλα τα παιδιά ανεξάρτητα ηλικίας. Γι' αυτό και αντλήθηκαν από παραμύθια αλλά και τα σχολικά βιβλία του Δημοτικού. Θα πρέπει, όμως, να ληφθεί υπόψη ότι ίσως με κάποια από αυτά τα ρήματα τα παιδιά, ειδικά τα μικρότερα, να ήταν λιγότερο εξοικειωμένα και αυτό να είχε κάποιο αντίκτυπο στις απαντήσεις τους.

Ως προς τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, όπως έχει ήδη αναφερθεί, στην έρευνα συμπεριλήφθηκαν αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας με εναλλαγή φωνής και αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας χωρίς εναλλαγή φωνής. Τα ρήματα που χρησιμοποιήθηκαν στις προτάσεις αναφέρονται όλα, εκτός του ρήματος «ξεκολλάω», από τις Alexiadou και Anagnostopoulou (2004) στο Κεφάλαιο: *Structural Analysis of Unaccusatives, The unaccusativity puzzle: Explorations of the syntax-lexicon interface* 5.

Οι προτάσεις συνολικά ήταν 260 και περιλάμβαναν τις ακόλουθες συνθήκες (βλ. Παράρτημα 2):

A. Αποθετικά ρήματα (40 προτάσεις συνολικά):

Γραμματικές δομές (20 προτάσεις):

(α) αποθετικό ρήμα + έμψυχο Αντικείμενο σε αιτιατική (10 προτάσεις)

π.χ. Το αφεντικό εκμεταλλεύτηκε τους υπαλλήλους.

(β) αποθετικό ρήμα + άψυχο Αντικείμενο σε αιτιατική (10 προτάσεις)

π.χ. Η νηπιαγωγός διηγήθηκε μια ιστορία.

Αντιγραμματικές δομές (20 προτάσεις):

(γ) αποθετικά ρήματα σε παθητικές δομές + έμψυχο Υποκείμενο (10 προτάσεις)

π.χ. *Οι υπάλληλοι εκμεταλλεύτηκαν από το αφεντικό

(δ) αποθετικά ρήματα σε παθητικές δομές + άψυχο Υποκείμενο (10 προτάσεις)

π.χ. *Μια ιστορία διηγήθηκε από τη νηπιαγωγό.

B. Παθητικά ρήματα (40 προτάσεις συνολικά):

Γραμματικές δομές (20 προτάσεις):

(α) παθητική δομή με παθητική μορφολογία + έμψυχο Υποκείμενο (10 προτάσεις)

π.χ. Ο τραυματίας σώθηκε από τους περαστικούς.

(β) παθητική δομή με παθητική μορφολογία + άψυχο Υποκείμενο (10 προτάσεις)

π.χ. Το ποίημα γράφτηκε από τον μαθητή.

Αντιγραμματικές δομές (20 προτάσεις):

(γ) παθητικό ρήμα σε ενεργητικές δομές + έμψυχο Αντικείμενο (10 προτάσεις)

π.χ. *Οι περαστικοί σώθηκαν τον τραυματία.

(δ) παθητικό ρήμα σε ενεργητική δομή + άψυχο Αντικείμενο (10 προτάσεις)

π.χ. *Ο μαθητής γράφτηκε το ποίημα.

Γ. Ενεργητικά ρήματα (20 προτάσεις συνολικά):

Αντιγραμματικές δομές (20 προτάσεις)

(α) ενεργητικό ρήμα σε παθητική δομή + έμψυχο Υποκείμενο (10 προτάσεις)

π.χ. *Ο τραυματίας έσωσε από τους περαστικούς.

(β) ενεργητικό ρήμα σε παθητική δομή + άψυχο Υποκείμενο (10 προτάσεις)

π.χ. *Το ποίημα έγραψε από τον μαθητή.

**Δ. Αντιμεταβιβαστικές δομές χωρίς εναλλαγή φωνής (με ενεργητική μορφολογία)
(80 προτάσεις συνολικά):**

(α) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση (10 προτάσεις) π.χ. Το μπαούλο άνοιξε.

(β) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (+άψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα.

(γ) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (+άψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το μπαούλο άνοιξε με το τράνταγμα.

(δ) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (+έμψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το μπαούλο άνοιξε από τη γιαγιά.

(ε) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση (10 προτάσεις) π.χ. Το μπαούλο ανοίχτηκε.

(στ) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (+άψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα.

(ζ) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + με-φράση (+άψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το μπαούλο ανοίχτηκε με το τράνταγμα.

(η) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (+έμψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το μπαούλο ανοίχτηκε από τη γιαγιά.

Ε. αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής (80 προτάσεις συνολικά):

(α) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση (10 προτάσεις) π.χ. Το φόρεμα τσαλάκωσε.

(β) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (+άψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο.

(γ) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (+άψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το φόρεμα τσαλάκωσε με το πλύσιμο.

(δ) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (+έμψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το κορίτσι.

(ε) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση (10 προτάσεις) π.χ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε.

(στ) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (+άψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο.

(ζ) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + με-φράση (+άψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε με το πλύσιμο.

(η) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (+έμψυχο) (10 προτάσεις) π.χ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το κορίτσι.

Όσον αφορά τις προτάσεις του πειράματος, αυτές προηγουμένως είχαν ελεγχθεί ως προς την αποδεκτότητά τους, μέσω της εφαρμογής δύο πιλοτικών ερευνών. Στην πρώτη πιλοτική έρευνα συμμετείχαν 77 ενήλικες μονόγλωσσοι φυσικοί ομιλητές ελληνικών ηλικίας 18-56 (ΜΟ ηλικίας: 27 έτη), οι οποίοι κλήθηκαν να βαθμολογήσουν σε κλίμακα Likert από 1 (=εντελώς λανθασμένη/ αφύσικη) έως 5 (=απόλυτα σωστή/ φυσική) τις προτάσεις των συνθηκών (Α) έως (Ε).

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της πρώτης πιλοτικής έρευνας αντικαταστάθηκαν τρία αντιμεταβιβαστικά ρήματα (τα ρήματα: μαυρίζω, βουλιάζω, καθυστερώ από τα ρήματα: στενεύω, στεγνώνω, ξεκολλάω), καθώς λόγω χαμηλής λεκτικής συχνότητας φάνηκε να προβληματίζουν τους συμμετέχοντες, με αποτέλεσμα η τάση για αντιγραμματικότητα που παρατηρήθηκε κυρίως στις δομές με παθητική μορφολογία και ακόμη περισσότερο στις δομές με παθητική μορφολογία + από-φράση που δήλωνε τον δράστη (π.χ. Ο τοίχος μαυρίστηκε από τον βαφέα) να σχετίζεται περισσότερο με τον τύπο εν γένει και τη χαμηλή λεκτική συχνότητα παρά με τα ορίσματα. Επιπλέον, αντικαταστάθηκε το ρήμα «σπάω» από το ρήμα «στραβώνω», καθώς με παθητική μορφολογία (σπάζομαι/ σπάστηκα) έχει επικρατήσει ως ιδιωματισμός και έχει αποκτήσει την ερμηνεία «εκνευρίζομαι». Αξίζει να σχολιαστεί ότι παρά το γεγονός ότι και το ρήμα «στραβώνομαι» έχει επικρατήσει ως ιδιωματισμός και χρησιμοποιείται με την ερμηνεία «τυφλώνομαι» στη φράση: «στραβώθηκα από τον

ήλιο», αυτό δε φάνηκε να επηρέασε τους συμμετέχοντες στις απαντήσεις τους κατά τη δεύτερη πιλοτική έρευνα, όταν κλήθηκαν να κρίνουν ως γραμματική/ αντιγραμματική την πρόταση: «Η κεραία στραβώθηκε από την καταιγίδα».

Επιπρόσθετα, αντικαταστάθηκαν ορισμένες προθετικές φράσεις, καθώς δεν απέδιδαν απόλυτα αντιμεταβιβαστική ερμηνεία. Συγκεκριμένα, αντικαταστάθηκαν οι φράσεις: «από το πλυντήριο», «από το στυλό», «από το σπάσιμο του κουμπιού» και «από το μάτι της κουζίνας» με τις φράσεις: «από το πλύσιμο», «από τη χρήση», «από το τράβηγμα» και «από τον ήλιο» αντίστοιχα.

Τέλος, σε αυτό το πρώτο πιλοτικό δεν περιλαμβάνονταν προτάσεις της μορφής: *αντιμεταβιβαστικό ρήμα με +/- παθητική μορφολογία + με-φράση (+άψυχο)*. Αυτές προστέθηκαν στη δεύτερη πιλοτική έρευνα, ώστε να ελεγχθεί ακόμη διεξοδικότερα η επίδραση των προθετικών φράσεων στην απόδοση αντιμεταβιβαστικής ερμηνείας στα ρήματα.

Στην δεύτερη πιλοτική έρευνα συμμετείχαν 38 ενήλικες μονόγλωσσοι φυσικοί ομιλητές ελληνικών ηλικίας 18-56 (ΜΟ ηλικίας: 24 έτη). Η έρευνα αυτή περιλάμβανε τις 160 προτάσεις των συνθηκών (Δ) και (Ε) και 40 διασπαστές προσοχής και η διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν ίδια με αυτή της πρώτης πιλοτικής έρευνας· οι συμμετέχοντες αξιολογούσαν τις προτάσεις σε κλίμακα Likert από 1 (=εντελώς λανθασμένη/ αφύσικη) έως 5 (=απόλυτα σωστή/ φυσική). Από αυτό το πιλοτικό δε φάνηκε η ανάγκη για περαιτέρω αντικατάσταση κάποιου ρήματος ή προθετικής φράσης.

Μετά την πιλοτική εφαρμογή της έρευνας, ξεκίνησε η συλλογή γλωσσικών δεδομένων από τα παιδιά. Η συνάντηση με το κάθε παιδί γινόταν σε ήσυχο χώρο που υποδεικνυόταν από τους γονείς, και στον οποίο τα παιδιά αισθάνονταν άνετα. Αρχικά, δόθηκαν εκτενείς οδηγίες σύμφωνα με τις οποίες τα παιδιά καλούνταν να αποφασίσουν αν οι προτάσεις που εκφωνούνταν από την ερευνήτρια ήταν σωστές ή λανθασμένες. Μάλιστα, στα παιδιά παρουσιάστηκε το εξής σενάριο: «Οι προτάσεις αυτές έχουν εκφωνηθεί από κάποιο παιδί στην ηλικία σας που μόλις έχει έρθει στην Ελλάδα και δεν ξέρει ακόμη καλά Ελληνικά. Έτσι, εσείς πρέπει τώρα να σκεφτείτε αν οι προτάσεις που είπε το παιδάκι είναι σωστές ή λανθασμένες, ώστε να το βοηθήσετε να βελτιώσει τα ελληνικά του». Στις ηλικιακές ομάδες 4;0-6;0 και 7;0-9;0 δόθηκαν, παράλληλα, κάρτες με τους αριθμούς των προτάσεων, στις οποίες μπορούσαν να βάζουν σφραγίδα στον αριθμό κάθε πρότασης που θεωρούσαν σωστή. Στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες 10;1-11;10 και 12;0-13;0 οι κάρτες δε χρησιμοποιήθηκαν. Επιπλέον, στις τρεις

ηλικιακές ομάδες από 7;0 έως 13;0 ετών ζητήθηκε να διορθώνουν τις προτάσεις που θεωρούσαν λανθασμένες.

Αξίζει να διευκρινιστεί ότι οι συμμετέχοντες είχαν ενημερωθεί πως μπορούσαν να κάνουν όσα διαλείμματα θέλουν ή να διακόψουν το πείραμα και να το συνεχίσουν άλλη μέρα δεδομένης της έκτασής του.¹² Παράλληλα, είχαν ενημερωθεί ότι μπορούν να αποχωρήσουν οριστικά οποιαδήποτε στιγμή το επιθυμούν. Η μέση διάρκεια της δοκιμασίας της κρίσης γραμματικότητας ήταν περίπου 45 λεπτά.

2.3 Μετρήσεις και Αναλύσεις

Μετά τη συλλογή δεδομένων, τα αποτελέσματα κατηγοριοποιήθηκαν ανά ηλικιακή ομάδα και ανά συνθήκη (βλ. παραπάνω Α-Ε). Έγινε καταμέτρηση των απαντήσεων που κρίθηκαν από τους συμμετέχοντες ως ορθές/ γραμματικές, καθώς και αυτών που ήταν λανθασμένες. Για κάθε πειραματική συνθήκη υπολογίστηκαν ποσοστά επί του συνόλου των απαντήσεων.

Στη συνέχεια, έγινε στατιστική ανάλυση με τη χρήση του προγράμματος IBM SPSS v27.0. Λόγω του μικρού αριθμού ατόμων στην κάθε ομάδα οι αναλύσεις έγιναν με μη-παραμετρικά τεστ. Ειδικότερα, για τις συγκρίσεις ανά ζεύγη εντός της ίδιας ηλικιακής ομάδας χρησιμοποιήθηκε το μη-παραμετρικό τεστ Wilcoxon Signed-Ranks Test (στο κείμενο συμβολίζεται με Z). Οι συγκρίσεις ανά ζεύγη εντός ομάδων έγιναν:

1) με κριτήριο τη γραμματικότητα:

α) αποθετικά ρήματα: σύγκριση γραμματικών δομών με τις αντίστοιχες αντιγραμματικές.

β) παθητικά ρήματα: σύγκριση γραμματικών δομών με τις αντίστοιχες αντιγραμματικές.

2) με κριτήριο τη μορφολογία (+/- παθητική) στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα:

---

¹² Αναφερόμαστε συνολικά τόσο στα αξιολογητικά εργαλεία όσο και στην κρίση γραμματικότητας. Ας επισημανθεί ότι η πλειοψηφία των παιδιών ηλικίας 11;0 -13;0 ζήτησε και διεκπεραίωσε το πλήθος των δραστηριοτήτων σε μία ημέρα με μέσο όρο διάρκειας 1 ώρα και 30 λεπτά. Αντίθετα, οι μικρότερες ηλικιακές ομάδες ζητούσαν η διαδικασία να διακοπεί μετά τα αξιολογητικά εργαλεία (περίπου στα 40 λεπτά) και η βασική δραστηριότητα –κρίση γραμματικότητας– να χορηγηθεί σε επόμενη συνεδρία (περίπου 45 λεπτών).

α) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία.

β) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία.

3) με κριτήριο το είδος της Προθετικής Φράσης (με-φράση (άψυχο), από-φράση (άψυχο), από-φράση (έμψυχο))

I. Για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής:

α) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο).

β) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο).

γ) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο).

δ) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο).

ε) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο).

στ) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο).

ζ) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο).

II. Για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής:

- α) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο).
- β) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο).
- γ) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο).
- δ) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο).
- ε) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο).
- στ) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο).
- ζ) σύγκριση αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο).

Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε το μη-παραμετρικό τεστ Friedman (στο κείμενο συμβολίζεται με χ^2) για τη σύγκριση τριών πειραματικών συνθηκών εντός της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Συγκεκριμένα, με τη χρήση του τεστ Friedman συγκρίθηκαν μεταξύ τους οι αντιγραμματικές δομές των αποθετικών ρημάτων, των παθητικών ρημάτων και των ενεργητικών ρημάτων. Παράλληλα, προκειμένου να ανιχνευθεί η επίδραση της ηλικίας στις υπό εξέταση συνθήκες χρησιμοποιήθηκε το μη-παραμετρικό τεστ Kruskal-Wallis (στο κείμενο συμβολίζεται με H) -σύγκριση μεταξύ ομάδων για κάθε συνθήκη.

Επιπρόσθετα, από τους συμμετέχοντες ηλικίας 7;0-13;0 είχε ζητηθεί να διορθώνουν όσες προτάσεις θεωρούν αντιγραμματικές στις παραπάνω συνθήκες. Έτσι, κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων οι απαντήσεις διόρθωσης των παιδιών κατηγοριοποιήθηκαν ανά συνθήκη (βλ. αναλυτικά Κεφ. 3, υποενότητα 3.2.3).

Όλα τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τα παιδιά πρόκειται να σχολιαστούν συγκριτικά με τις απαντήσεις που συλλέχθηκαν από τους ενήλικες συμμετέχοντες κατά την πιλοτική εφαρμογή του πειράματος.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι παρά τη διάκριση που έγινε στις δομές των αποθετικών ρημάτων, των παθητικών ρημάτων και των ενεργητικών ρημάτων με κριτήριο την εμπυχότητα, τελικά οι απαντήσεις των συμμετεχόντων αναλύθηκαν μόνο στη βάση της γραμματικότητας και όχι της εμπυχότητας, καθώς η εμπυχότητα δεν έδωσε κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά άξια σχολιασμού.

3. Αποτελέσματα

Στην συγκεκριμένη ενότητα πρόκειται να συζητηθούν τα αποτελέσματα της έρευνάς μας. Αρχικά θα παρατεθούν και θα σχολιαστούν τα δεδομένα που προέκυψαν από το πιλοτικό στάδιο του πειράματος, στο οποίο οι συμμετέχοντες ήταν ενήλικες. Στη συνέχεια, θα αναλυθούν οι απαντήσεις των παιδιών που συμμετείχαν στην κυρίως εφαρμογή του πειράματος ενώ ξεχωριστή αναφορά θα γίνει στις απαντήσεις διόρθωσης που έδωσαν τα παιδιά για τις προτάσεις που χαρακτήρισαν ως αντιγραμματικές.

3.1 Αποτελέσματα Ενηλίκων

Στη παρούσα υποενότητα πρόκειται να παρουσιαστούν οι απαντήσεις των ενηλίκων συμμετεχόντων από την πιλοτική εφαρμογή του πειράματος. Οι απαντήσεις αυτές αρχικά ήταν σε πενταβάθμια κλίμακα Likert, η οποία, όμως, για λόγους πρακτικότητας μετατράπηκε σε τριβάθμια κλίμακα ως εξής: Αντιγραμματικές προτάσεις (=1 και 2 της κλίμακας Likert), Προτάσεις που δεν προσδιορίστηκαν ως αποδεκτές ή μη-αποδεκτές (στο εξής: Απροσδιόριστες) (=3 κλίμακας Likert) και Γραμματικές προτάσεις (=4 και 5 κλίμακας Likert).

Αρχικά, θα παρουσιαστούν οι απαντήσεις των ενηλίκων για τα αποθετικά, τα παθητικά και τα ενεργητικά ρήματα με κριτήριο τη γραμματικότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα άλλο κριτήριο που τέθηκε με σκοπό να διερευνηθεί ο τρόπος που οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται τις υπό εξέταση ρηματικές κατηγορίες ήταν η εμπυσσύνη, καθώς οι γραμματικές και οι αντιγραμματικές προτάσεις παρουσιάστηκαν τόσο με Ονοματικές Φράσεις (+έμπυχο) όσο και με Ονοματικές Φράσεις (-έμπυχο). Ωστόσο, το συγκεκριμένο κριτήριο δεν έδειξε κάποια σημαντική επίδραση, γι' αυτό και εξαιρέθηκε από τα δεδομένα ανάλυσης.

Όσον αφορά τις δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα, αυτές θα αναλυθούν παρακάτω, καθώς σε αυτές τις δομές μας ενδιέφερε να εξετάσουμε το βαθμό αποδεκτότητάς τους με βάση την κατηγορία τους (εναλλαγή ή μη φωνής), τη μορφολογία τους (+/- παθητική) αλλά και την παρουσία ή μη Προθετικής Φράσης.

Πριν προχωρήσουμε καλό θα ήταν να διευκρινιστούν οι όροι «αντιγραμματικός» και «μη-αποδεκτός», για να γίνει σαφέστερη η επιλογή να μιλήσουμε για αποδεκτότητα και όχι γραμματικότητα στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών δομών. «Αντιγραμματική» χαρακτηρίζεται μια πρόταση η οποία παραβιάζει κάποιον από τους μορφοσυντακτικούς κανόνες/περιορισμούς της υπό-

εξέταση γλώσσας. Αντίθετα, «μη-αποδεκτή» θεωρείται μια πρόταση όχι απαραίτητα επειδή παραβιάζει κάποιο μορφοσυντακτικό κανόνα, αλλά επειδή οι φυσικοί ομιλητές θεωρούν ότι δε θα εκφωνούσαν τη συγκεκριμένη πρόταση για διάφορους λόγους (κοινωνικούς, πραγματολογικούς, συχνότητας εμφάνισης της εκάστοτε πρότασης). Συγκεκριμένα, στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών δεν παραβιάζουμε κάποιο κανόνα της (γενετικής) γραμματικής προσθέτοντας στις δομές είτε προθετικές φράσεις (από-φράση/ με-φράση) είτε το παθητικό μόρφωμα -μαι. Επομένως, το ερώτημα που τίθεται είναι ποιες από τις δομές αυτές είναι αποδεκτές από τους φυσικούς ομιλητές και κατ' επέκταση τι είδους ερμηνεία (αντιμεταβιβαστική/ παθητική) θα τους απέδιδαν. Ένα επιπλέον ερώτημα είναι αν η παθητικοποίηση των ρημάτων αυτών γίνεται αποδεκτή από τους φυσικούς ομιλητές, καθώς, σύμφωνα με τον Λαβίδα (2007), «κάθε μεταβατικό (μη-μεταβιβαστικό) ρήμα μπορεί να παθητικοποιηθεί, αλλά μόνο μία υποομάδα των μεταβατικών ρημάτων έχει αντιμεταβιβαστικούς τύπους». Για αυτό και επιλέχθηκε ο όρος «αποδεκτότητα» αντί του όρου «αντιγραμματικότητα» στην περίπτωση των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων.¹³

3.1.1 Αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα

Σε αυτό το σημείο, θα παρουσιαστούν διεξοδικά τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν για τα αποθετικά ρήματα, τα παθητικά ρήματα και τα ενεργητικά ρήματα.

Αρχικά, τα ποσοστά που αποτυπώνονται στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζουν τις απαντήσεις, οι οποίες ήταν «εντός στόχου». Απαντήσεις «εντός στόχου» θεωρούνται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες εντόπισαν τις

---

¹³ Βέβαια, θα πρέπει να επισημανθεί ότι κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων για τις αντιμεταβιβαστικές δομές χρησιμοποιείται καταχρηστικά στα γραφήματα ο όρος γραμματικότητα/αντιγραμματικότητα. Αυτό συμβαίνει διότι κατά την παρουσίαση του τρόπου αξιολόγησης των προτάσεων σε κλίμακα Likert από 1 έως 5 στις δύο πιλοτικές έρευνες, η οδηγία που δόθηκε ήταν η εξής: [...] [N]α βαθμολογήσετε μια σειρά από προτάσεις με βάση τη γλωσσική σας διαίσθηση. Πιο συγκεκριμένα, επιλέξτε την απάντησή σας ανάλογα με το πόσο σωστές γραμματικά/φυσικές σας φαίνονται οι προτάσεις που δίνονται, αν:

1: εντελώς λανθασμένη/ αφύσικη

2: λανθασμένη/ αφύσικη

3: ούτε λανθασμένη ούτε σωστή

4: σωστή/ φυσική

5: απόλυτα σωστή/ φυσική

Στη συνέχεια, για πρακτικούς λόγους στην παρουσίαση των γραφημάτων χρησιμοποιήθηκαν οι όροι ΑΝΤΙΓΡ./ΓΡΑΜΜ., αν και ορθότερα για τις αντιμεταβιβαστικές δομές θα έπρεπε να γίνει αναφορά σε αποδεκτότητα/μη αποδεκτότητα.

γραμματικές προτάσεις ως γραμματικές και τις αντιγραμματικές προτάσεις ως αντιγραμματικές.

Γράφημα 1: Ποσοστό αναμενόμενων απαντήσεων για τις δομές με αποθετικά και παθητικά ρήματα.

Προκύπτει, λοιπόν, ότι οι συμμετέχοντες εντόπισαν για τις περισσότερες υπό εξέταση κατηγορίες σε ποσοστό άνω του 90% τόσο τις γραμματικές προτάσεις ως γραμματικές όσο και τις αντιγραμματικές προτάσεις ως αντιγραμματικές -με την καλύτερη επίδοση να καταγράφεται για τις γραμματικές δομές με αποθετικά ρήματα (97,09%). Η μόνη κατηγορία, στην οποία σημειώθηκε ποσοστό χαμηλότερο του 90%, ήταν οι αντιγραμματικές αποθετικές δομές, οι οποίες χαρακτηρίστηκαν ως αντιγραμματικές σε ποσοστό 75,85%. Μια εξήγηση που θα μπορούσε να δοθεί για το χαμηλότερο (αλλά όχι στατιστικά σημαντικό ως προς τη διαφορά) ποσοστό είναι ότι ίσως οι συμμετέχοντες σε κάποιες από τις προτάσεις δεν αναγνώρισαν τα αποθετικά ρήματα και τα θεώρησαν παθητικά.

Στη συνέχεια, στα παρακάτω Γραφήματα γίνεται συγκριτική απεικόνιση των τάσεων που διαμορφώθηκαν για κάθε μία από τις ρηματικές κατηγορίες. Στο πρώτο Γράφημα παρουσιάζονται συγκριτικά οι γραμματικές δομές ενώ στο δεύτερο Γράφημα οι αντιγραμματικές δομές. Ειδικότερα, το Γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνει τις απαντήσεις των συμμετεχόντων για τις δομές:

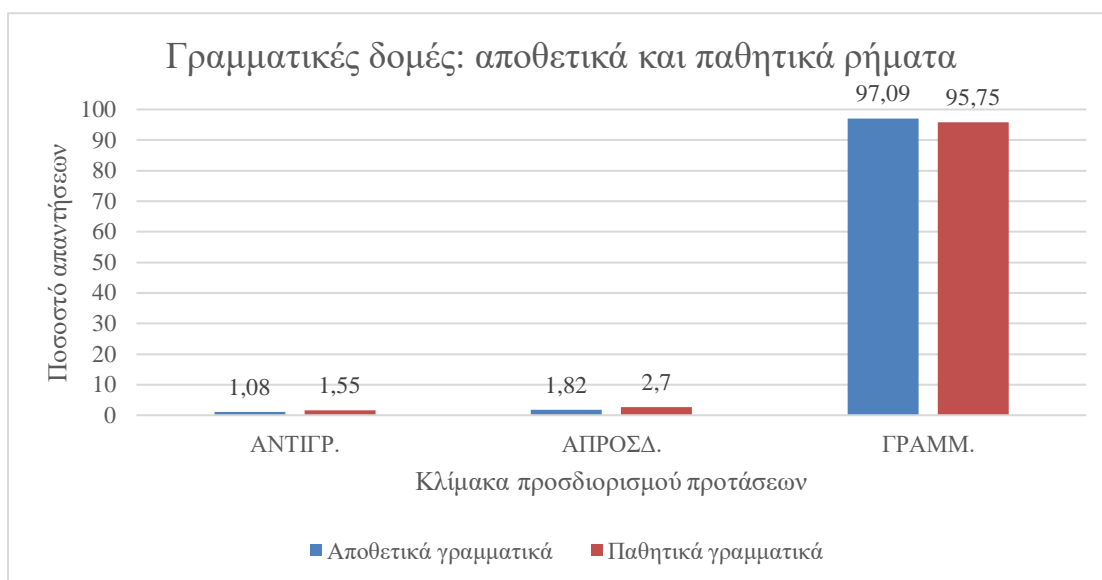
Αποθετικά ΓΡΑΜΜ.: Το αφεντικό εκμεταλλεύτηκε τους υπαλλήλους.

Η νηπιαγωγός διηγήθηκε μια ιστορία.

Παθητικά ΓΡΑΜΜ.: Ο τραυματίας σώθηκε από τους περαστικούς.

Το ποίημα γράφτηκε από τον μαθητή.

Γράφημα 2: Συγκριτική παρουσίαση γραμματικών δομών με αποθετικά και παθητικά ρήματα – ποσοστό απαντήσεων

Από το Γράφημα προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες δεν αντιμετώπισαν καμία απόλυτως δυσκολία στον εντοπισμό και χαρακτηρισμό των γραμματικών προτάσεων με αποθετικό ρήμα ως γραμματικές, όπως, άλλωστε, υποδηλώνει και το σχεδόν απόλυτο ποσοστό επιτυχίας που κατέγραψαν (97,09%). Επιπλέον, και οι γραμματικές δομές με παθητικά ρήματα χαρακτηρίστηκαν ως γραμματικές σε σχεδόν απόλυτο βαθμό (95,75%).

Στο επόμενο Γράφημα παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για τις αντιγραμματικές προτάσεις με αποθετικά ρήματα, παθητικά ρήματα και ενεργητικά ρήματα, της μορφής:

Αποθετικά ΑΝΤΙΓΡ.: *Οι υπάλληλοι εκμεταλλεύτηκαν από το αφεντικό.

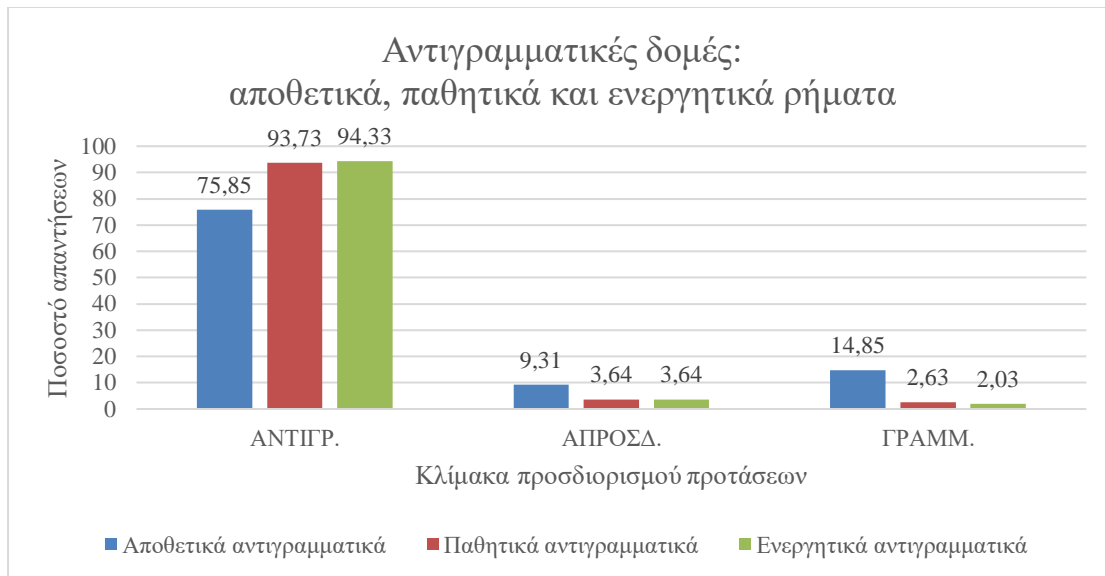
*Μια ιστορία διηγήθηκε από τη νηπιαγωγό.

Παθητικά ΑΝΤΙΓΡ.: *Οι περαστικοί σώθηκαν τον τραυματία.

*Ο μαθητής γράφτηκε το ποίημα.

Ενεργητικά ΑΝΤΙΓΡ.: *Ο τραυματίας έσωσε από τους περαστικούς.

*Το ποίημα έγραψε από τον μαθητή.

Γράφημα 3: Συγκριτική παρουσίαση αντιγραμματικών δομών με αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα – ποσοστό απαντήσεων

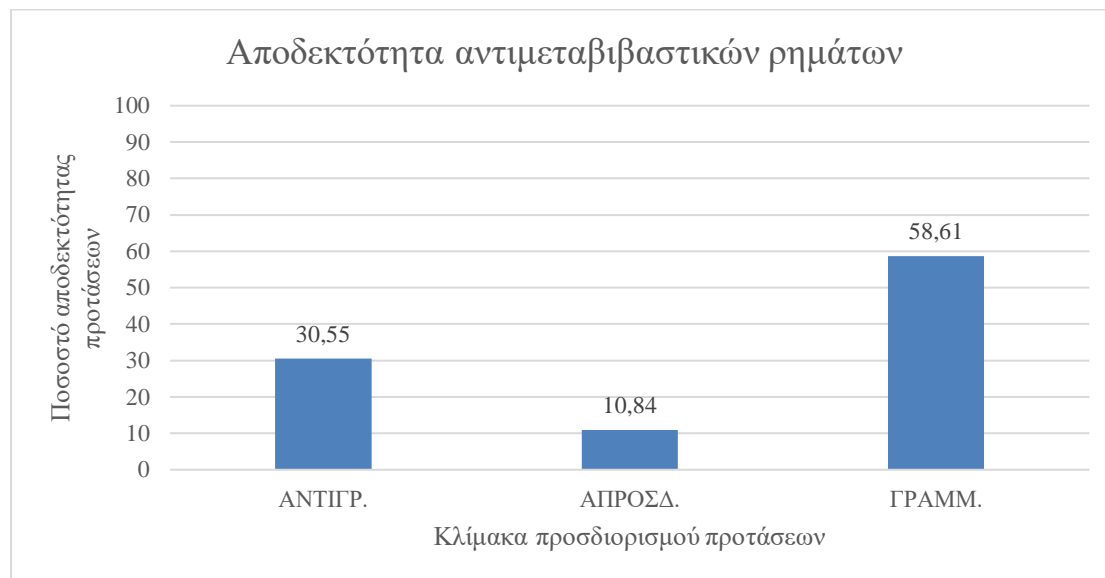
Σε αντίθεση με τις γραμματικές δομές αποθετικών ρημάτων, όσον αφορά τις αντιγραμματικές δομές παρατηρείται μικρότερο ποσοστό προσδιορισμού των αντιγραμματικών προτάσεων ως αντιγραμματικών για τα αποθετικά ρήματα. Μάλιστα, σε ένα μικρό ποσοστό (14,85%) θεωρήθηκαν γραμματικές. Το γεγονός αυτό, ίσως, είναι αποτέλεσμα της τάσης των ανθρώπων να θεωρούν ως παθητικά τα ρήματα με παθητικό μόρφημα -μαι, τα οποία συνοδεύονται από από-φράση, ανεξάρτητα της πραγματικής κατηγορίας του ρήματος (αποθετικό, παθητικό, κ.λπ). Όπως ήταν αναμενόμενο, προβλήματα δεν παρουσιάστηκαν για τις αντιγραμματικές παθητικές δομές, καθώς οι ενήλικες συμμετέχοντες χαρακτήρισαν ως αντιγραμματικές τις αντιγραμματικές δομές σε ποσοστό 93,73%. Τέλος, για τις αντιγραμματικές δομές με ενεργητικά ρήματα, όπως και για τις προηγούμενες ρηματικές κατηγορίες, οι συμμετέχοντες χαρακτήρισαν (σωστά) τις αντιγραμματικές προτάσεις με ρήματα ενεργητικής μορφολογίας ως αντιγραμματικές σε ποσοστό 94,33%.

Συνοψίζοντας, από τα δεδομένα της πιλοτικής εφαρμογής του πειράματος προκύπτει ότι οι ενήλικες δεν αντιμετώπισαν δυσκολίες στον εντοπισμό των γραμματικών και αντιγραμματικών προτάσεων για τις οποίες κλήθηκαν να απαντήσουν αν τις θεωρούν αποδεκτές/ φυσικές ή μη αποδεκτές/ αφύσικες, όπως υποδεικνύουν και τα υψηλά (άνω του 75%) ποσοστά που σημείωσαν.

3.1.2 Αντιμεταβιβαστικές δομές

Στη συνέχεια της ενότητας, θα αναλυθούν οι απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα. Στόχος είναι η διερεύνηση των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με κριτήρια τόσο τη μορφολογία του ρήματος όσο και την παρουσία Προθετικής Φράσης.

Αρχικά, στο Γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνεται η γενική τάση αποδεκτότητας των αντιμεταβιβαστικών δομών.

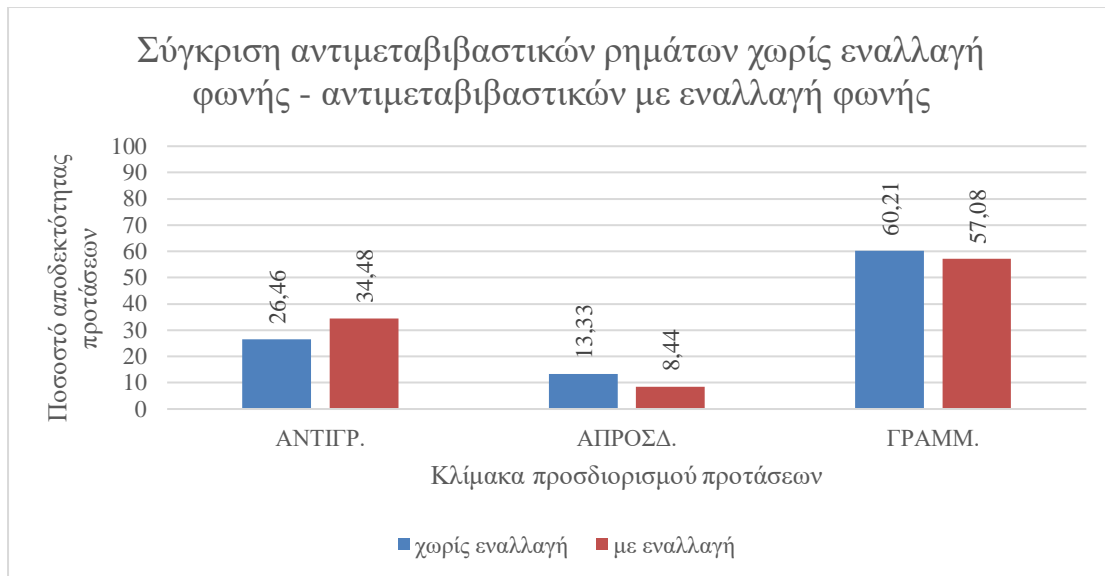
Γράφημα 4: Ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων με αντιμεταβιβαστικά ρήματα

Από το παραπάνω Γράφημα δεν προκύπτει κάποια ξεκάθαρη εικόνα ως προς την αποδεκτότητα των δομών με αντιμεταβιβαστικά ρήματα. Από τη μία πλευρά παρατηρείται οριακή πλειοψηφία 58,61% υπέρ της γραμματικότητας/ αποδοχής, από την άλλη, όμως, σε ποσοστό 30,55% θεωρήθηκαν αντιγραμματικές/ μη-αποδεκτές. Για το λόγο αυτό χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση των δεδομένων.

Ειδικότερα, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα του πειράματος διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: σε αυτά χωρίς εναλλαγή φωνής και σε αυτά με εναλλαγή φωνής. Στο Γράφημα που ακολουθεί συγκρίνεται η αποδεκτότητα των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής. Παραδείγματα ρημάτων που χρησιμοποιήθηκαν:

ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής: ανοίγω, στεγνώνω

ρήμα με εναλλαγή φωνής: τσαλακώνω, λερώνω

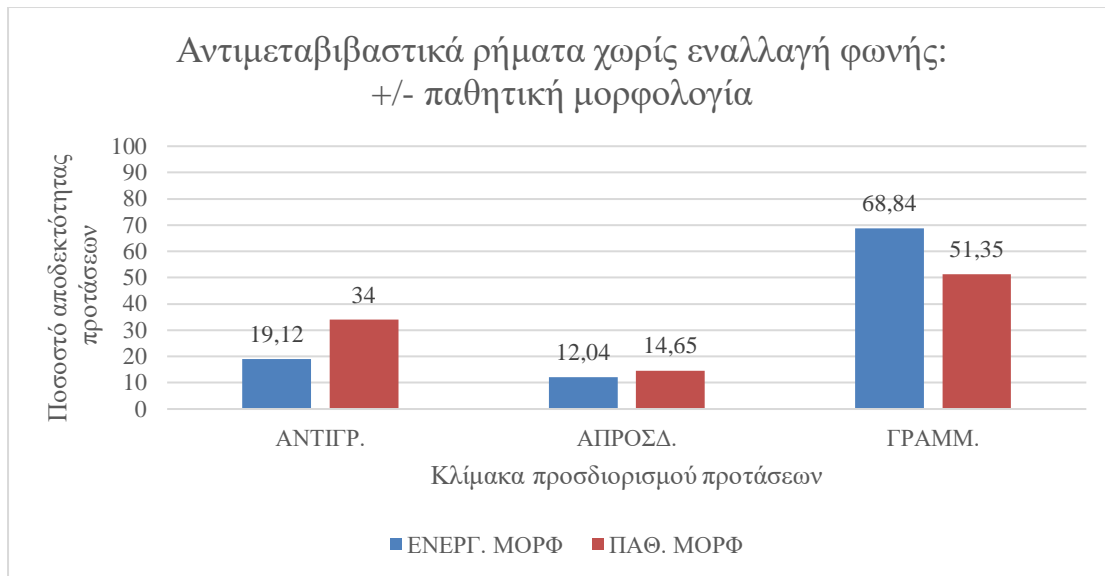

Γράφημα 5: Σύγκριση αποδεκτότητας δομών με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής – ποσοστά αποδεκτότητας προτάσεων

Παρατηρώντας τις τάσεις, διαπιστώνουμε για τις δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής ότι σε ποσοστό 26,46% θεωρήθηκαν μη αποδεκτές ενώ σε ποσοστό 60,21% αποδεκτές. Αντίστοιχα, οι δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής χαρακτηρίστηκαν μη αποδεκτές σε ποσοστό 34,48% και αποδεκτές σε ποσοστό 57,08%.

Διερευνώντας ακόμη περισσότερο τα δεδομένα, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες τόσο με ενεργητική όσο και με παθητική μορφολογία:

- (1) α. Το μπαούλο άνοιξε.
- β. % Το μπαούλο ανοίχτηκε.

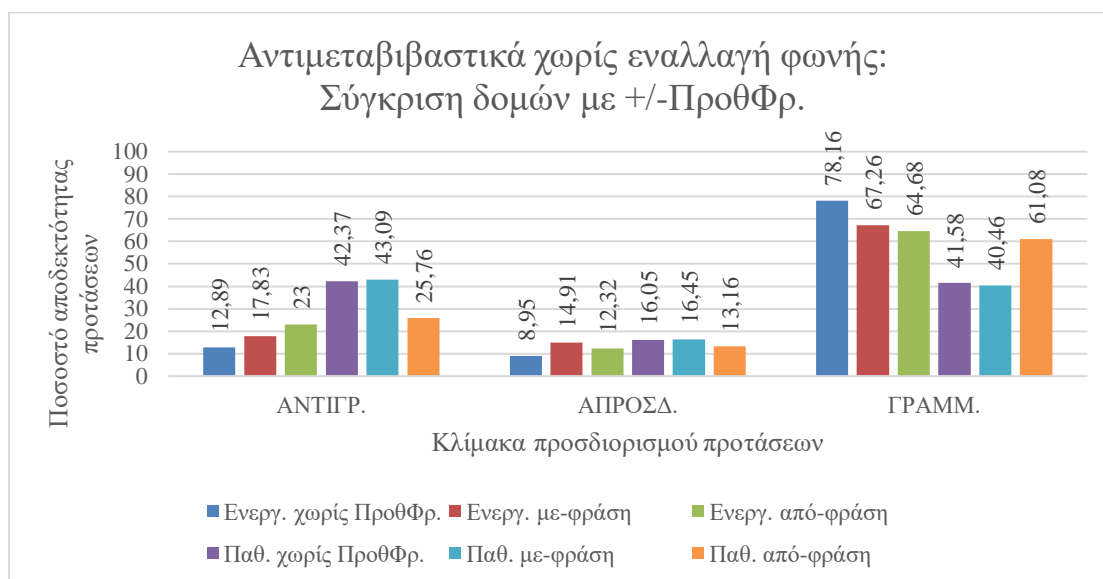
Γράφημα 6: Σύγκριση αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία – ποσοστά αποδεκτότητας προτάσεων

Στο Γράφημα, οι δομές με ρήματα παθητικής μορφολογίας θεωρήθηκαν περισσότερες φορές μη αποδεκτές (34%) συγκριτικά με τις δομές με ρήματα ενεργητικής μορφολογίας (19,12%). Η τάση που φαίνεται να υπάρχει είναι ότι τα ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής είναι περισσότερα αποδεκτά όταν βρίσκονται με ενεργητική μορφολογία, γεγονός αναμενόμενο, δεδομένου ότι στις προτάσεις τα ρήματα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ρήματα ενεργητικής μορφολογίας χωρίς εναλλαγή φωνής (π.χ. ανοίγω). Ωστόσο, ενδιαφέρον παρουσιάζει το 51,35% αποδοχής των δομών αυτών και με παθητική μορφολογία, αν και αυτές οι δομές θεωρήθηκαν αντιγραμματικές σε ποσοστό 34%, σε αντίθεση με τις δομές με ενεργητική μορφολογία που χαρακτηρίστηκαν αντιγραμματικές σε ποσοστό 19,12%.

Παράλληλα, τα ρήματα παρουσιάστηκαν σε δομές τόσο χωρίς προθετική φράση όσο και με προθετική φράση. Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ποσοστά αποδεκτότητας για δομές της μορφής:

- (2) α. Το μπαούλο άνοιξε. (Ενεργ. χωρίς ΠροθΦρ.)
  - β. Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα/ από τη γιαγιά. (Ενεργ. από-φράση)
  - γ. Το μπαούλο άνοιξε με το τράνταγμα. (Ενεργ. με-φράση).
  - δ. % Το μπαούλο ανοίχτηκε. (Παθ. χωρίς ΠροθΦρ.)
  - ε. % Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα/ από τη γιαγιά. (Παθ. από-φράση).

στ. % Το μπαούλο ανοίχτηκε με το τράνταγμα. (Παθ. με-φράση).

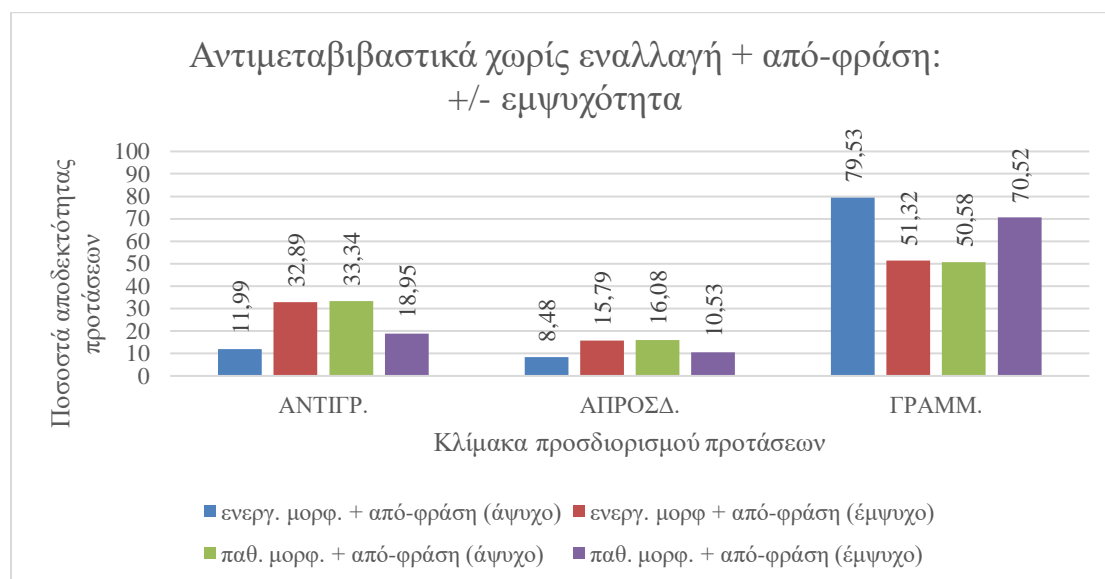
Γράφημα 7: Σύγκριση αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής με βάση την ύπαρξη Προθετικής Φράσης – ποσοστά αποδεκτότητας προτάσεων

Από το Γράφημα προκύπτει ότι οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ενεργητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση γίνονται αποδεκτές και θεωρούνται γραμματικές σε ποσοστό 78,16%. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά μεγαλύτερο (αν και όχι στατιστικά σημαντικό) συγκριτικά με το 41,58% των αντίστοιχων δομών με παθητική μορφολογία. Αντίθετα, οι δομές με παθητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση θεωρήθηκαν αντιγραμματικές σε ποσοστό 42,37% ενώ δεν προσδιορίστηκαν σε ποσοστό 16,05%. Τα ποσοστά αυτά επιβεβαιώνουν και το σχόλιό μας μετά το Γράφημα 6 ότι, δηλαδή, παρατηρείται μεγαλύτερη αποδεκτότητα των δομών με αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας, ακριβώς επειδή τα ρήματα που παρουσιάστηκαν για αυτή την κατηγορία (χωρίς εναλλαγή φωνής) ήταν αντιμεταβιβαστικά ενεργητικής μορφολογίας χωρίς εναλλαγή φωνής. Επιπλέον, αποδεκτές σε ποσοστό 67,26% γίνονται οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ενεργητικής μορφολογίας + με-φράση ενώ οι δομές με με-φράση και αντιμεταβιβαστικό ρήμα παθητικής μορφολογίας δεν παρουσιάζουν κάποια ξεκάθαρη τάση προτίμησης (γραμματικές – αντιγραμματικές). Το ποσοστό για τις δομές με ενεργητική μορφολογία + από-φράση είναι 64,68% και για τις αντίστοιχες με παθητική μορφολογία 61,08%. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν τίθεται ζήτημα σύγκρισης από τη στιγμή

που οι δομές με από-φράση περιείχαν τόσο Ονοματική Φράση (+έμφυχο) όσο και Ονοματική Φράση (-έμφυχο) και θα αναλυθούν περαιτέρω παρακάτω.

Αναλυτικότερα, οι από-φράσεις παρουσιάστηκαν σε δύο μορφές: από-φράση (άψυχο) και από-φράση (έμφυχο), προκειμένου να διερευνηθεί η ερμηνεία που δίνεται στις αντιμεταβιβαστικές δομές. Στο Γράφημα παρακάτω, παρουσιάζονται λεπτομερώς τα δεδομένα που συλλέχθηκαν για τις δομές με τις εξής μορφές:

- (3) α. Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα. (ενεργ. μορφ. από-φράση άψυχο)
- β. Το μπαούλο άνοιξε από τη γιαγιά. (ενεργ. μορφ. από-φράση έμφυχο)
- γ. Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα. (παθ. μορφ. από-φράση άψυχο)
- δ. Το μπαούλο ανοίχτηκε από τη γιαγιά. (παθ. μορφ. από-φράση έμφυχο).

Γράφημα 8: Σύγκριση των αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής και από-φράση με βάση την εμφυχότητα – ποσοστά αποδεκτότητας προτάσεων

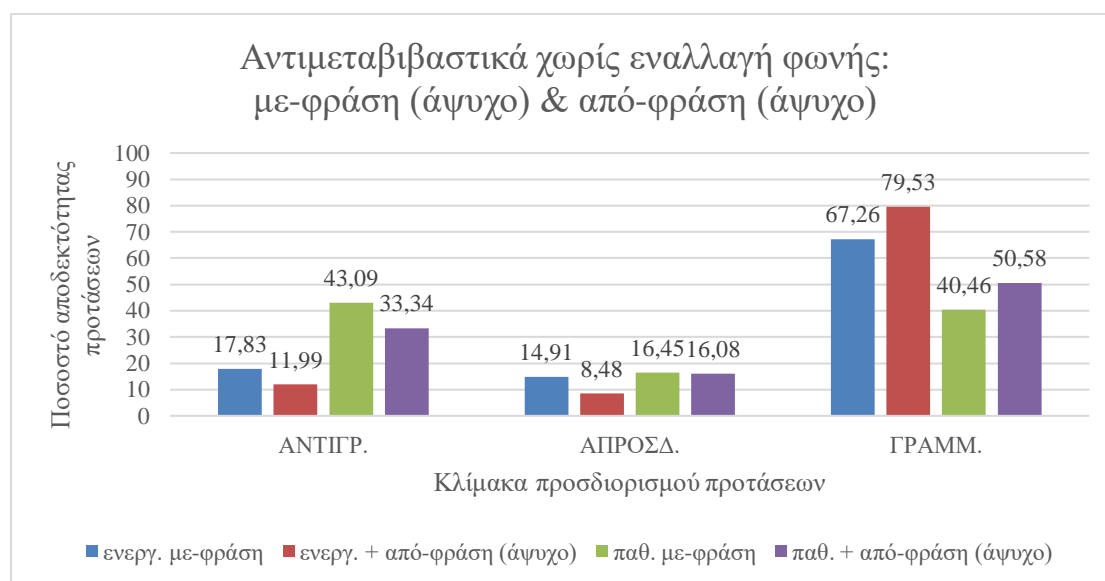
Σύμφωνα με το Γράφημα, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα ενεργητικής μορφολογίας + από-φράση (άψυχο) γίνονται αποδεκτές σε ποσοστό 79,53%. Αντίθετα, οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ρήμα ενεργητικής μορφολογίας + από-φράση (έμφυχο) θεωρήθηκαν αποδεκτές σε ποσοστό 51,32%, το οποίο είναι αρκετά εντυπωσιακό ως ποσοστό -καθώς θα αναμέναμε οι δομές αυτές να χαρακτηριστούν μη-αποδεκτές με υψηλότερο ποσοστό- και μη-αποδεκτές σε ποσοστό 32,89% (δεν προσδιορίστηκαν σε ποσοστό 15,79%). Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι δομές + από-φράση (άψυχο) γίνονται περισσότερο αποδεκτές καθώς αποδίδουν αντιμεταβιβαστική ερμηνεία, ενώ οι δομές +

από-φράση (έμψυχο) δεν δείχνουν κάποια ξεκάθαρη τάση γιατί είναι συνυφασμένες στο μυαλό των φυσικών ομιλητών με την παθητική ερμηνεία, την οποία, ωστόσο, δεν μπορούν να αποδώσουν στη συγκεκριμένη περίπτωση λόγω και της ενεργητικής μορφολογίας του ρήματος. Γι' αυτό, όμως, και είναι παράδοξο το 51,32% αποδοχής τους. Παθητική ερμηνεία και όχι αντιμεταβιβαστική αποδίδεται στις δομές με ρήμα παθητικής μορφολογίας + από-φράση (έμψυχο), καθώς θεωρήθηκαν γραμματικές σε ποσοστό 70,52%. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά υψηλότερο του 50,58% που συγκέντρωσε η δομή με από-φράση (άψυχο), γεγονός που δείχνει μια τάση των συμμετεχόντων να προσδίδουν παθητική ερμηνεία σε δομές στις οποίες το ρήμα βρίσκεται σε παθητική μορφολογία και συνοδεύεται από από-φράση (έμψυχο).

Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μη συγκριθούν οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής + με-φράση (άψυχο) με τις αντίστοιχες δομές με από-φράση (άψυχο), όπως φαίνονται στο Γράφημα.

Παραδείγματα των υπό εξέταση δομών:

- (4) α. Το μπαούλο άνοιξε με το τράνταγμα. (ενεργ. με-φράση)
- β. Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα. (ενεργ. από-φράση)
- γ. Το μπαούλο ανοίχτηκε με το τράνταγμα. (παθ. με-φράση)
- δ. Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα. (παθ. από-φράση)

Γράφημα 9: Αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή + με-φράση (άψυχο) σε σύγκριση με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή + από-φράση (άψυχο) – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.

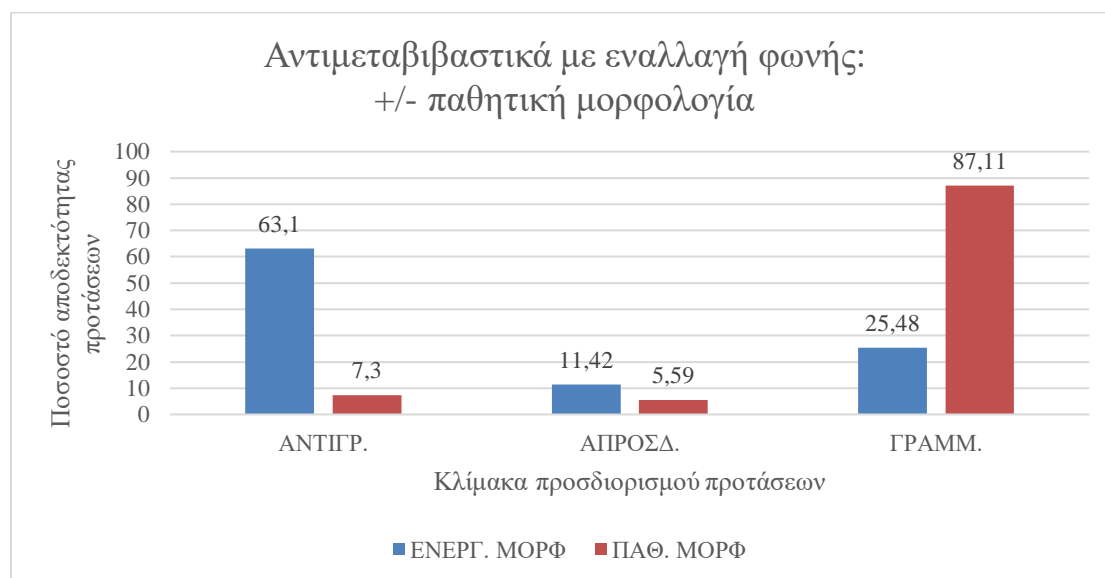
Αρχικά, παρατηρείται μια τάση για μεγαλύτερη αποδεκτότητα των δομών στις οποίες το ρήμα βρίσκεται σε ενεργητική μορφολογία. Επιπλέον, περισσότερο αποδεκτές δείχνουν να είναι οι δομές που έχουν ως συμπλήρωμα από-φράση (άψυχο) (79,53%), σε σχέση με τις δομές με με-φράση (άψυχο) (67,26%) για τις δομές με ρήμα ενεργητικής μορφολογίας.

Συνοψίζοντας, φαίνεται, ότι στα αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής αποδίδεται αντιμεταβιβαστική ερμηνεία, όταν βρίσκονται με ενεργητική μορφολογία, ενώ όταν βρίσκονται με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) ερμηνεύονται ως παθητικά ρήματα. Επιπλέον, στις δομές στις οποίες υπάρχει Προθετική φράση με ΟΦ (άψυχο), προτιμάται ως προθετική φράση η από-φράση και όχι η με-φράση.

Μια δεύτερη κατηγορία αντιμεταβιβαστικών ρημάτων που εξετάστηκε, ήταν τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής, τα οποία στις δοθείσες προτάσεις βρίσκονται τόσο με ενεργητική όσο και με παθητική μορφολογία.

(5) α. Το φόρεμα τσαλάκωσε. (ενεργ. μορφ.)

β. Το φόρεμα τσαλακώθηκε. (παθ. μορφ.)

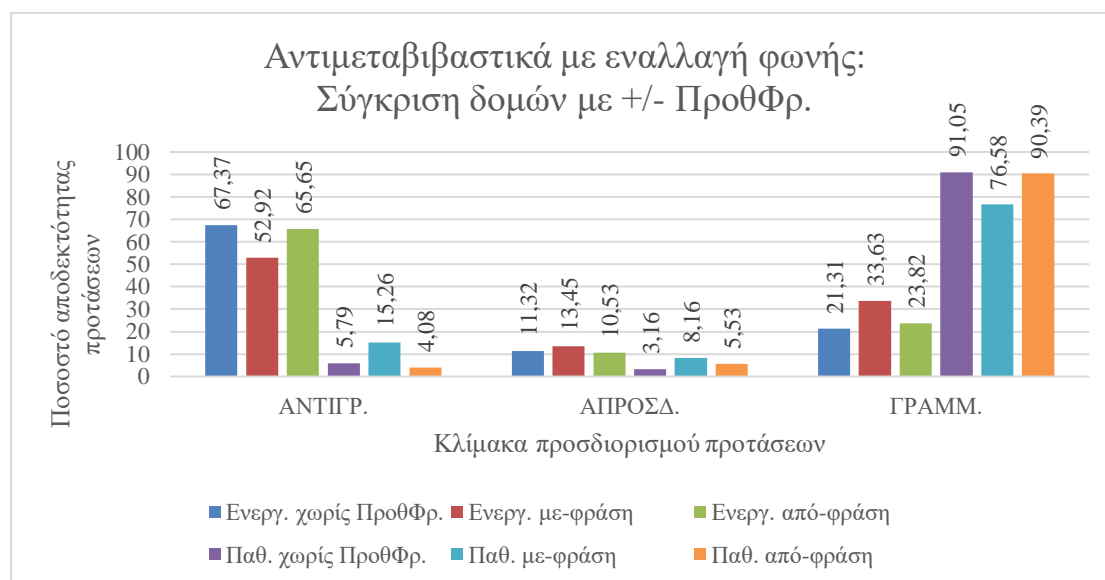
Γράφημα 10: Σύγκριση αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.

Από το Γράφημα παραπάνω προκύπτουν τα εξής δεδομένα: α) με ποσοστό 63,1% θεωρήθηκαν αντιγραμματικές οι δομές με ενεργητική μορφολογία. Αντίθετα,

παρατηρείται αποδεκτότητα με ποσοστό 87,11% των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα και παθητική μορφολογία. Οι δομές αυτές, μάλιστα, συνδυαστικά και με το Γράφημα 6 φαίνεται να είναι συγκριτικά και οι περισσότεροι αποδεκτές και στις δύο κατηγορίες αντιμεταβιβαστικών (με εναλλαγή – χωρίς εναλλαγή φωνής).

Παράλληλα, τα ρήματα με εναλλαγή φωνής, όπως και αυτά χωρίς εναλλαγή, παρουσιάστηκαν σε δομές τόσο χωρίς προθετική φράση όσο και με προθετική φράση. Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ποσοστά αποδεκτότητας για δομές, της μορφής:

- (6) α. Το φόρεμα τσαλάκωσε. (Ενεργ. χωρίς ΠροθΦρ.)
- β. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο/ από το κορίτσι. (Ενεργ. από-φράση)
- γ. Το φόρεμα τσαλάκωσε με το πλύσιμο. (Ενεργ. με-φράση).
- δ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε. (Παθ. χωρίς ΠροθΦρ.)
- ε. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο/ από το κορίτσι. (Παθ. από-φράση).
- στ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε με το πλύσιμο. (Παθ. με-φράση).

Γράφημα 11: Σύγκριση αντιμεταβιβαστικών δομών με εναλλαγή φωνής με βάση την ύπαρξη Προθετικής Φράσης – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

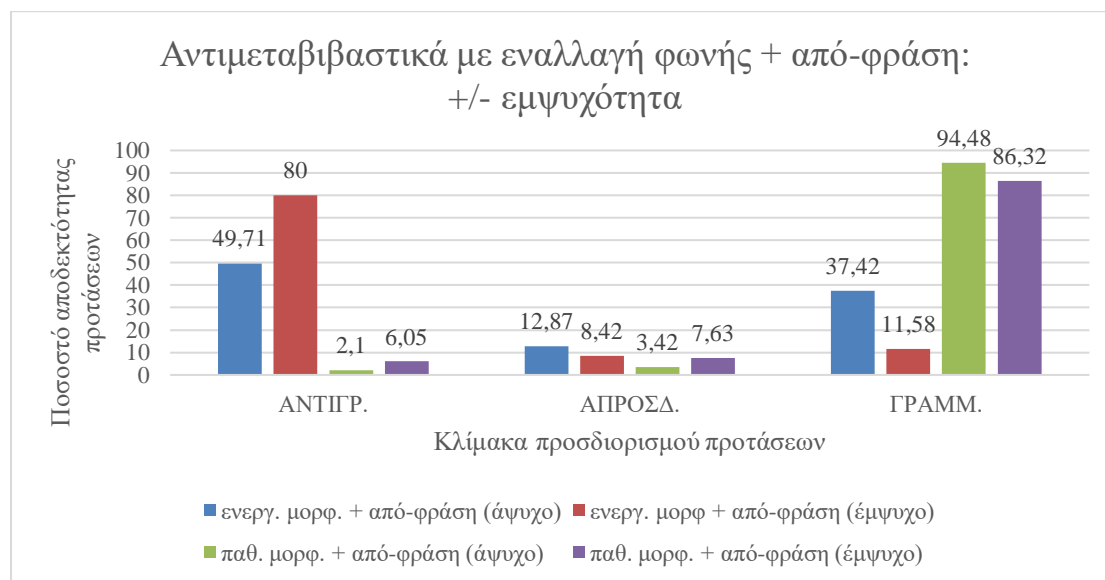
Από το Γράφημα προκύπτει ότι οι δομές αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση θεωρούνται μη αποδεκτές σε ποσοστό 67,37% σε αντίθεση με τις αντίστοιχες δομές με ρήμα που δεν επιδέχεται εναλλαγή φωνής (βλ. Γράφημα 7, αποδεκτότητα 78,16%). Επιπρόσθετα, αποδεκτές με ποσοστά άνω του 90% θεωρούνται οι δομές με παθητική μορφολογία

χωρίς Προθετική Φράση και οι δομές με παθητική μορφολογία + από-φράση (91,05% και 90,39% αντίστοιχα). Αποδεκτές με ποσοστό 76,58% θεωρούνται και οι δομές με παθητική μορφολογία + με-φράση. Αντίθετα, οι αντίστοιχες δομές με ενεργητική μορφολογία δε θεωρούνται αποδεκτές με ποσοστά 52,92% και 65,65% αντίστοιχα.

Επομένως, παρατηρείται ότι στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής περισσότερο αποδεκτές είναι οι δομές, στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με παθητική μορφολογία.

Ακόμη, οι από-φράσεις παρουσιάστηκαν σε δύο μορφές: από-φράση (άψυχο) και από-φράση (έμψυχο), ώστε να διερευνηθεί και η ερμηνεία που δίνεται στις αντιμεταβιβαστικές δομές. Στο Γράφημα παρακάτω, παρουσιάζονται λεπτομερώς τα δεδομένα που συλλέχθηκαν για τις δομές με τις εξής μορφές:

- (7) α. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο. (ενεργ. μορφ. από-φράση άψυχο)
- β. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το κορίτσι. (ενεργ. μορφ. από-φράση έμψυχο)
- γ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο. (παθ. μορφ. από-φράση άψυχο)
- δ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το κορίτσι. (παθ. μορφ. από-φράση έμψυχο).

Γράφημα 12: Σύγκριση των αντιμεταβιβαστικών δομών με εναλλαγή φωνής και από-φράση με βάση την εμψυχότητα – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.

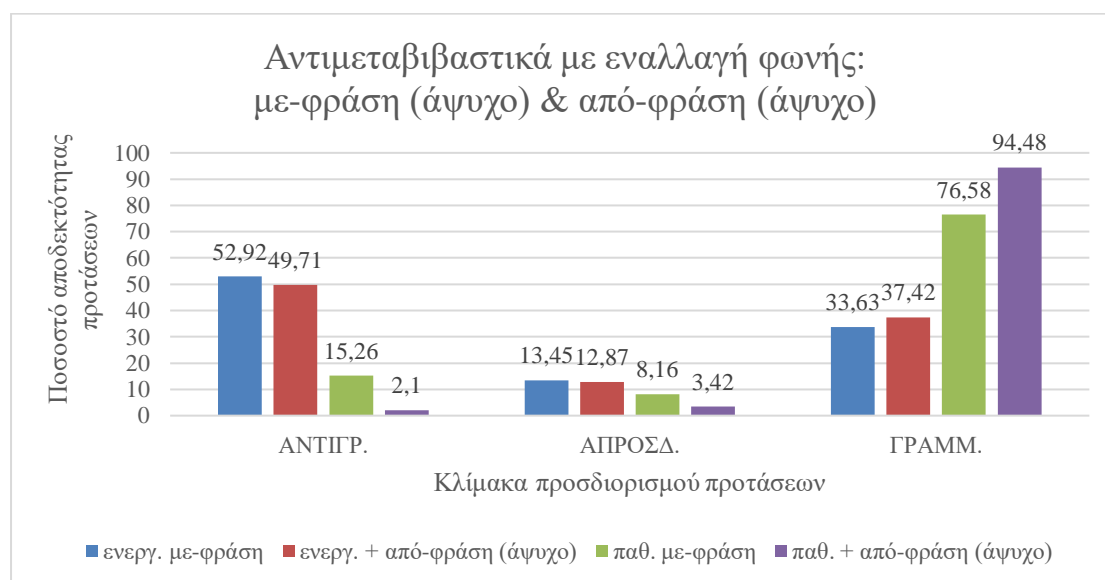
Με βάση το Γράφημα, μη-αποδεκτές σε ποσοστό 80% είναι οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο). Αντίθετα, οι δομές με παθητική μορφολογία + από φράση είναι αποδεκτές σε ποσοστό

94,48% (για από-φράση άψυχο) και 86,32% (για από-φράση έμψυχο). Μάλιστα, οι δομές με από-φράση (άψυχο) έγιναν αποδεκτές με μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τις δομές με από-φράση (έμψυχο). Το γεγονός αυτό δείχνει ότι στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής και παθητική μορφολογία είναι αποδεκτές τόσο η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία όσο και η παθητική.

Τέλος, αξίζει να συγκριθούν οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ρήμα με εναλλαγή φωνής + με-φράση (άψυχο) με τις αντίστοιχες δομές με από-φράση (άψυχο).

Παραδείγματα των υπό εξέταση δομών:

- (8) α. Το φόρεμα τσαλάκωσε με το πλύσιμο. (ενεργ. με-φράση)
- β. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο. (ενεργ. από-φράση)
- γ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε με το πλύσιμο. (παθ. με-φράση)
- δ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο. (παθ. από-φράση)

Γράφημα 13: Αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής + με-φράση (άψυχο) σε σύγκριση με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής + από-φράση (άψυχο) – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.

Στο Γράφημα φαίνεται οι δομές με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) και οι δομές με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) να είναι οι λιγότερο αποδεκτές. Στον αντίποδα βρίσκονται οι δομές με παθητική μορφολογία, καθώς θεωρήθηκαν γραμματικές σε ποσοστό άνω του 75%. Μάλιστα, οι δομές με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) υπερτερούν με ποσοστό 94,48% ως προς

την αποδεκτότητα συγκριτικά με τις δομές με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) (76,58%).

Συνοψίζοντας, από την ανάλυση των αντιμεταβιβαστικών δομών προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

α) Ως προς τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής φαίνεται να είναι περισσότερο αποδεκτές εκείνες οι δομές, στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με ενεργητική μορφολογία, ενώ όταν βρίσκεται με παθητική μορφολογία ερμηνεύεται ως παθητικό ρήμα και όχι ως αντιμεταβιβαστικό.

β) Για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής περισσότερο αποδεκτές φαίνεται να είναι οι δομές, στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με παθητική μορφολογία.

γ) οι δομές με από-φράση (άψυχο) είναι περισσότερο αποδεκτές συγκριτικά με τις δομές με με-φράση (άψυχο) ανεξάρτητα από το είδος του αντιμεταβιβαστικού ρήματος (χωρίς εναλλαγή – με εναλλαγή) και ανεξάρτητα της μορφολογίας του (+/- παθητική).

3.1.3 Συμπέρασμα

Επομένως, καταλυτικό ρόλο στις απαντήσεις των συμμετεχόντων για τα αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα είχε η γραμματικότητα (ή αντιγραμματικότητα) των προτάσεων που παρουσιάστηκαν. Αντίθετα, για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, παρουσιάζεται μια πιο σύνθετη εικόνα, καθώς η αποδεκτότητα τους εξαρτάται από το είδος του αντιμεταβιβαστικού ρήματος (χωρίς εναλλαγή φωνής – με εναλλαγή φωνής) αλλά και από τη μορφολογία του (+/- παθητική).

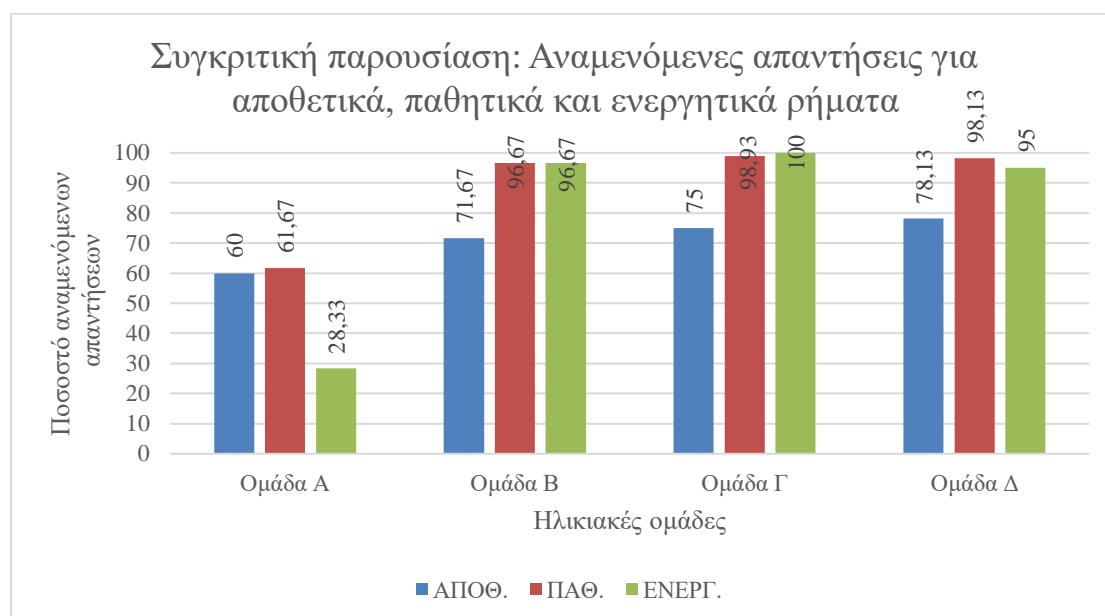
3.2 Αποτελέσματα παιδιών

Στη συγκεκριμένη υποενότητα πρόκειται να αναλυθούν οι απαντήσεις των παιδιών που συμμετείχαν στην κυρίως εφαρμογή του πειράματος. Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα συμμετείχαν 21 παιδιά διαιρεμένα σε 4 ηλικιακές ομάδες: Α' ομάδα: 4;0-6;0 (στο εξής: Ομάδα Α), Β' ομάδα 7;0-9;0 (στο εξής: Ομάδα Β), Γ' ομάδα 10;1-11;10 (στο εξής: Ομάδα Γ) και Δ' ομάδα: 12;0-13;0 (στο εξής: Ομάδα Δ). Αρχικά πρόκειται να παρουσιαστούν τα δεδομένα που αφορούν τα αποθετικά, τα παθητικά και τα ενεργητικά ρήματα ενώ στη συνέχεια θα αναλυθούν οι απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα.

3.2.1 Αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα

Σε αυτή την υποενότητα αναλύονται τα δεδομένα που συλλέχθηκαν για τα αποθετικά, τα παθητικά και τα ενεργητικά ρήματα από τις τέσσερις ηλικιακές ομάδες.

Αρχικά, στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται συγκριτικά για κάθε ηλικιακή ομάδα τα ποσοστά των αναμενόμενων απαντήσεων, δηλαδή το ποσοστό, σύμφωνα με το οποίο τα παιδιά εντόπισαν τις γραμματικές προτάσεις ως γραμματικές και τις αντιγραμματικές ως αντιγραμματικές και για τις τρεις υπό-εξέταση δομές.

Γράφημα 14: Ποσοστό σωστών/ αναμενόμενων απαντήσεων για τις γραμματικές και αντιγραμματικές δομές με αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα – συγκριτική απεικόνιση όλων των ηλικιακών ομάδων

Από το Γράφημα προκύπτει ότι τα παιδιά ηλικίας 4;0-6;0 ετών (Ομάδα Α) εντόπισαν και χαρακτήρισαν σε ποσοστό 60% τις προτάσεις με αποθετικά ρήματα ως γραμματικές όταν ήταν γραμματικές και ως αντιγραμματικές όταν ήταν αντιγραμματικές, σε ποσοστό 61,67% τις δομές με παθητικά ρήματα και μόλις σε ποσοστό 28,33% τις αντιγραμματικές δομές με ρήματα με ενεργητική μορφολογία.

Επιπρόσθετα, τα παιδιά της ομάδας Β (7;0-9;0 ετών) εντόπισαν σωστά σε σχεδόν απόλυτα ποσοστά (96,67%) και χαρακτήρισαν σωστά γραμματικές ή αντιγραμματικές, ανάλογα με τη δομή τους, τόσο τις προτάσεις με παθητικά ρήματα όσο και αυτές με ενεργητικά ρήματα. Χαμηλότερα ποσοστά επιτυχίας σημειώθηκαν για τις δομές με αποθετικά ρήματα (71,67%). Ωστόσο, το ποσοστό αναμενόμενων

απαντήσεων και για αυτή την κατηγορία είναι μεγαλύτερο συγκριτικά με τα ποσοστά της ομάδας Α.

Όσον αφορά την τρίτη ηλικιακή ομάδα (παιδιά ηλικίας 10;1-11;10 ετών), σημειώθηκαν απόλυτα ποσοστά επιτυχίας και εντοπίστηκαν σωστά οι δομές είτε ήταν γραμματικές είτε αντιγραμματικές για τα παθητικά και τα ενεργητικά ρήματα. Ωστόσο, και εδώ παρατηρείται χαμηλότερο ποσοστό για τις δομές με αποθετικά ρήματα (75%) συγκριτικά με τις υπόλοιπες ρηματικές κατηγορίες. Το ποσοστό αυτό, είναι μεγαλύτερο από τις δύο προηγούμενες ηλικιακές ομάδες και στατιστικά σημαντικό εντός της ομάδας Γ, $\chi^2=13.130$, $df=2$, $p=.001$ συγκριτικά με τις υπόλοιπες δομές.

Όπως και οι προηγούμενες ομάδες, κι η ομάδα Δ (παιδιά 12;0-13;0 ετών) σημείωσε απόλυτα ποσοστά επιτυχίας και εντόπισε τις γραμματικές προτάσεις ως γραμματικές και τις αντιγραμματικές ως αντιγραμματικές για τα παθητικά και τα ενεργητικά ρήματα. Παράλληλα, η συγκεκριμένη ομάδα σημείωσε το μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχίας ως προς τον εντοπισμό των απαντήσεων-στόχων για τα αποθετικά ρήματα (78,13%), όμως και εδώ υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά εντός ομάδας, $\chi^2=12.080$, $df=2$, $p=.002$ συγκριτικά με τις υπόλοιπες δομές.

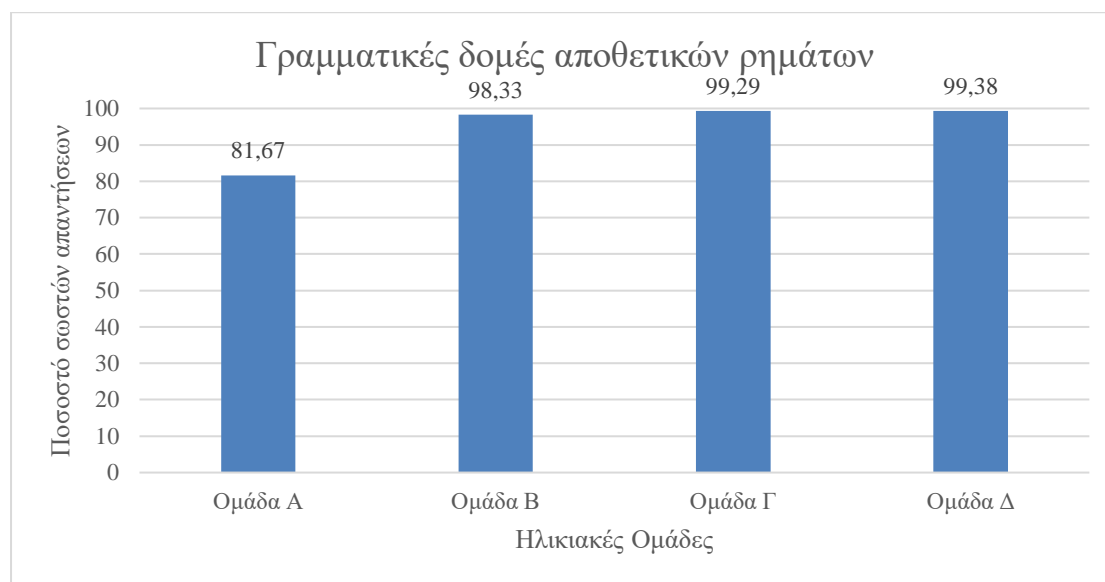
Επομένως, μια πρώτη γενική παρατήρηση που προκύπτει εξετάζοντας συνδυαστικά τις ηλικιακές ομάδες είναι τα αύξοντα ποσοστά σωστών απαντήσεων που σημειώθηκαν για τα αποθετικά ρήματα. Δηλαδή, όσο αυξανόταν η ηλικία των παιδιών τόσο αυξάνονταν και τα ποσοστά εντοπισμού των σωστών απαντήσεων (χαρακτηρισμός γραμματικών προτάσεων ως γραμματικών και αντιγραμματικών ως αντιγραμματικών). Αναλυτικότερα, αν και για τα αποθετικά ρήματα δεν παρατηρείται κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ομάδων, το ίδιο δεν μπορούμε να πούμε για τις άλλες δύο δομές, στις οποίες φαίνεται να επιδρά η ηλικία. Στις παθητικές δομές υπάρχει επίδραση της ηλικίας, $H=9.71$, $df=3$, $p=.021$, με στατιστικά σημαντικές διαφορές να παρατηρούνται μεταξύ των ομάδων Α και Γ ($p=.003$) και των ομάδων Α και Δ ($p=.007$). Επιπλέον, στατιστικά σημαντικές διαφορές και επίδραση της ηλικίας παρατηρείται και στις ενεργητικές δομές, $H=13.07$, $df=3$, $p=.004$, με στατιστικά σημαντικές διαφορές να σημειώνονται μεταξύ των Ομάδων Α και Γ ($p<.001$), Α και Δ ($p=.035$) και Δ και Γ ($p=.046$).

Δεδομένου ότι το πρώτο Γράφημα ήταν αρκετά γενικό, χρειάζεται να αναλυθούν περαιτέρω τα δεδομένα στη βάση της γραμματικότητας. Ειδικότερα, στα επόμενα γραφήματα παρουσιάζονται τα ποσοστά εντοπισμού σωστών απαντήσεων μεμονωμένα για τις γραμματικές δομές με αποθετικό ρήμα, τις αντιγραμματικές δομές

με αποθετικό ρήμα, τις γραμματικές δομές με παθητικό ρήμα, τις αντιγραμματικές δομές με παθητικό ρήμα και τις αντιγραμματικές δομές με ενεργητικό ρήμα.

Στο Γράφημα που ακολουθεί συγκρίνονται οι απαντήσεις των παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα για τις γραμματικές δομές με αποθετικά ρήματα της μορφής:

- (9) α. Το αφεντικό εκμεταλλεύτηκε τους υπαλλήλους.
β. Η νηπιαγωγός διηγήθηκε μια ιστορία.

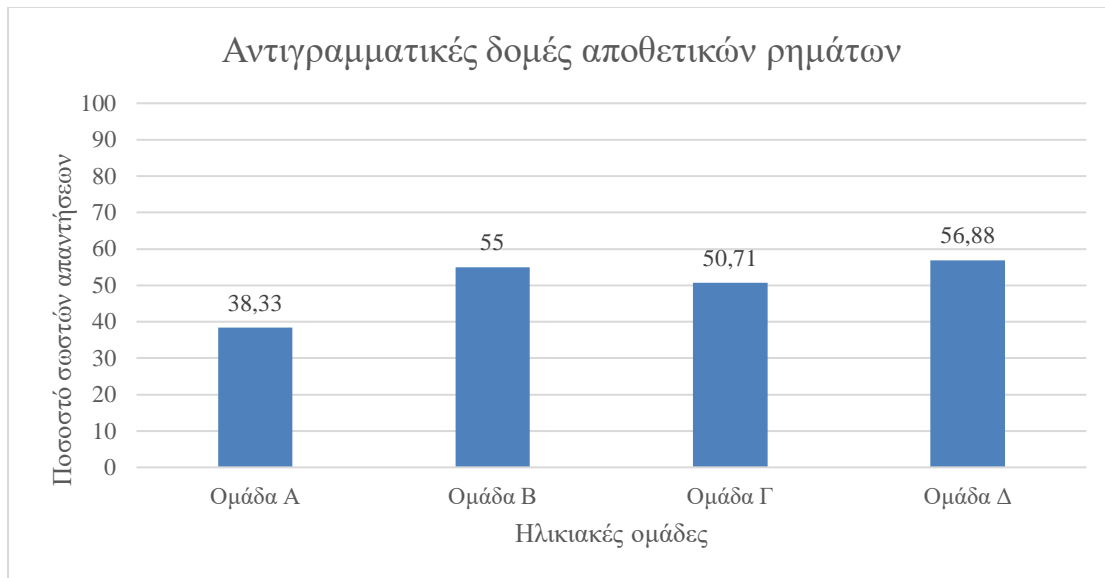
Γράφημα 15: Συγκριτική παρουσίαση των γραμματικών δομών με αποθετικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό σωστών απαντήσεων

Από το Γράφημα προκύπτει ότι όλες οι ηλικιακές ομάδες εντόπισαν και χαρακτήρισαν σωστά τις γραμματικές δομές των αποθετικών ρημάτων ως γραμματικές σημειώνοντας, μάλιστα, ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά -η ομάδα Α σημείωσε ποσοστό 81,67% και οι υπόλοιπες τρεις ηλικιακές ομάδες απόλυτα ποσοστά επιτυχίας. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση δείχνει επίδραση της ηλικίας, $H=10.804$, $df=3$, $p=.013$, με στατιστικά σημαντικές διαφορές να προκύπτουν μεταξύ των Ομάδων Α και Β ($p=.038$), Α και Γ ($p=.003$) και Α και Δ ($p=.002$).

Στο επόμενο Γράφημα παρουσιάζονται τα ποσοστά σωστών απαντήσεων για τις αντιγραμματικές δομές με αποθετικά ρήματα:

- (10) α.* Οι υπάλληλοι εκμεταλλεύτηκαν από το αφεντικό.
β.* Μια ιστορία διηγήθηκε από την νηπιαγωγό.

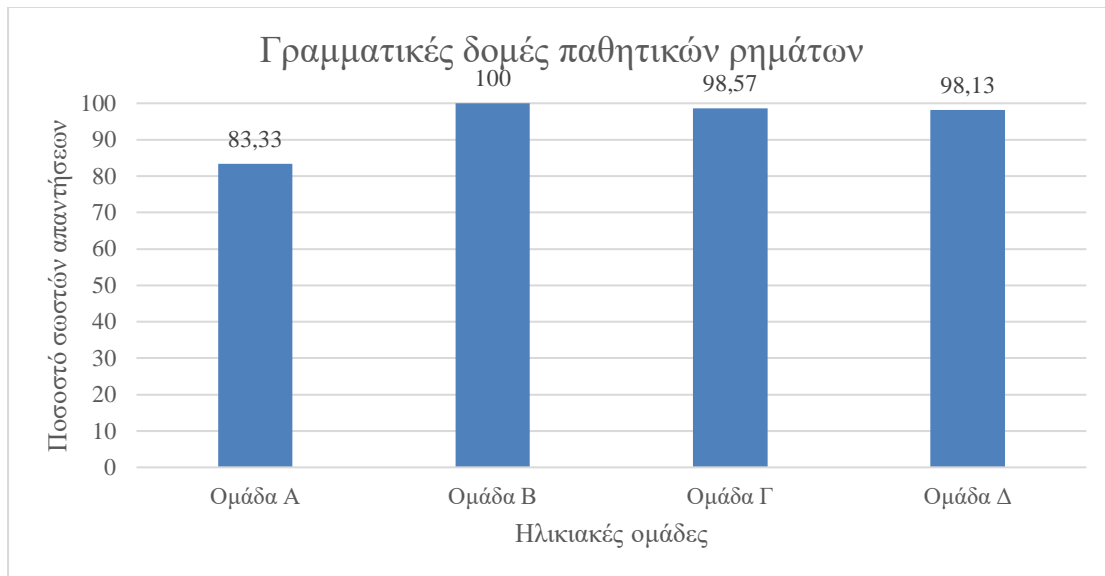
Γράφημα 16: Συγκριτική παρουσίαση των αντιγραμματικών δομών με αποθετικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό σωστών απαντήσεων

Όσον αφορά τις αντιγραμματικές δομές των αποθετικών ρημάτων, παρατηρείται χαμηλό ποσοστό εντοπισμού των αντιγραμματικών προτάσεων για την ηλικιακή ομάδα Α (4;0-6;0 ετών) -38,33%. Εξίσου χαμηλά κινούνται και οι υπόλοιπες τρεις ηλικιακές ομάδες, οι οποίες έδωσαν παρόμοια εικόνα σημειώνοντας ποσοστά λίγο υψηλότερα του 50%. Τα εν γένει χαμηλά ποσοστά εντοπισμού των αντιγραμματικών δομών φανερώνουν μια τάση των παιδιών να θεωρούν ως παθητικές τις δομές στις οποίες περιέχεται ρήμα με παθητικό μόρφωμα -μαι και από-φράση, ανεξάρτητα αν το ρήμα ανήκει σε διαφορετική ρηματική κατηγορία, όπως εδώ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η στατιστική ανάλυση δεν έδειξε επίδραση της ηλικίας.

Εξετάζοντας συνδυαστικά τα δύο γραφήματα για τα αποθετικά ρήματα με τις γραμματικές και τις αντιγραμματικές δομές προκύπτει στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς τα ποσοστά των παιδιών εντός της Ομάδας Γ, $Z=-2.371$, $p=.018$ και εντός των παιδιών της ομάδας Δ, $Z= -2.527$, $p=.012$.

Στο επόμενο Γράφημα αποτυπώνονται οι απαντήσεις των παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα για τις γραμματικές δομές με παθητικά ρήματα:

- (11) α. Το ποίημα γράφτηκε από τον μαθητή.
β. Ο τραυματίας σώθηκε από τους περαστικούς.

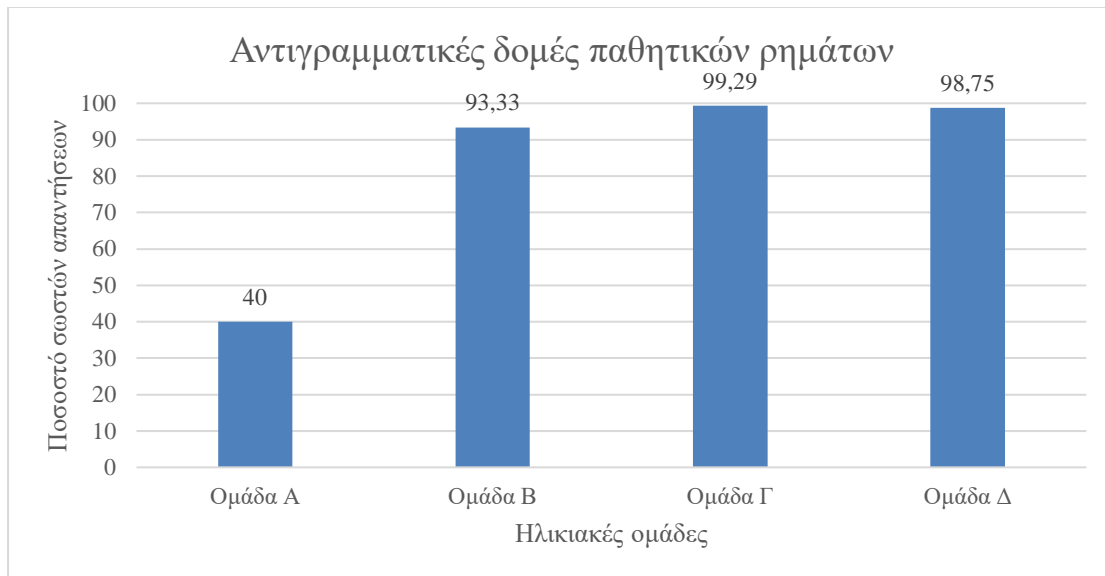
Γράφημα 17: Συγκριτική παρουσίαση των γραμματικών δομών με παθητικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό σωστών απαντήσεων

Από το Γράφημα προκύπτει ότι όλες οι ηλικιακές ομάδες εντόπισαν και χαρακτήρισαν σωστά τις γραμματικές δομές των παθητικών ρημάτων ως γραμματικές σημειώνοντας ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά —83,33% για την Ομάδα Α και απόλυτα ποσοστά επιτυχίας για τις υπόλοιπες τρεις ηλικιακές ομάδες. Εδώ παρατηρείται επίδραση της ηλικίας $H=11.234$, $df=3$, $p=.011$, με στατιστικά σημαντικές διαφορές να σημειώνονται μεταξύ των ομάδων Α και Β ($p=.004$), Α και Γ ($p=.003$) και Α και Δ ($p=.005$).

Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι απαντήσεις όλων των ηλικιακών ομάδων για τις αντιγραμματικές δομές με παθητικά ρήματα.

(12) α. *Ο μαθητής γράφτηκε το ποίημα.

β. *Ο τραυματίας σώθηκε τους περαστικούς.

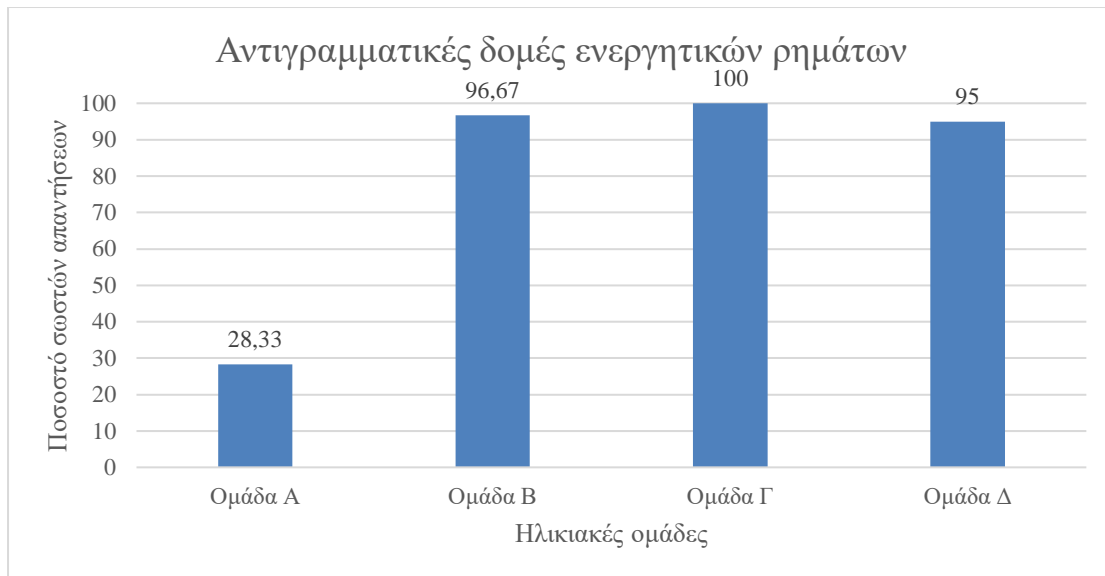
Γράφημα 18: Συγκριτική παρουσίαση των αντιγραμματικών δομών με παθητικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό σωστών απαντήσεων

Ως προς τις αντιγραμματικές παθητικές δομές, από το Γράφημα προκύπτει ότι με εξαίρεση την μικρότερη ηλικιακή ομάδα (παιδιά: 4;0-6;0 ετών) που σημείωσε ποσοστό επιτυχίας 40%, οι υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες σημείωσαν απόλυτα ποσοστά επιτυχίας. Το χαμηλό ποσοστό των παιδιών 4;0-6;0 ετών υποδηλώνει ότι σε αυτή την ηλικία ακόμη δεν είναι ευαίσθητα στην αντιγραμματικότητα των παθητικών δομών, φανερώνοντας ταυτόχρονα επίδραση της ηλικίας, $H=12.994$, $df=3$, $p=.005$. Αναλυτικότερα, στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρούνται μεταξύ των ομάδων Α και Γ ($p=.001$) και Α και Δ ($p=.001$).

Τέλος, παρουσιάζονται τα ποσοστά των απαντήσεων για τις αντιγραμματικές δομές με ενεργητικά ρήματα, της μορφής:

(13) α. *Το ποίημα έγραψε από τον μαθητή.

β. *Ο τραυματίας έσωσε από τους περαστικούς.

Γράφημα 19: Συγκριτική παρουσίαση των αντιγραμματικών δομών με ενεργητικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Στο Γράφημα παρουσιάζονται τα ποσοστά σωστών απαντήσεων για τις αντιγραμματικές δομές ενεργητικών ρημάτων. Και για αυτή τη δομή, η Ομάδα Α σημείωσε το μικρότερο ποσοστό επιτυχίας (28,33%), σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες, οι οποίες σημείωσαν απόλυτα ποσοστά επιτυχίας, με αποτέλεσμα και εδώ να είναι φανερή η επίδραση της ηλικίας $H=13.070$, $df=3$, $p=.004$, με στατιστικά σημαντικές διαφορές να σημειώνονται μεταξύ των ομάδων Α και Γ ($p<.001$), Α και Δ ($p=.035$) και Δ και Γ ($p=.046$).

Συνοψίζοντας, τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν έως τώρα συνάγονται τα εξής συμπεράσματα:

α) τα παιδιά ηλικίας 4;0-6;0 ετών είχαν καλύτερες επιδόσεις στις γραμματικές δομές των υπό-εξέταση ρηματικών κατηγοριών συγκριτικά με τις αντιγραμματικές δομές για τα αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά, για τις οποίες σημείωσαν ποσοστά επιτυχίας κάτω του 40% —38,33% για τα αποθετικά, 40% για τα παθητικά ρήματα και 28,33% για τα ενεργητικά ρήματα.

β) οι υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες δεν αντιμετώπισαν δυσκολίες στο προσδιορισμό των γραμματικών δομών ως γραμματικών και των αντιγραμματικών ως αντιγραμματικών, με εξαίρεση τις αντιγραμματικές δομές με αποθετικό ρήμα.

γ) συνολικά οι χαμηλότερες επιδόσεις σημειώθηκαν στις αντιγραμματικές δομές με αποθετικά ρήματα, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα παιδιά έως ένα βαθμό

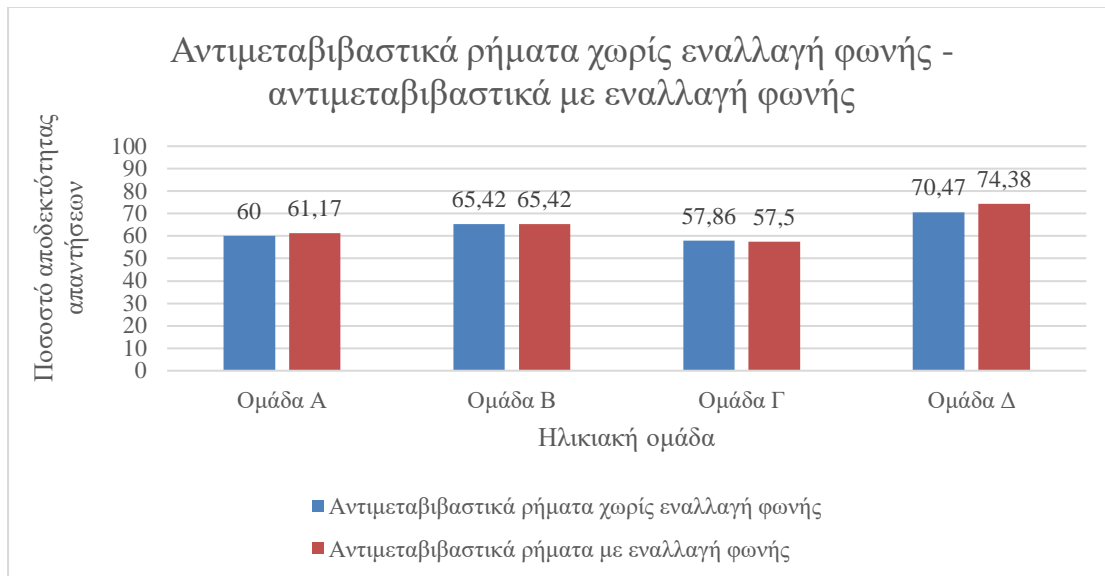
αναγνωρίζουν τα αποθετικά ρήματα ως παθητικά. Γι' αυτό και δεν είναι ευαίσθητα στις αντιγραμματικές δομές στις οποίες υπάρχει αποθετικό ρήμα + από-φράση.

δ) σε όλες τις υπό-εξέταση δομές, με εξαίρεση τις αντιγραμματικές δομές με αποθετικά ρήματα, είναι φανερή η επίδραση της ηλικίας.

3.2.2 Αντιμεταβιβαστικές δομές

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, πρόκειται να παρουσιαστούν τα δεδομένα που συλλέχθηκαν για τις αντιμεταβιβαστικές δομές. Ο διαχωρισμός των αντιμεταβιβαστικών δομών στις προτάσεις που παρουσιάστηκαν δεν ήταν με βάση τη γραμματικότητα. Αντίθετα, σε αυτές τις δομές στόχος είναι η διερεύνηση του βαθμού αποδεκτότητας τους με βάση την κατηγορία τους (εναλλαγή ή μη φωνής), τη μορφολογία τους (+/- παθητική) αλλά και την παρουσία ή μη Προθετικής Φράσης. Γι' αυτό και ο τρόπος παρουσίασης των δεδομένων θα είναι διαφορετικός σε σχέση με τη δομή που δόθηκε στην παραπάνω υποενότητα 3.2.1. Αρχικά θα παρουσιαστούν συγκριτικά οι απαντήσεις και των τεσσάρων ηλικιακών ομάδων για την κατηγορία αντιμεταβιβαστικών ρημάτων χωρίς εναλλαγή φωνής και στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα δεδομένα για τα ρήματα με εναλλαγή φωνής.

Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι επιδόσεις των παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής (π.χ. ανοίγω) συγκριτικά με τις επιδόσεις των παιδιών για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής (π.χ. τσαλακώνω).

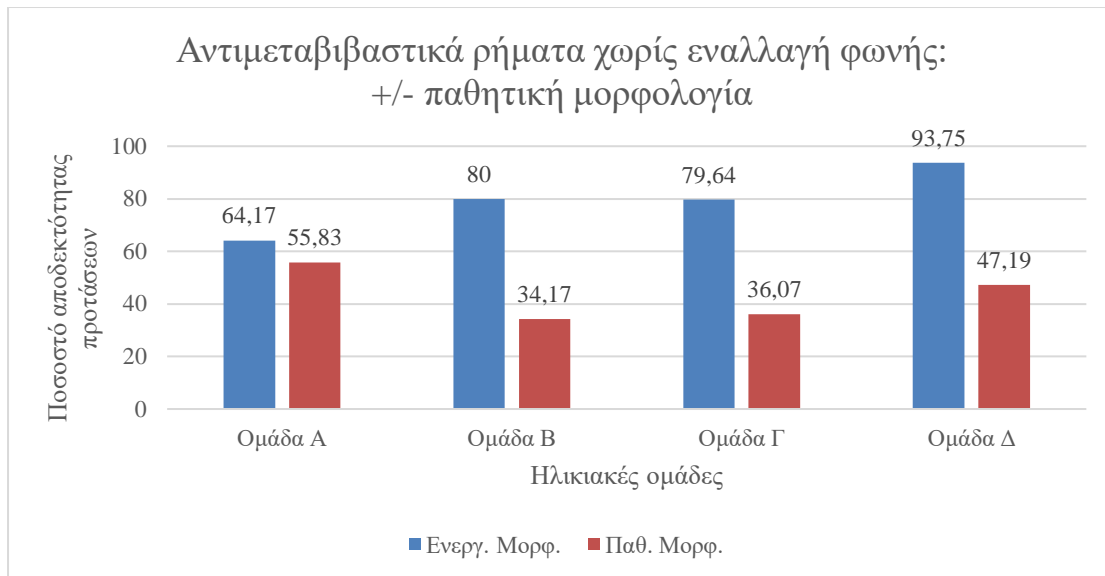

Γράφημα 20: Συγκριτική παρουσίαση των δομών με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής για όλες τις ηλικιακές ομάδες– ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

Στο Γράφημα δεν παρατηρούνται μεγάλες αποκλίσεις ούτε στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς την αποδεκτότητα των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής και των δομών με εναλλαγή φωνής, καθώς όλες οι ηλικιακές ομάδες κινούνται μεταξύ 55%-75%.

Για το λόγο αυτό χρειάζεται να επιμεριστούν περισσότερο τα δεδομένα. Αρχικά θα παρουσιαστούν τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής και στη συνέχεια, αυτά με εναλλαγή φωνής. Στο επόμενο Γράφημα παρουσιάζονται τα ποσοστά αποδεκτότητας των συμμετεχόντων για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με βάση τη μορφολογία (+/- παθητική), για παράδειγμα:

- (14) α. Το μπαούλο άνοιξε.
β. % Το μπαούλο ανοίχτηκε.

Γράφημα 21: Σύγκριση αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

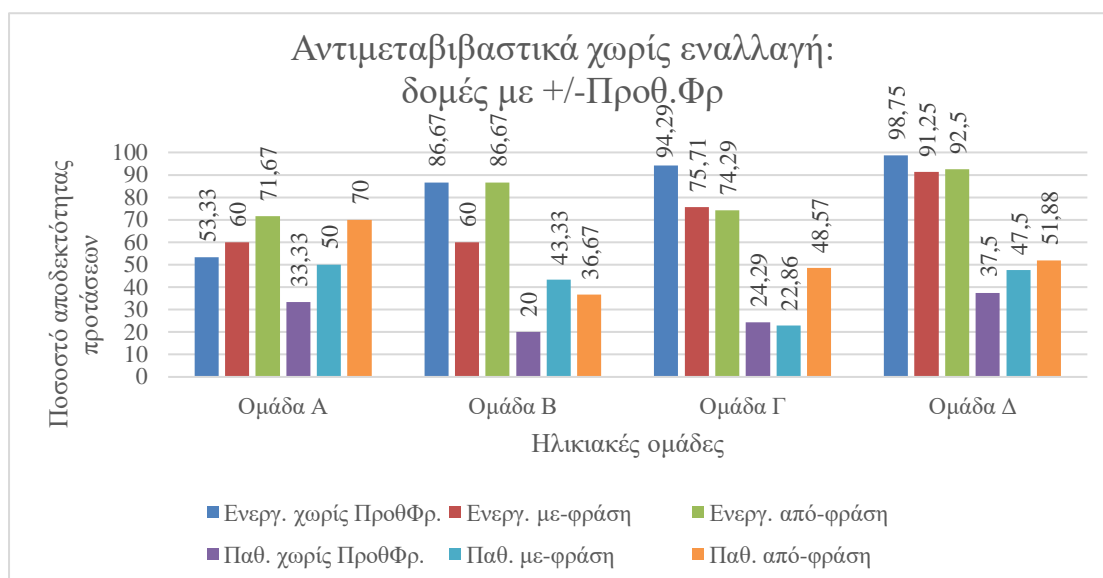
Στο Γράφημα, οι δομές με ρήματα παθητικής μορφολογίας θεωρήθηκαν λιγότερο αποδεκτές συγκριτικά με τις δομές με ενεργητική μορφολογία. Η τάση αυτή είναι αναμενόμενη, καθώς τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα που αξιοποιήθηκαν για τις ανάγκες του πειράματος ήταν ρήματα ενεργητικής μορφολογίας χωρίς εναλλαγή φωνής. Παράλληλα, υπάρχει επίδραση της ηλικίας στις δομές με ενεργητική μορφολογία, $H=10.563$, $df=3$, $p=.014$, με στατιστικά σημαντικές διαφορές να σημειώνονται μεταξύ των ομάδων Α και Γ ($p=.020$) και Α και Δ ($p=.002$).

Επιπλέον, παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά εντός της ομάδας Γ, $Z=-2.197$, $p=.028$ και εντός της ομάδας Δ, $Z=-2.371$, $p=.018$ ως προς την προτίμηση της ενεργητικής μορφολογίας.

Ακόμη, τα ρήματα παρουσιάστηκαν σε δομές τόσο χωρίς προθετική φράση όσο και με προθετική φράση. Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ποσοστά αποδεκτότητας για δομές της μορφής:

- (15) α. Το μπαούλο άνοιξε. (Ενεργ. χωρίς ΠροθΦρ.)
- β. Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα/ από τη γιαγιά. (Ενεργ. από-φράση)
- γ. Το μπαούλο άνοιξε με το τράνταγμα. (Ενεργ. με-φράση).
- δ. % Το μπαούλο ανοίχτηκε. (Παθ. χωρίς ΠροθΦρ.)
- ε. % Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα/ από τη γιαγιά. (Παθ. από-φράση).

στ. % Το μπαούλο ανοίχτηκε με το τράνταγμα. (Παθ. με-φράση).

Γράφημα 22: Σύγκριση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων των αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής με βάση την ύπαρξη Προθετικής Φράσης – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

Από το Γράφημα προκύπτει ότι στις δομές με ρήματα ενεργητικής μορφολογίας χωρίς Προθετική Φράση παρατηρείται μια αυξητική τάση στο ποσοστό αποδεκτότητας, καθώς το χαμηλότερο ποσοστό αποδεκτότητας σημειώθηκε στην Ομάδα Α (53,33%) ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό στην Ομάδα Δ (98,75%). Επιπρόσθετα, όσον αφορά τις δομές με ενεργητική μορφολογία + με-φράση, οι Ομάδες Α και Β παρουσιάζουν ίδια ποσοστά αποδεκτότητας (60%), αλλά στη συνέχεια και εδώ υπάρχει αυξητική τάση με την ομάδα Δ να σημειώνει το μεγαλύτερο ποσοστό αποδεκτότητας (98,75%). Αντίθετα, ποσοστά αποδεκτότητας κάτω του 50% συγκεντρώνουν οι δομές στις οποίες το αντιμεταβιβαστικό ρήμα βρίσκεται με παθητική μορφολογία.

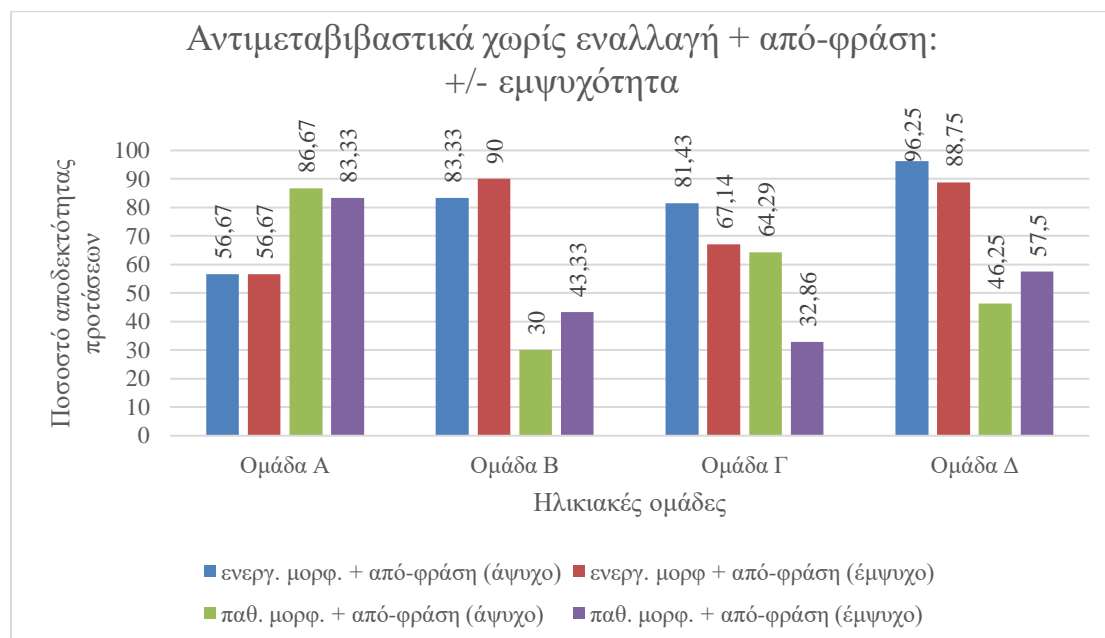
Θα πρέπει να σχολιαστεί ότι παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δομών αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή με παθητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση και των δομών αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή με ενεργητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση εντός της ομάδας Γ, $Z=-2.371$, $p=.018$ και εντός της ομάδας Δ, $Z=-2.527$, $p=.012$.

Κάποια άλλη ξεκάθαρη τάση δε φαίνεται να διαμορφώνεται στο Γράφημα. Δεδομένου, μάλιστα, ότι οι δομές με από-φράση περιείχαν τόσο Ονοματική Φράση (+έμψυχο) όσο και Ονοματική Φράση (-έμψυχο) κρίνεται απαραίτητη η περαιτέρω ανάλυση, με σκοπό να διερευνηθεί και ο τρόπος που ερμηνεύουν τα παιδιά τις

αντιμεταβιβαστικές δομές. Στο Γράφημα παρακάτω, παρουσιάζονται λεπτομερώς τα δεδομένα που συλλέχθηκαν για τις δομές με τις εξής μορφές:

- (16) α. Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα. (ενεργ. μορφ. από-φράση άψυχο)
 β. Το μπαούλο άνοιξε από τη γιαγιά. (ενεργ. μορφ. από-φράση έμψυχο)
 γ. Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα. (παθ. μορφ. από-φράση άψυχο)
 δ. Το μπαούλο ανοίχτηκε από τη γιαγιά. (παθ. μορφ. από-φράση έμψυχο).

Γράφημα 23: Σύγκριση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων των αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής ως από-φράση με βάση την έμψυχότητα – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

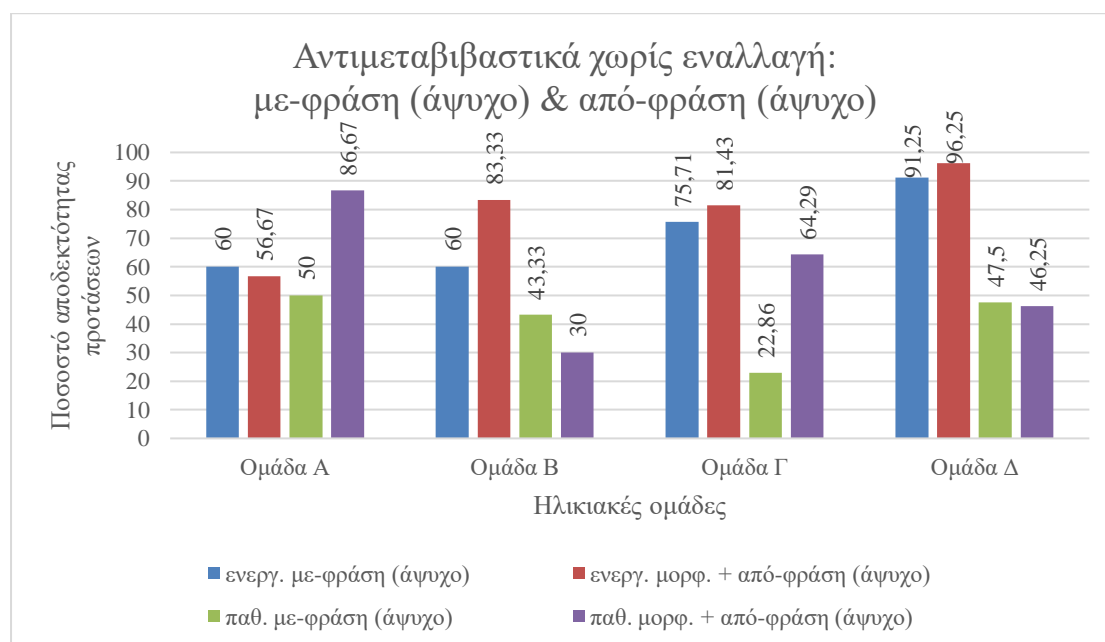
Σύμφωνα με το Γράφημα, για τα παιδιά ηλικίας 4;0-6;0 ετών σημειώνεται μεγαλύτερο ποσοστό αποδεκτότητας για τις δομές, στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με παθητική μορφολογία, χωρίς, ωστόσο, να διαφοροποιείται το ποσοστό αποδεκτότητας με βάση το είδος της ΟΦ που συνοδεύει την πρόθεση (+/- έμψυχο). Επιπλέον, στις δομές ενεργητικής μορφολογίας σημειώνεται ακριβώς το ίδιο ποσοστό αποδεκτότητας (56,67%) τόσο για τις δομές με από-φράση (άψυχο) όσο και για τις δομές με από-φράση (έμψυχο). Οι απαντήσεις της ομάδας Α έρχονται σε αντίθεση με τις απαντήσεις των υπόλοιπων τριών ομάδων, καθώς για τις ηλικιακές ομάδες Β, Γ και Δ περισσότερο αποδεκτές είναι οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα ενεργητικής μορφολογίας. Μάλιστα για την ομάδα Δ το ποσοστό αποδεκτότητας για τις δομές με από-φράση (άψυχο) αγγίζει το 96,25%. Μάλιστα, εντός της ομάδας Δ παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο)

και των δομών με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο), $Z=-2.384$, $p=.017$ και στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) και των δομών με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο), $Z=-2.254$, $p=.024$. Ένα ενδιαφέρον στοιχείο είναι το ποσοστό αποδεκτότητας των δομών με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) (57,5%) για την ομάδα Δ, το οποίο ίσως φανερώνει μια τάση της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας να αποδίδει παθητική ερμηνεία στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, όταν βρίσκονται σε δομές με ρήματα παθητικής μορφολογίας + από-φράση (έμψυχο).

Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μη συγκριθούν οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής + με-φράση (άψυχο) με τις αντίστοιχες δομές με από-φράση (άψυχο), όπως φαίνονται στο Γράφημα.

Παραδείγματα των υπό εξέταση δομών:

- (17) α. Το μπαούλο άνοιξε με το τράνταγμα. (ενεργ. με-φράση)
 β. Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα. (ενεργ. από-φράση)
 γ. Το μπαούλο ανοίχτηκε με το τράνταγμα. (παθ. με-φράση)
 δ. Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα. (παθ. από-φράση)

Γράφημα 24: Αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή + με-φράση (άψυχο) σε σύγκριση με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή + από-φράση (άψυχο) για όλες τις ηλικιακές ομάδες- ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

Από το Γράφημα προκύπτει ότι οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + με-φράση ακολουθούν μια αυξητική τάση αντίστοιχη της αύξησης της ηλικίας των παιδιών, με τις καλύτερες επιδόσεις να σημειώνονται από τα παιδιά ηλικίας 12;0-13;0 ετών (Ομάδα Δ). Ως προς τις δομές με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο), η ομάδα Α σημειώνει τα χαμηλότερα ποσοστά (56,67%) ενώ η ομάδα Δ τα υψηλότερα (96,25%). Οι ομάδες Β και Γ σημείωσαν παρόμοια ποσοστά αποδεκτότητας (83,33% και 81,43%). Ως προς τις δομές με αντιμεταβιβαστικό με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο), αυτές κινήθηκαν στα ίδια επίπεδα που κινήθηκαν οι αντιμεταβιβαστικές δομές χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία εν γένει και με βάση τα προηγούμενα γραφήματα, δηλαδή έγιναν αποδεκτές σε ποσοστό κάτω του 50%. Ειδικά η ομάδα Γ θεώρησε τη συγκεκριμένη δομή αποδεκτή σε ποσοστό μόλις 22,86%. Τέλος, όσον αφορά τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο), αυτές παρουσιάζουν διακυμάνσεις, καθώς έγιναν αποδεκτές σε ποσοστό 86,67% από την ομάδα Α, σε ποσοστό 30% από την ομάδα Β, σε ποσοστό 64,29% από τα παιδιά της Ομάδας Γ και σε ποσοστό 46,25% από τα παιδιά της Ομάδας Δ.

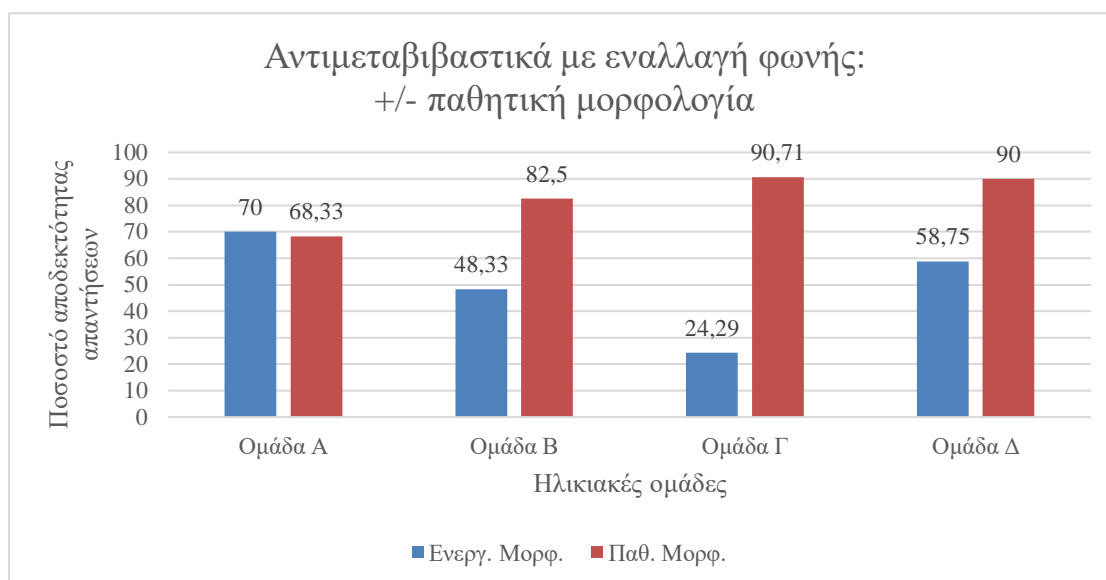
Θα πρέπει να επισημανθεί ότι εντός της ομάδας Γ παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) και των δομών με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο), $Z=-2.375$, $p=.018$ και μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) και με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο), $Z=-2.205$, $p=.027$. Επιπλέον, στατιστικά σημαντική διαφορά παρατηρείται εντός της ομάδας Δ μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) και των δομών με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο), $Z=-2.371$, $p=.018$

Συνοψίζοντας, φαίνεται ότι στα αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής αποδεκτές ήταν οι δομές στις οποίες το ρήμα βρισκόταν με ενεργητική μορφολογία. Η ύπαρξη προθετικών φράσεων δε φάνηκε να επηρεάζει ιδιαίτερα αυτή την τάση, με μόνη εξαίρεση την Ομάδα Α, η οποία σημείωσε υψηλά ποσοστά αποδεκτότητας στις δομές με παθητική μορφολογία + από-Φράση.

Μια δεύτερη κατηγορία αντιμεταβιβαστικών ρημάτων που εξετάστηκε, ήταν τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής, τα οποία στις δοθείσες προτάσεις βρίσκονταν τόσο με ενεργητική όσο και με παθητική μορφολογία.

(18) α. Το φόρεμα τσαλάκωσε. (ενεργ. μορφ.)

β. Το φόρεμα τσαλακώθηκε. (παθ. μορφ.)

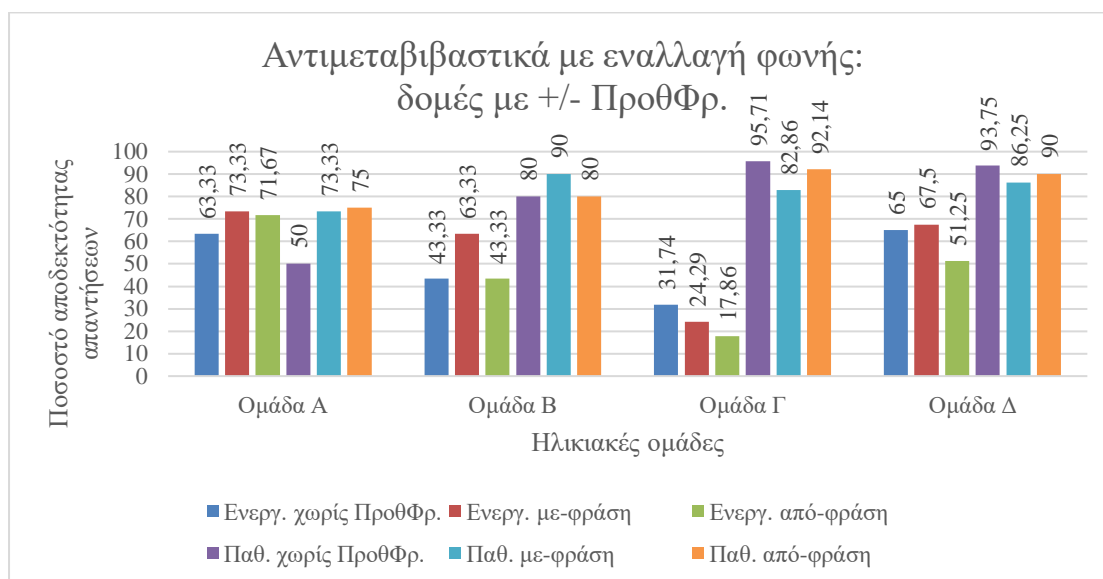
Γράφημα 25: Σύγκριση αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

Από το Γράφημα προκύπτει ότι στις δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής περισσότερο αποδεκτές είναι οι δομές στις οποίες το ρήμα είναι με παθητική μορφολογία, ειδικά στην ομάδα Γ παρατηρείται διαφορά στην αποδεκτότητα των απαντήσεων, καθώς οι δομές με ενεργητική μορφολογία έγιναν αποδεκτές σε ποσοστό 24,29% και οι δομές με παθητική μορφολογία έγιναν αποδεκτές σε ποσοστό 90,71%. Μάλιστα, ως προς τις δομές με ενεργητική μορφολογία παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων Γ και Α ($p=.003$) και Γ και Δ ($p=.002$).

Παράλληλα, τα ρήματα με εναλλαγή φωνής, όπως και αυτά χωρίς εναλλαγή, παρουσιάστηκαν σε δομές τόσο χωρίς προθετική φράση όσο και με προθετική φράση. Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ποσοστά αποδεκτότητας για δομές της μορφής:

- (19) α. Το φόρεμα τσαλάκωσε. (Ενεργ. χωρίς ΠροθΦρ.)
- β. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο/ από το κορίτσι. (Ενεργ. από-φράση)
- γ. Το φόρεμα τσαλάκωσε με το πλύσιμο. (Ενεργ. με-φράση).
- δ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε. (Παθ. χωρίς ΠροθΦρ.)
- ε. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο/ από το κορίτσι. (Παθ. από-φράση).

στ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε με το πλύσιμο. (Παθ. με-φράση).

Γράφημα 26: Σύγκριση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων των αντιμεταβιβαστικών δομών με εναλλαγή φωνής με βάση την ύπαρξη Προθετικής Φράσης – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

Στο Γράφημα, για την ομάδα Α παρατηρούνται ποσοστά αποδεκτότητας μεταξύ του 50%-75% της ποσοστιαίας κλίμακας, με αποτέλεσμα να μην προκύπτει κάποια ξεκάθαρη τάση. Στις υπόλοιπες τρεις ομάδες φαίνεται ότι οι δομές με παθητική μορφολογία είναι περισσότερο αποδεκτές συγκριτικά με τις δομές με ενεργητική μορφολογία, καθώς το ποσοστό αποδεκτότητάς τους για τις τρεις αυτές ομάδες κυμαίνεται μεταξύ 80% - 95%.

Ως προς τις δομές με ενεργητική μορφολογία + με-φράση παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων ($H=12.570$, $df=3$, $p=.006$), με τις διαφορές να προκύπτουν μεταξύ των ομάδων Γ και Α ($p=.006$), Γ και Β ($p=.038$) και Γ και Δ ($p=.002$).

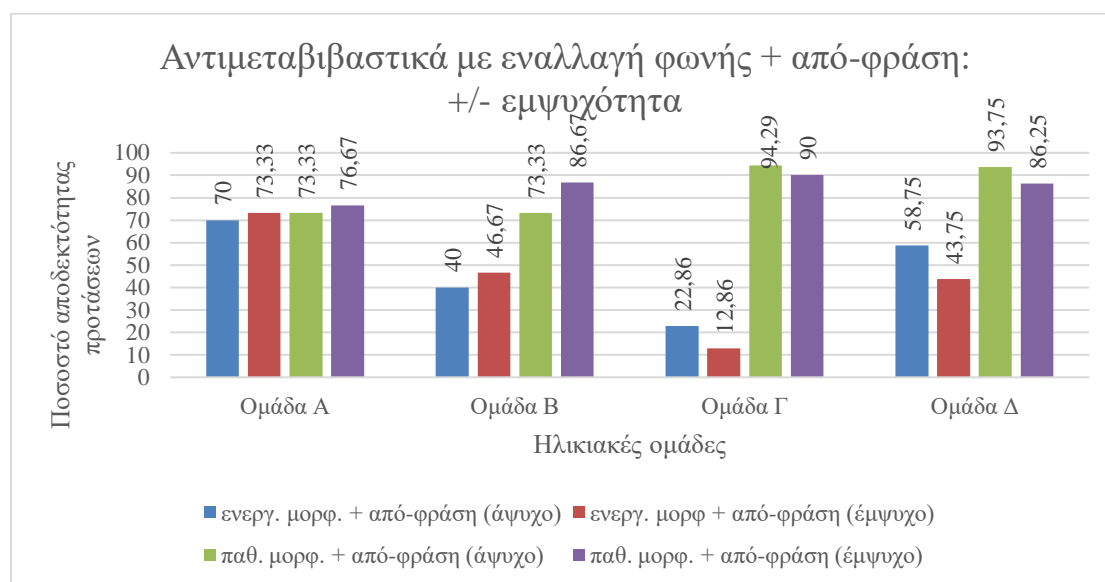
Επιπλέον, στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων προκύπτουν και για τις δομές με παθητική μορφολογία χωρίς προθετική φράση ($H=8.52$, $df=3$, $p=.036$), με τις στατιστικά σημαντικές διαφορές να σημειώνονται μεταξύ των ομάδων Α και Γ ($p=.005$) και Α και Δ ($p=.011$).

Θα ήταν παράλειψη να μην γίνει αναφορά και στις στατιστικά σημαντικές διαφορές εντός των ομάδων Γ και Δ. Ειδικότερα, εντός της ομάδας Γ υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δομών: αντιμεταβιβαστικό με παθητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση και αντιμεταβιβαστικό με ενεργητική

μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση, $Z=-2.414$, $p=.016$. Η ίδια δομή παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφορά και εντός της ομάδας Δ, $Z=-2.375$, $p=.018$. Επίσης, εντός της ομάδας Γ παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) και των δομών με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο), $Z=-2.375$, $p=.018$.

Ακόμη, οι από-φράσεις παρουσιάστηκαν σε δύο μορφές: από-φράση (άψυχο) και από-φράση (έμψυχο), ώστε να διερευνηθεί και η ερμηνεία που δίνεται στις αντιμεταβιβαστικές δομές. Στο Γράφημα παρακάτω, παρουσιάζονται λεπτομερώς τα δεδομένα που συλλέχθηκαν για τις δομές με τις εξής μορφές:

- (20) α. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο. (ενεργ. μορφ. από-φράση άψυχο)
 β. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το κορίτσι. (ενεργ. μορφ. από-φράση έμψυχο)
 γ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο. (παθ. μορφ. από-φράση άψυχο)
 δ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το κορίτσι. (παθ. μορφ. από-φράση έμψυχο).

Γράφημα 27: Σύγκριση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων των αντιμεταβιβαστικών δομών με εναλλαγή φωνής ως προς την από-φράση με βάση την εμψυχότητα – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

Από το Γράφημα, προκύπτει ότι περισσότερο αποδεκτές είναι οι δομές με παθητική μορφολογία, με εξαίρεση την ομάδα Α, όπου εκεί δεν παρατηρείται κάποια συγκεκριμένη τάση. Μάλιστα, ενδιαφέρον παρουσιάζει η ομάδα Β, της οποίας το ποσοστό για τις δομές με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) είναι μεγαλύτερο (86,67%) από το ποσοστό με από-φράση (άψυχο) (73,33%). Αυτό υποδηλώνει ότι τα παιδιά ως ένα βαθμό ερμήνευσαν ως παθητικά τα ρήματα και όχι

ως αντιμεταβιβαστικά. Αντίστοιχα υψηλά ποσοστά για τις δομές με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) σημειώνονται και από τις ομάδες Γ και Δ (90% και 86,25% αντίστοιχα), αλλά σε εκείνες τις περιπτώσεις οι δομές με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) σημείωσαν μεγαλύτερα ποσοστά (94,29% και 93,75% αντίστοιχα).

Βέβαια, θα πρέπει να σχολιαστεί ότι η ηλικία φαίνεται να είναι ένας παράγοντας που επιδρά στις απαντήσεις των παιδιών για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο), $H=8.98$, $df=3$, $p=.030$, με στατιστικά σημαντικές διαφορές να σημειώνονται μεταξύ των ομάδων Α και Γ ($p=.014$) και Γ και Δ ($p=.012$). Επίσης, η ηλικία επιδρά και στις δομές με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο), $H=11.775$, $df=3$, $p=.008$, με στατιστικά σημαντικές διαφορές να σημειώνονται μεταξύ των ομάδων Γ και Α ($p=.002$) και Γ και Δ ($p=.011$). Όπως φαίνεται κι από το γράφημα, παρατηρείται χαμηλό ποσοστό αποδεκτότητας για τις δομές αυτές από τα παιδιά ηλικίας 10;1-11;10, το οποίο ίσως να οφείλεται σε επιδράσεις του σχολείου. Ειδικότερα, σε αυτές τις ηλικίες τα παιδιά διδάσκονται στο σχολείο τη μετατροπή σύνταξης από ενεργητική σε παθητική και το αντίστροφο. Είναι πιθανόν η χαμηλή αποδεκτότητα αυτών των δομών να σχετίζεται με τα όσα μαθαίνουν στο σχολείο, ότι, δηλαδή, η πρόθεση από δηλώνει ποιητικό αίτιο και συνοδεύει πάντοτε ρήμα παθητικής μορφολογίας. Πιο συγκεκριμένα, εντός της ομάδας Γ υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) και των δομών με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο), $Z=-2.371$, $p=.018$ και μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) και των δομών με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο), $Z=-2.375$, $p=.018$. Στατιστικά σημαντικές διαφορές παρουσιάζουν τα ίδια ζεύγη δομών και εντός της ομάδας Δ, δηλαδή, μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) και των δομών με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο), $Z=-2.379$, $p=.017$ και μεταξύ των δομών με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) και των δομών με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο), $Z=-2.530$, $p=.011$.

Τέλος, αξίζει να συγκριθούν οι αντιμεταβιβαστικές δομές με ρήμα με εναλλαγή φωνής + με-φράση (άψυχο) με τις αντίστοιχες δομές με από-φράση (άψυχο).

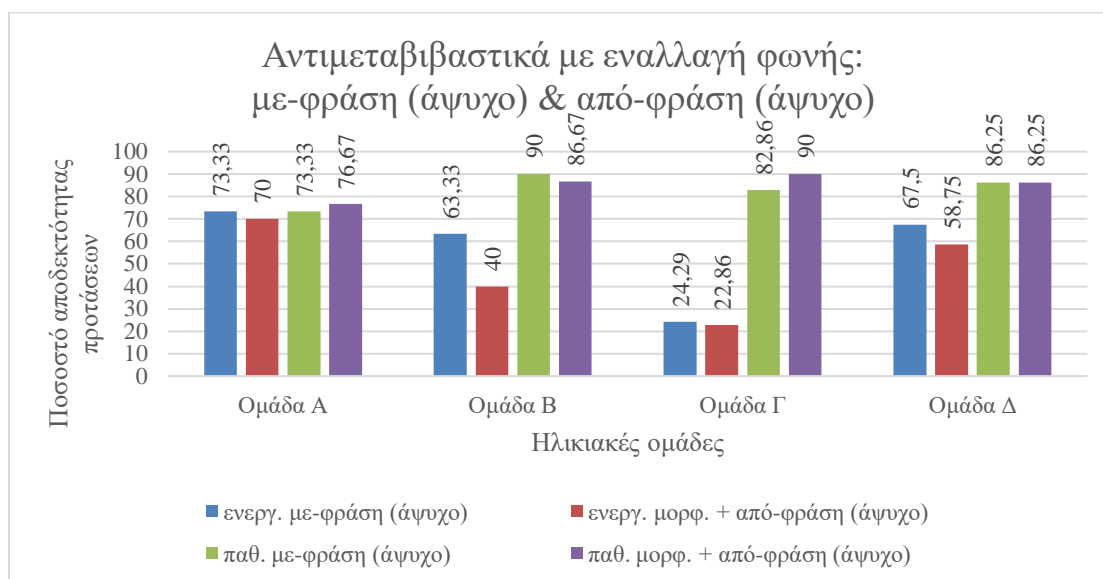
Παραδείγματα των υπό εξέταση δομών:

(21) α. Το φόρεμα τσαλάκωσε με το πλύσιμο. (ενεργ. με-φράση)

β. Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο. (ενεργ. από-φράση)

γ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε με το πλύσιμο. (παθ. με-φράση)

δ. Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο. (παθ. από-φράση)

Γράφημα 28: Αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή + με-φράση (άψυχο) σε σύγκριση με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή + από-φράση (άψυχο) για όλες τις ηλικιακές ομάδες– ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων

Με εξαίρεση την ομάδα Α, η οποία αποδέχτηκε στον ίδιο βαθμό όλες τις υπό εξέταση δομές, στις υπόλοιπες τρεις κατηγορίες, οι δομές με παθητική μορφολογία είναι περισσότερο αποδεκτές. Μάλιστα, ο βαθμός αποδεκτότητας των παθητικών δομών δε φαίνεται να επηρεάζεται από το είδος της πρόθεσης (με ή από). Αντίθετα, κριτήριο για την αποδεκτότητα η μη των προτάσεων φαίνεται ότι είναι αποκλειστικά η μορφολογία.

Συνοψίζοντας, από την ανάλυση των αντιμεταβιβαστικών δομών προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

α) Ως προς τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής φαίνεται να είναι περισσότερο αποδεκτές εκείνες οι δομές, στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με ενεργητική μορφολογία.

β) Για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής περισσότερο αποδεκτές φαίνεται να είναι οι δομές, στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με παθητική μορφολογία.

γ) Το είδος της πρόθεσης (με ή από) που λειτουργεί ως συμπλήρωμα στις αντιμεταβιβαστικές δομές δε φαίνεται να επηρεάζει σε όλες τις ομάδες και για όλες τις δομές το βαθμό αποδεκτότητας.

3.2.3 Απαντήσεις – Διορθώσεις

Στη συγκεκριμένη υποενότητα παρουσιάζονται και αναλύονται οι απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά για τις αντιγραμματικές προτάσεις που χαρακτήρισαν ως αντιγραμματικές για τα αποθετικά ρήματα αλλά και οι διορθώσεις που έκαναν για τις δομές των αντιμεταβιβαστικών ρημάτων που θεώρησαν μη αποδεκτές.

Ειδικότερα, αναλύοντας συγκεντρωτικά τα δεδομένα από τις τέσσερις ομάδες της πειραματικής διαδικασίας, οι αντιγραμματικές προτάσεις των αποθετικών ρημάτων χαρακτηρίστηκαν ως αντιγραμματικές 212 φορές. 158 φορές διορθώθηκαν από τα παιδιά, ενώ τις υπόλοιπες 54 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση. Επιμερίζοντας περαιτέρω τα δεδομένα από τις απαντήσεις διόρθωσης προκύπτουν 8 κατηγορίες διόρθωσης, όπως φαίνονται στον πίνακα παρακάτω.

Οι αντιγραμματικές προτάσεις ήταν της μορφής:

(22) α. *Η γειτόνισσα επισκέφτηκε από τη Μαρία.

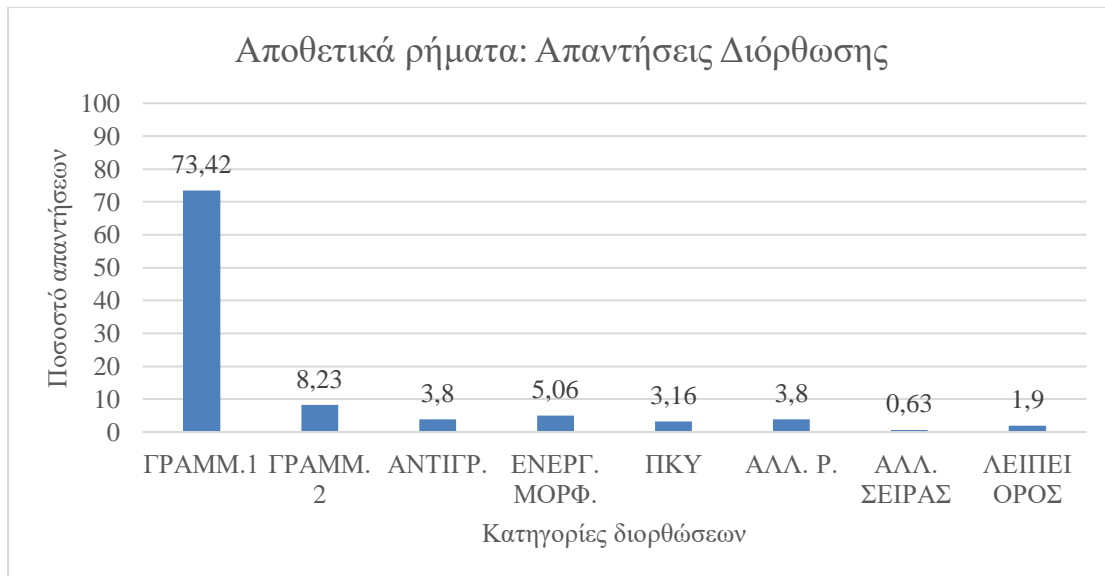
β. *Μια ιστορία διηγήθηκε από τη νηπιαγωγό.

Πίνακας 1: Κατηγορίες διόρθωσης αντιγραμματικών δομών με αποθετικά ρήματα – όλες οι ηλικιακές ομάδες

Κατηγορία διόρθωσης	Παράδειγμα διόρθωσης	Αριθμός απαντήσεων
Γραμματική πρόταση με μετακίνηση της ΟΦ που βρίσκεται εντός της απόφραξης σε θέση Υποκειμένου (στο Γράφημα ΓΡΑΜΜ.1)	Η Μαρία επισκέφτηκε τη γειτόνισσα.	116/158
Γραμματική πρόταση χωρίς μετακίνηση ΟΦ (στο Γράφημα ΓΡΑΜΜ.2)	Η γειτόνισσα επισκέφτηκε τη Μαρία.	13/158
Αντιγραμματική πρόταση με από-φραξη (αλλαγή της ΟΦ	*Η Μαρία επισκέφτηκε <u>από</u> τη γειτόνισσα.	6/158

που βρίσκεται εντός της από-φράσης) (στο Γράφημα ΑΝΤΙΓΡ.)	ή *Ο καλεσμένος αποδέχτηκε από τη πρόσκληση.	
Αποθετικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία (στο Γράφημα ΕΝΕΡΓ. ΜΟΡΦ.)	διήγησε (αντί διηγήθηκε) *Η νηπιαγωγός διήγησε μια ιστορία.	8/158
Παράμετρος Κενού Υποκειμένου (στο Γράφημα ΠΚΥ)	*Μια επιστολή δέχτηκε από τον διευθυντή Η πρόταση μετατράπηκε: <u>Αυτός</u> δέχτηκε μια επιστολή από τον διευθυντή	5/158
Αλλαγή ρήματος (στο Γράφημα ΑΛΛ. Ρ.)	έφαγαν (αντί γεύτηκαν)	6/158
Αλλαγή σειράς όρων χωρίς, όμως διόρθωση (στο Γράφημα ΑΛΛ. ΣΕΙΡΑΣ)	Η γειτόνισσα από τη Μαρία επισκέφτηκε	1/158
Έλειπε κάποιος όρος της πρότασης (στο Γράφημα ΛΕΙΠΕΙ ΟΡΟΣ)	*Ο ασθενής χρειάστηκε από τον γιατρό Η πρόταση μετατράπηκε: ο ασθενής χρειάστηκε από τον γιατρό <u>φάρμακα</u> .	3/158

Στο Γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνονται και οπτικά οι 8 κατηγορίες διόρθωσης.

Γράφημα 29: Κατηγοριοποίηση απαντήσεων διόρθωσης για τα αποθετικά ρήματα – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Από το Γράφημα προκύπτει ότι η πλειοψηφία των παιδιών που εντόπισε τις αντιγραμματικές προτάσεις επέλεξε να διορθώσει τις προτάσεις αυτές απαλείφοντας την πρόθεση *από* και μετακινώντας την ΟΦ της από-φράσης σε θέση Υποκειμένου (73,42%). Η εξήγηση που μπορεί να δοθεί για αυτή την τάση σχετίζεται και με το είδος των ΟΦ (+/- έμψυχο), καθώς για τις προτάσεις της μορφής: *Μια ιστορία διηγήθηκε από τη νηπιαγωγό, δηλαδή για προτάσεις με ΟΦ (άψυχο) σε θέση υποκειμένου, η διόρθωση σε γραμματική και σημασιολογικά αποδεκτή πρόταση απαιτεί μετακίνηση όρου. Αντίθετα, μόνο μια μικρή μερίδα παιδιών (8,23%) επέλεξε να απαλείψει την πρόθεση *από* αλλά να μην μετακινήσει την ΟΦ σε θέση Υποκειμένου. Αυτό, όμως, συνέβη, μόνο στις προτάσεις στις οποίες τόσο στη θέση Υποκειμένου υπήρχε ΟΦ (έμψυχο) όσο και εντός της Προθετικής Φράσης ΟΦ (έμψυχο) (π.χ. *Η γειτόνισσα επισκέφτηκε από τη Μαρία) και κατ' επέκταση δεν υπήρχε πρόβλημα και ως προς τη σημασιολογική αποδεκτότητα της πρότασης. Ενδιαφέρον, επίσης, παρουσιάζει -αν και το ποσοστό απαντήσεων ήταν πολύ μικρό (5,06%)- η μετατροπή του αποθετικού ρήματος σε ρήμα με ενεργητική μορφολογία. Εδώ, φαίνεται να αντιμετωπίζουν το αποθετικό ρήμα ως παθητικό, διότι, αν και αντιλαμβάνονται την αντιγραμματικότητα της πρότασης, στη διόρθωση αλλάζουν την δομή της πρότασης αλλάζοντας ταυτόχρονα και τη μορφολογία του ρήματος, όπως ακριβώς συμβαίνει κατά τη μετατροπή ενός παθητικού ρήματος σε ενεργητικό (παθητική σύνταξη σε ενεργητική).

Ως προς τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής, οι δομές στις οποίες το αντιμεταβιβαστικό ρήμα βρίσκεται με ενεργητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση, θεωρήθηκαν μη αποδεκτές 23 φορές· 16 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση διόρθωσης, ενώ 7 φορές οι δομές αυτές διορθώθηκαν σε δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση. Για παράδειγμα:

η πρόταση: *Ο δρόμος καθάρισε* διορθώθηκε σε: *Ο δρόμος καθαρίστηκε*.

Επιπλέον, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) θεωρήθηκαν μη αποδεκτές 34 φορές, εκ των οποίων 16 δε δόθηκε κάποια απάντηση διόρθωσης, ενώ τις υπόλοιπες 18 φορές διορθώθηκαν σε: δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο).

Για παράδειγμα:

η πρόταση: *Ο δρόμος καθάρισε από τη βροχή* διορθώθηκε σε: *Ο δρόμος καθαρίστηκε από τη βροχή*.

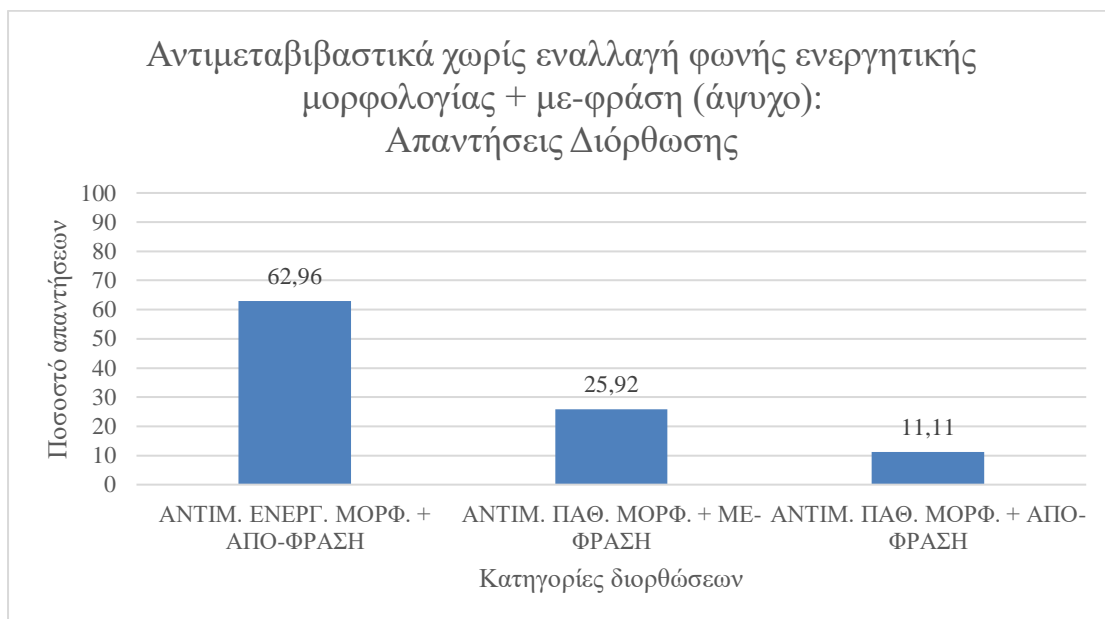
Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) της μορφής: *Ο δρόμος καθάρισε με τη βροχή*, οι οποίες κρίθηκαν αντιγραμμιατικές 48 φορές, για 21 από αυτές δε δόθηκε κάποια απάντηση, ενώ οι υπόλοιπες 27 απαντήσεις που λάβαμε μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις κατηγορίες διόρθωσης, όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες

Κατηγορία διόρθωσης	Παράδειγμα διόρθωσης	Αριθμός απαντήσεων
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο)	Ο δρόμος καθάρισε από τη βροχή	17/27

δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο)	Ο δρόμος καθαρίστηκε με τη βροχή	7/27
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο)	Ο δρόμος καθαρίστηκε από τη βροχή	3/27

Στο Γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνονται και οπτικά σε ποσοστιαία κλίμακα οι απαντήσεις διόρθωσης των παιδιών.

Γράφημα 30: Κατηγοριοποίηση απαντήσεων διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + με-φράση – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Από το Γράφημα προκύπτει μια σαφής προτίμηση των συμμετεχόντων για τις δομές με ρήμα ενεργητικής μορφολογίας + από-φράση (62,96%). Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι συνολικά παρατηρείται μια γενικότερη προτίμηση προς την από-φράση (άψυχο), καθώς, ανεξάρτητα μορφολογίας του ρήματος, αντικατέστησαν τη με-φράση σε ποσοστό 74,07% επί του συνόλου των απαντήσεων διόρθωσης.

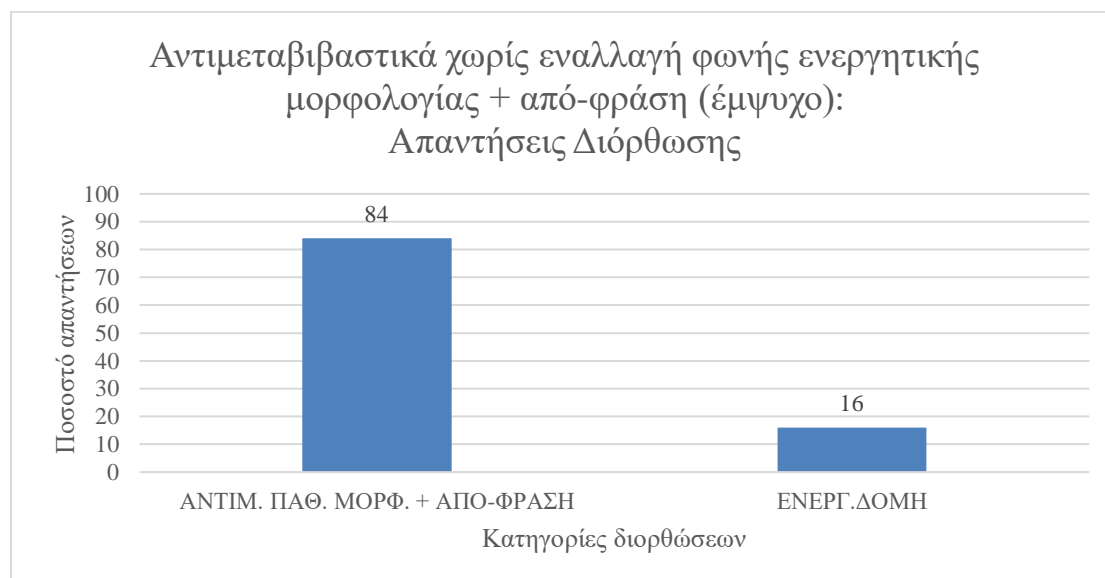
Επιπρόσθετα, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) (π.χ. *Το μπαούλο άνοιξε από τη γιαγιά*) χαρακτηρίστηκαν αντιγραμματικές 39 φορές· 25 φορές δόθηκε κάποια απάντηση

διόρθωσης, ενώ 14 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση. Οι απαντήσεις διόρθωσης μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο κατηγορίες, όπως φαίνεται και στον πίνακα, που ακολουθεί:

Πίνακας 3: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές: αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες

Κατηγορία διόρθωσης	Παράδειγμα διόρθωσης	Αριθμός απαντήσεων
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο)	Το μπαούλο ανοίχτηκε από τη γιαγιά.	21/25
η αντιμεταβιβαστική δομή μετατράπηκε σε ενεργητική δομή	Η γιαγιά άνοιξε το μπαούλο.	4/25

Στο επόμενο Γράφημα αποδίδονται με ποσοστά οι απαντήσεις των παιδιών για τις συγκεκριμένες δομές.

Γράφημα 31: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Από το Γράφημα γίνεται εύκολα αντιληπτή η σαφής προτίμηση των συμμετεχόντων για ρήμα με παθητική μορφολογία όταν στην πρόταση υπάρχει από-φράση (έμψυχο). Η προτίμηση αυτή δείχνει ότι τα παιδιά έδωσαν παθητική ερμηνεία και όχι αντιμεταβιβαστική. Γι' αυτό και προτίμησαν να αλλάξουν τη μορφολογία του ρήματος.

Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες και ως ρήματα με παθητική μορφολογία.

Αναλυτικότερα, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση θεωρήθηκαν αντιγραμματικές 147 φορές -100 φορές διορθώθηκαν και 47 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση. Σε όλες τις απαντήσεις διόρθωσης (ποσοστό 100% επί του συνόλου των απαντήσεων) τα παιδιά μετέτρεψαν την παθητική μορφολογία του ρήματος σε ενεργητική. Έτσι, προτάσεις της μορφής: *Το μπαούλο ανοίχτηκε* διορθώθηκαν σε: *Το μπαούλο άνοιξε*.

Οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) θεωρήθηκαν αντιγραμματικές 126 φορές· 92 φορές διορθώθηκαν και 34 φορές δε δόθηκε απάντηση διόρθωσης. Σε όλες τις περιπτώσεις διόρθωσης το ρήμα παθητικής μορφολογίας μετατράπηκε σε ρήμα ενεργητικής μορφολογίας, ενώ σε μία περίπτωση εκτός από τη μορφολογία του ρήματος μετατράπηκε η από-φράση (άψυχο) σε με-φράση. Επομένως, προτάσεις της μορφής: *Ο τοίχος ασπρίστηκε από το χιόνι* διορθώθηκαν σε:

α) *Ο τοίχος άσπρισε από το χιόνι.* (91/92 – 98,91%)

β) *Ο τοίχος άσπρισε με το χιόνι.* (1/92 – 1, 09%)

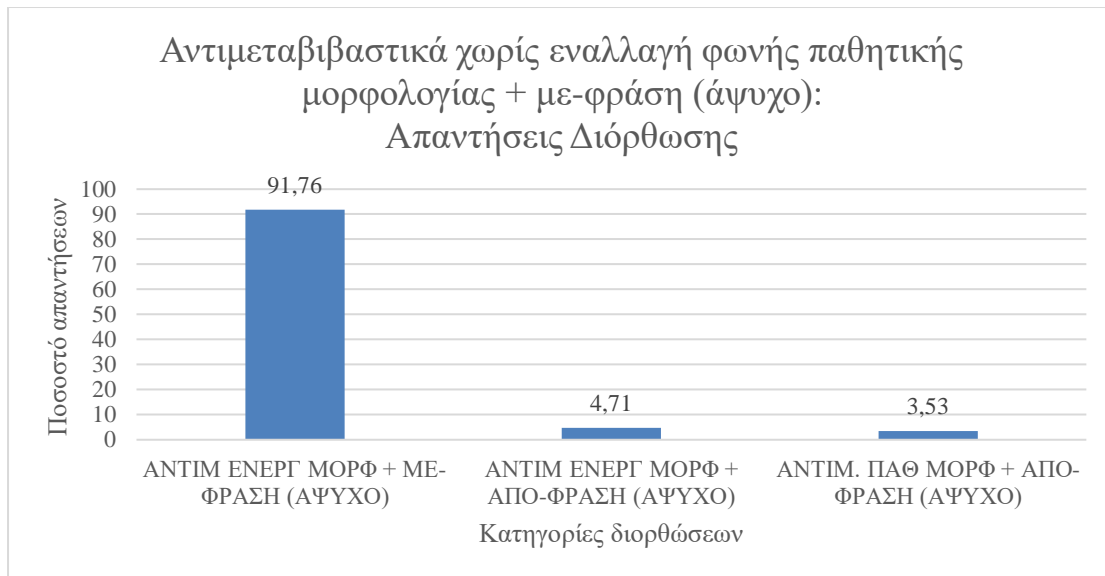
Μεγαλύτερο εύρος απαντήσεων διόρθωσης, όπως και στις αντίστοιχες δομές ενεργητικής μορφολογίας, λάβαμε για τις αντιμεταβιβαστικές δομές με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) της μορφής: *Το μπαούλο ανοίχτηκε με το τράνταγμα*, οι οποίες θεωρήθηκαν αντιγραμματικές 128 φορές -85 φορές διορθώθηκαν και 42 φορές δε δόθηκε απάντηση.

Πίνακας 4: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες

Κατηγορία διόρθωσης	Παράδειγμα διόρθωσης	Αριθμός απαντήσεων
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο)	Το μπαούλο άνοιξε με το τράνταγμα	78/85
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο)	Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα	4/85
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο)	Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα	3/85

Στο Γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνονται οπτικά οι απαντήσεις διόρθωσης των παιδιών για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο).

Γράφημα 32: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Από το Γράφημα γίνεται φανερό, ότι τα παιδιά προτιμούν τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής ενεργητικής μορφολογίας, γεγονός αναμενόμενο καθώς τα ρήματα που χρησιμοποιήθηκαν στις δομές αυτές, όπως έχει επισημανθεί και σε προηγούμενες ενότητες, ήταν αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας χωρίς εναλλαγή φωνής (π.χ. ανοίγω).

Ακόμη, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) κρίθηκαν αντιγραμματικές 103 φορές· 21 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση ενώ τις υπόλοιπες 82 φορές το ρήμα από παθητικής μορφολογίας μετατράπηκε σε ρήμα ενεργητικής μορφολογίας. Για παράδειγμα: η πρόταση: *Το μπαούλο ανοίχτηκε από τη γιαγιά* διορθώθηκε σε: *Το μπαούλο άνοιξε από τη γιαγιά.*

Αντίστοιχα και τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες τόσο σε δομές με ενεργητική μορφολογία όσο και σε δομές με παθητική μορφολογία. Ειδικότερα, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση θεωρήθηκαν αντιγραμματικές 100 φορές· 30 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση ενώ τις υπόλοιπες 70 φορές το ρήμα από ενεργητικής μορφολογίας μετατράπηκε σε ρήμα με παθητική μορφολογία. Έτσι, για παράδειγμα: η πρόταση: *Το φόρεμα τσαλάκωσε* μετατράπηκε σε: *Το φόρεμα τσαλακώθηκε.*

Συμφωνία 100% ως προς τις απαντήσεις διόρθωσης καταγράφηκε και για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία +

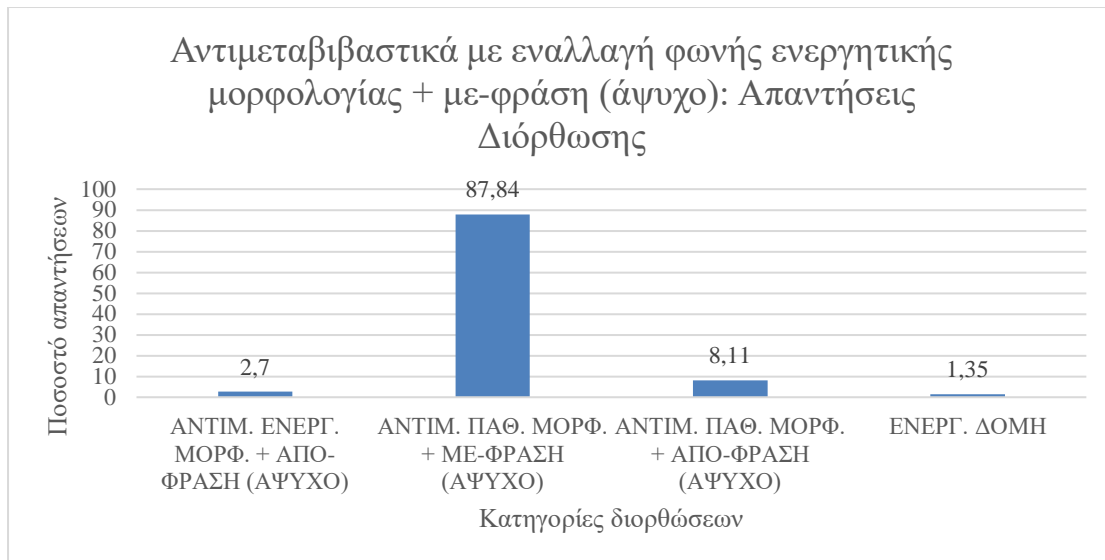
από-φράση (άψυχο). Πιο συγκεκριμένα, οι δομές αυτές χαρακτηρίστηκαν αντιγραμματικές 114 φορές, 35 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση, ενώ 79 φορές το ρήμα ενεργητικής μορφολογίας μετατράπηκε σε ρήμα παθητικής μορφολογίας. Δηλαδή, προτάσεις της μορφής: *Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο* διορθώθηκαν σε: *Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο*.

Η δομή, για την οποία σημειώθηκαν οι περισσότερες διαφορετικές απαντήσεις είναι η δομή: αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + με φράση (+άψυχο), για παράδειγμα: *Το φόρεμα τσαλάκωσε με το πλύσιμο*. Οι συγκεκριμένες δομές θεωρήθηκαν αντιγραμματικές 98 φορές· 74 φορές διορθώθηκαν ενώ τις υπόλοιπες 24 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση. Οι απαντήσεις μπορούν να διααιρεθούν σε τέσσερις κατηγορίες:

Πίνακας 5: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες

Κατηγορία διόρθωσης	Παράδειγμα διόρθωσης	Αριθμός απαντήσεων
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο)	Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο.	2/74
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο)	Το φόρεμα τσαλακώθηκε με το πλύσιμο.	65/74
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο)	Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο.	6/74
Ενεργητική δομή	Το πλύσιμο τσαλάκωσε το φόρεμα.	1/74

Στο Γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνονται και οπτικά σε ποσοστιαία κλίμακα οι απαντήσεις διόρθωσης των παιδιών.

Γράφημα 33: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Από το Γράφημα προκύπτει ότι κι εδώ τα παιδιά έδειξαν μια προτίμηση προς τις δομές με παθητική μορφολογία, αφού σε ποσοστό 87,84% διόρθωσαν το ρήμα από ενεργητικής μορφολογίας σε παθητική διατηρώντας τη με-φράση ως συμπλήρωμα ενώ σε ποσοστό 8,11% διόρθωσαν το ρήμα από ενεργητικής μορφολογίας σε παθητικής αλλάζοντας ταυτόχρονα και την πρόθεση (από-φράση). Συνολικά, το ρήμα μετατράπηκε σε ρήμα με παθητική μορφολογία σε ποσοστό 95,95%.

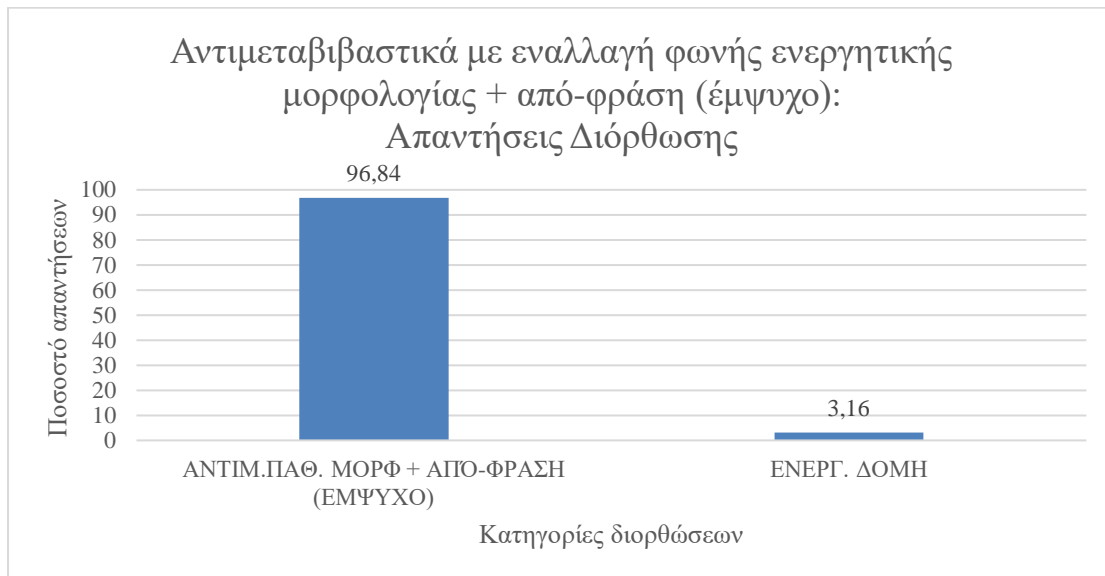
Τέλος, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής + από-φράση (έμψυχο) (π.χ. *Το φόρεμα τσαλάκωσε από το κορίτσι*) χαρακτηρίστηκαν ως αντιγραμματικές 130 φορές· 95 φορές δόθηκε κάποια απάντηση διόρθωσης ενώ 35 φορές δε δόθηκε απάντηση. Αναλυτικότερα, οι απαντήσεις διόρθωσης μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο κατηγορίες:

Πίνακας 6: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες

Κατηγορία διόρθωσης	Παράδειγμα διόρθωσης	Αριθμός απαντήσεων
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο)	Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το κορίτσι.	92/95

Ενεργητική δομή	Το κορίτσι τσαλάκωσε το φόρεμα.	3/95
-----------------	---------------------------------	------

Στο Γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνονται οπτικά οι προτιμήσεις των συμμετεχόντων για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής ενεργητικής μορφολογίας + από-φράση (έμφυχο).

Γράφημα 34: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμφυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Στο Γράφημα είναι σαφείς οι προτιμήσεις των παιδιών. Μάλιστα, το γεγονός ότι τρέπουν το ρήμα από ενεργητικής μορφολογίας σε παθητικής συνδυαστικά με την ΟΦ (+έμφυχο) της Προθετικής Φράσης δείχνει την τάση των παιδιών να ερμηνεύουν ως παθητικές τις δομές αυτές και όχι ως αντιμεταβιβαστικές.

Αντίθετα, λιγότερες φορές σε σχέση με τις αντιμεταβιβαστικές δομές με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία κρίθηκαν αντιγραμματικές οι αντιμεταβιβαστικές δομές με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία. Ειδικότερα, 26 φορές χαρακτηρίστηκαν ως αντιγραμματικές οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία χωρίς Προθετική Φράση· 18 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση διόρθωσης, ενώ τις υπόλοιπες 8 φορές το ρήμα μετατράπηκε σε ρήμα ενεργητικής μορφολογίας. Για παράδειγμα, προτάσεις της μορφής:

Οι σελίδες σκορπίστηκαν διορθώθηκαν σε: Οι σελίδες σκόρπισαν.

Επιπρόσθετα, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από φράση (+άψυχο) θεωρήθηκαν αντιγραμματικές 25 φορές· 11 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση ενώ τις υπόλοιπες 14 φορές το ρήμα με παθητική μορφολογία μετατράπηκε σε ρήμα με ενεργητική μορφολογία. Έτσι, προτάσεις της μορφής:

Οι σελίδες σκορπίστηκαν από τον αέρα διορθώθηκαν σε: Οι σελίδες σκόρπισαν από τον αέρα.

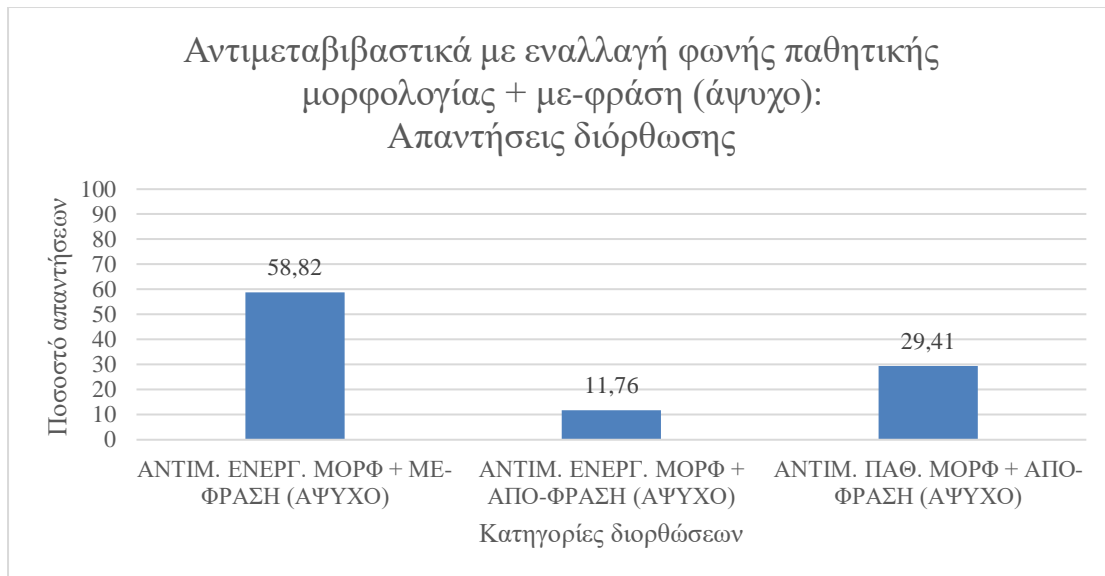
Και σε αυτή τη συνθήκη, η δομή στην οποία οι απαντήσεις διέφεραν περισσότερο μεταξύ τους είναι η δομή: αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο), η οποία θεωρήθηκε αντιγραμματική 37 φορές· 20 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση ενώ 17 φορές τα παιδιά διόρθωσαν προτάσεις της μορφής: *Το φόρεμα τσαλακώθηκε με το πλύσιμο.*

Οι απαντήσεις διόρθωσης μπορούν να διαιρεθούν σε τρεις κατηγορίες:

Πίνακας 7: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες

Κατηγορία διόρθωσης	Παράδειγμα διόρθωσης	Αριθμός απαντήσεων
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο)	Το φόρεμα τσαλάκωσε με το πλύσιμο.	10/17
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργ. μορφολογία + από-φράση (άψυχο)	Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο.	2/17
δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο)	Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο.	5/17

Στο Γράφημα αποτυπώνονται σε ποσοστιαία κλίμακα οι προτιμήσεις των παιδιών για τη συγκεκριμένη δομή.

Γράφημα 35: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Στο Γράφημα φαίνεται με ποιο τρόπο κατηγοριοποιήθηκαν οι 17 απαντήσεις διόρθωσης. Κι εδώ οι συμμετέχοντες επέλεξαν στην πλειοψηφία τους να μετατρέψουν το ρήμα από ενεργητικής μορφολογίας σε παθητικής.

Τέλος, οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) χαρακτηρίστηκαν αντιγραμματικές 29 φορές, 13 φορές δε δόθηκε κάποια απάντηση ενώ 16 φορές δόθηκε απάντηση διόρθωσης. Έτσι, οι προτάσεις της μορφής: *Το πανί σκίστηκε από το ράφτη* μετατράπηκαν σε:

- α) αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο): *Το πανί έσκισε από τον ράφτη* (14/16 – 87,5%) και
- β) ενεργητική δομή: *Ο ράφτης έσκισε το πανί* (2/16 – 12,5%)

Συνοψίζοντας, τα δεδομένα που προέκυψαν από τις απαντήσεις διόρθωσης εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

α) για τα αποθετικά ρήματα η πλειοψηφία των παιδιών διόρθωσε σε γραμματικές προτάσεις άλλοτε μετακινώντας την ΟΦ της από-φράσης σε θέση Υποκειμένου διαγράφοντας ταυτόχρονα την πρόθεση *από* και άλλοτε απαλείφοντας την πρόθεση *από* της Προθετικής Φράσης χωρίς να αλλάξουν τη σειρά των όρων.

β) για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής παρατηρήθηκε σαφής προτίμηση προς τις δομές στις οποίες το ρήμα βρισκόταν σε ενεργητική μορφολογία.

Μάλιστα οι δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία (+/- ΠροθΦρ.) ήταν και αυτές που κρίθηκαν περισσότερο από όλες τις άλλες δομές ως μη αποδεκτές και διορθώθηκαν σε δομές με ρήματα ενεργητικής μορφολογίας.

γ) για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής, τα παιδιά φάνηκε να προτιμούν τις δομές με παθητική μορφολογία.

δ) Ενδιαφέρον, τέλος, παρουσιάζουν οι απαντήσεις διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό + με-φράση, ανεξάρτητα του είδους του αντιμεταβιβαστικού (χωρίς εναλλαγή-με εναλλαγή) και της μορφολογίας (+/- παθητική), καθώς για τις δομές αυτές πάντοτε στις απαντήσεις διόρθωσης υπήρχε κάποια απάντηση που άλλαζε την πρόθεση από *με* σε *από*, γεγονός που δεν παρατηρήθηκε στις δομές με αντιμεταβιβαστικό + από-φράση (μόλις σε μία περίπτωση άλλαξε το *από* σε *με*). Η τάση αυτή δείχνει ότι στο μυαλό των παιδιών η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία δε φαίνεται να συσχετίζεται με την πρόθεση *με* αλλά με την πρόθεση *από*.

3.3 Συμπεράσματα ενότητας

Επομένως, οι ενήλικες συμμετέχοντες δεν παρουσίασαν προβλήματα στον εντοπισμό των γραμματικών και των αντιγραμματικών προτάσεων για τα αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα. Αντίθετα, για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, παρουσιάζεται μια πιο σύνθετη εικόνα, καθώς η αποδεκτότητα τους εξαρτάται από το είδος του αντιμεταβιβαστικού ρήματος (χωρίς εναλλαγή φωνής – με εναλλαγή φωνής) αλλά και από τη μορφολογία του (+/-παθητική).

Όσον αφορά τις απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν από τα παιδιά, προκύπτει ότι οι χαμηλότερες επιδόσεις για όλες τις ηλικιακές ομάδες σημειώθηκαν στις αντιγραμματικές δομές με αποθετικά ρήματα, γεγονός που φανερώνει μια τάση προς την ερμηνεία των αποθετικών ρημάτων ως παθητικών όταν βρίσκονται σε αντιγραμματικές δομές με από-φράση. Επιπλέον, οι χαμηλότερες επιδόσεις συνολικά σε όλες τις αντιγραμματικές δομές για τα αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα σημειώθηκαν από τα παιδιά ηλικίας 4;0-6;0. Οι επιδόσεις αυτές αποτελούν ένδειξη ότι οι παθητικές δομές δεν έχουν παγιωθεί πλήρως στο παιδικό γλωσσικό σύστημα σε αυτή την ηλικία. Επιπλέον, φαίνεται ότι στα αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής περισσότερο αποδεκτές είναι οι δομές στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με ενεργητική

μορφολογία. Αντίθετα, για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής περισσότερο αποδεκτές φαίνεται να είναι οι δομές, στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με παθητική μορφολογία.

Ακόμη, οι απαντήσεις διόρθωσης για τις δομές που θεωρήθηκαν μη-αποδεκτές για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, δείχνουν ότι τα παιδιά προτίμησαν ρήματα με ενεργητική μορφολογία στις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής και ρήματα με παθητική μορφολογία στις δομές με αντιμεταβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής. Τέλος, οι απαντήσεις διόρθωσης της πρόθεσης *με* σε *από* στις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα (χωρίς εναλλαγή/ με εναλλαγή, +/- παθητικής μορφολογίας) + με-φράση (άψυχο) φανερώνει ένα συσχετισμό της αντιμεταβιβαστικής ερμηνείας με την πρόθεση *από*.

4. Συζήτηση

Στην παρούσα ενότητα γίνεται μια προσπάθεια να ερμηνευτούν τα ευρήματα της πειραματικής διαδικασίας σε αντιστοιχία με τις έρευνες που ήδη υπάρχουν στη βιβλιογραφία. Αρχικά, συζητούνται τα δεδομένα που αφορούν τα αποθετικά ρήματα, τα παθητικά ρήματα και τα ενεργητικά ρήματα και στη συνέχεια τα δεδομένα που προέκυψαν για τις αντιμεταβιβαστικές δομές.

Όσον αφορά τα αποθετικά ρήματα, οι ενήλικες κατά το πιλοτικό στάδιο εφαρμογής του πειράματος σημείωσαν απόλυτα ποσοστά επιτυχίας για τις γραμματικές δομές με αποθετικό ρήμα (97,09%), αλλά χαμηλότερα ποσοστά (75%), αν και δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, για τις αντιγραμματικές δομές με αποθετικό ρήμα. Τα χαμηλότερα ποσοστά εντοπισμού των αντιγραμματικών προτάσεων με αποθετικό ρήμα οφείλονται στην γενικότερη επίδραση της μορφολογίας (παθητικό μόρφωμα -μαι) και στην επικράτηση κάποιων αποθετικών ως παθητικών στον καθημερινό λόγο. Για παράδειγμα, ψάχνοντας σε κάποια μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο, παρατηρούμε ευρεία χρήση του ρήματος «επεξεργάζομαι» ως παθητικό - π.χ. «τα (προσωπικά) δεδομένα επεξεργάζονται», ενώ συγκεκριμένα στη δική μας έρευνα, το ρήμα που φάνηκε να παθητικοποιείται συστηματικά από τους ενήλικες στις απαντήσεις τους ήταν το ρήμα «χρειάζομαι» όταν βρισκόταν σε δομή με άψυχο υποκείμενο π.χ. «Πολλά υλικά χρειάστηκαν από τον μάγειρα» η «Βοήθεια χρειάστηκε από τη μητέρα». Επομένως, η αποδοχή των αντιγραμματικών προτάσεων ως γραμματικών και η παθητική ερμηνεία αυτών απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση, καθώς στην έρευνά μας η παθητικοποίηση των αποθετικών φαίνεται να σχετίζεται αποκλειστικά με το παθητικό μόρφωμα -μαι και την παρουσία (ρητή ή και άρρητη) από-φράσης σε θέση υποκειμένου. Ωστόσο, ενδιαφέρον θα παρουσίαζε μια μελέτη, η οποία θα εξετάζει και άλλους παράγοντες (κοινωνικούς, πραγματολογικούς) που πιθανόν ωθούν τους φυσικούς ομιλητές στην παθητικοποίηση των αποθετικών. Μια υπόθεση που μπορούμε προς το παρόν να κάνουμε σχετίζεται με τις γνώσεις που λαμβάνουμε ως μαθητές από το σχολείο και την έμφαση που δίνεται στη μετατροπή ενεργητικής σύνταξης σε παθητικής και το αντίστροφο. Ενδεικτικά, αξίζει να αναφερθεί ότι η θεωρία για τα αποθετικά ρήματα κατά τη φοίτηση στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο αναφέρεται μόνο μια φορά (Ενότητα 3, Βιβλίο Νεοελληνικής Γλώσσας Β Γυμνασίου) ενώ οι ασκήσεις μετατροπών από ενεργητική σε παθητική σύνταξη και αντιστρόφως

συνοδεύουν τους έφηβους μέχρι και τη Γ Λυκείου, καθώς συναντώνται ως προτεινόμενες ασκήσεις ακόμη και για τις Πανελλήνιες Εξετάσεις.

Παρόμοια τάση με αυτή των ενηλίκων παρατηρείται και στα παιδιά. Αναλυτικότερα, ο εντοπισμός των γραμματικών δομών παρουσιάζει μια αύξουσα πορεία, με την μικρότερη ηλικιακή ομάδα (4;0-6;0) να σημειώνει ποσοστό επιτυχίας 81,67% και τις υπόλοιπες τρεις ηλικιακές ομάδες να σημειώνουν ποσοστά υψηλότερα, μάλιστα, από αυτά των ενηλίκων (άνω του 98%). Ωστόσο, στις αντιγραμματικές δομές παρατηρείται ακριβώς το ίδιο φαινόμενο με τους ενήλικες, τα ποσοστά εντοπισμού αντιγραμματικότητας είναι ιδιαίτερα χαμηλά (38,33% για την ομάδα Α και λίγο πάνω από το 50% για τις υπόλοιπες τρεις ηλικιακές ομάδες). Επιπλέον, από τη σύγκριση μεταξύ γραμματικών και αντιγραμματικών δομών με αποθετικά ρήματα εντός της κάθε ηλικιακής ομάδας παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά εντός των Ομάδων Γ και Δ. Τα χαμηλά ποσοστά εντοπισμού αντιγραμματικότητας των αποθετικών ρημάτων φαίνεται να μη συνάδουν με τις αναλύσεις των Embick (1995) και Kirarsky (2005) περί λεξικοποίησης των ρημάτων, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το μόρφημα -μαι προσκολλάται εγγενώς στο θέμα και είναι «ανενεργό», δηλαδή δεν απορροφά θ-ρόλο και δε χρειάζεται πτώση. Λόγω της λεξικοποίησης αναμέναμε καλύτερα ποσοστά στον εντοπισμό των αντιγραμματικών δομών. Ωστόσο, αυτό δε συνέβη. Αντίθετα, τα ευρήματά μας φαίνεται να βρίσκονται σε αντιστοιχία με τα ευρήματα των Μαστροπαύλου, Χρίστου, Νεραντζίνη και Λεκάκου (2019), οι οποίες σε χρονομετρικό έργο εντόπισαν ότι τα παιδιά αναλύουν τα αποθετικά ρήματα ως παθητικά. Τα παιδιά, λοιπόν, (αλλά και οι ενήλικες ως ένα βαθμό, αν λάβουμε υπόψη το 25% αποτυχίας που σημείωσαν στον εντοπισμό της αντιγραμματικότητας) τείνουν να θεωρούν παθητικές τις δομές στις οποίες περιέχεται ρήμα με παθητικό μόρφημα -μαι και από-φράση. Ένδειξη προς αυτή την ερμηνεία αποτελούν και οι απαντήσεις διόρθωσης των παιδιών για τις αντιγραμματικές δομές με αποθετικό ρήμα, καθώς, σε ποσοστό 8,86% των απαντήσεων διόρθωσης, τα παιδιά είτε διατήρησαν την από-φράση στη δομή μετακινώντας, όμως, την ΟΦ από τη θέση Υποκειμένου εντός της Προθετικής Φράσης και την ΟΦ της Προθετικής Φράσης σε θέση συντακτικού Υποκειμένου είτε χρησιμοποίησαν ενεργητική μορφολογία για το αποθετικό ρήμα (π.χ. μίμησε αντί μιμήθηκε) απαλείφοντας την από-φράση. Δηλαδή, ενώ αντιλήφθηκαν την αντιγραμματικότητα της πρότασης, κατά τη διόρθωση δημιούργησαν πάλι αντιγραμματικές προτάσεις, καθώς στο γλωσσικό τους σύστημα φαίνεται η παθητική μορφολογία να συνδέεται με την από-φράση. Βέβαια, σε αυτό το σημείο, δεδομένου

ότι τα αποθετικά ρήματα της ελληνικής γλώσσας δεν έχουν μελετηθεί διεξοδικά δε θα πρέπει να απορρίψουμε το γεγονός ότι τα χαμηλά ποσοστά στις αντιγραμματικές δομές, ίσως και να σχετίζονται με τα ρήματα που χρησιμοποιήθηκαν (π.χ. γεύομαι, επεξεργάζομαι) και να είναι αποτέλεσμα ελλείψεων στο λεξικό.

Ως προς τα παθητικά ρήματα, οι ενήλικες σημείωσαν πολύ υψηλά ποσοστά επιτυχίας εντοπίζοντας τόσο τις γραμματικές όσο και τις αντιγραμματικές δομές. Αντίστοιχα, υψηλές επιδόσεις παρατηρούνται και από τις ηλικιακές ομάδες Β, Γ και Δ. Ωστόσο, για την ομάδα Α (4;0-6;0, μ.ο.:5,7) η εικόνα που δημιουργείται είναι πιο σύνθετη. Αν και εντόπισαν τις γραμματικές δομές σε ποσοστό 83,33%, στις αντιγραμματικές δομές σημείωσαν ποσοστό μόλις 40%. Κι εδώ δημιουργείται το εξής παράδοξο: τα αποθετικά ρήματα στις γραμματικές τους δομές ήταν της μορφής: *Η νηπιαγωγός διηγήθηκε μια ιστορία* και οι παθητικές αντιγραμματικές δομές ήταν, επίσης, της μορφής: *Ο μαθητής γράφτηκε το ποίημα*, δηλαδή και οι δυο δομές είχαν τη μορφή: ρήμα με παθητική μορφολογία + Αντικείμενο σε αιτιατική. Στη πρώτη περίπτωση εντόπισαν ως γραμματικές τις γραμματικές δομές με αποθετικό ρήμα σε ποσοστό 81,67% ενώ στη δεύτερη θεώρησαν γραμματικές τις αντιγραμματικές δομές με παθητικό ρήμα σε ποσοστό 60%. Επομένως, ένα ερώτημα που τίθεται είναι αν τελικά η εμφάνιση των αποθετικών ρημάτων στον παιδικό λόγο από πολύ νωρίς -οι Zombolou & Alexiadou (2012) σε έρευνά τους εντόπισαν αποθετικά ρήματα στο λόγο δίγλωσσου παιδιού ηλικίας 2;0 ετών- ανάγεται αποκλειστικά σε ζητήματα του λεξικού ή μήπως σχετίζεται με την αργή ανάπτυξη των μηχανισμών που αφορούν την κατάκτηση των παθητικών δομών. Δηλαδή, τα παιδιά κάτω των 5 ετών χρησιμοποιούν αποθετικά ρήματα (ρήμα με παθητικό μόρφημα) + αντικείμενα σε αιτιατική, συνειδητά επειδή έχουν κατακτήσει τις αποθετικές δομές στο λόγο τους ή επειδή δεν έχουν τους μηχανισμούς για να δημιουργήσουν παθητικές δομές; Το ερώτημα αυτό συνδέεται και με την παθητική ερμηνεία που φαίνεται να αποδίδουν στις αντιγραμματικές δομές με αποθετικά ρήματα. Βέβαια, αν και λόγω του μικρού αριθμού συμμετεχόντων δεν μπορούμε να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα, αυτό που μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα είναι ότι η αδυναμία εντοπισμού των αντιγραμματικών παθητικών δομών επιβεβαιώνει τις θεωρίες για αργή κατάκτηση της παθητικής δομής (αλλά όχι της παθητικής ερμηνείας) γύρω στα 6 έτη (μεταξύ άλλων Terzi & Wexler (2002), Driva & Terzi (2008)).

Παράλληλα, κατά την πειραματική διαδικασία παρουσιάστηκαν και αντιγραμματικές παθητικές δομές με ρήματα ενεργητικής μορφολογίας (π.χ. *Το

ποίημα έγραψε από τον μαθητή). Για αυτές τις δομές, τόσο οι ενήλικες όσο και τα παιδιά των ηλικιακών ομάδων Β, Γ και Δ εντόπισαν σε απόλυτο βαθμό την αντιγραμματικότητα. Ωστόσο, το ίδιο δε συνέβη για τα παιδιά της ηλικιακής ομάδας 4;0-6;0 ετών, τα οποία εντόπισαν την αντιγραμματικότητα σε ποσοστό μόλις 28,33%. Το χαμηλό ποσοστό σε αυτές τις δομές ήταν κάτι αναπάντεχο, καθώς ως εύρημα, από όσο γνωρίζουμε, δεν υπάρχει στη βιβλιογραφία για τα ρήματα ενεργητικής μορφολογίας της ελληνικής γλώσσας. Ίσως, όμως, να σχετίζεται με την ύπαρξη αντιμεταβιβαστικών δομών της ίδιας δομής στο πείραμα. Αναλυτικότερα, οι αντιγραμματικές δομές ενεργητικής μορφολογίας ήταν της μορφής: **Το ποίημα έγραψε από τον μαθητή*. Αντίστοιχα, για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα παρουσιάστηκε η δομή: αντιμεταβιβαστικό ρήμα (χωρίς εναλλαγή/ με εναλλαγή φωνής) + ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο): *Το μπαούλο άνοιξε από τη γιαγιά./ Το φόρεμα λέρωσε από το κορίτσι*. Πιθανόν, τα παιδιά αυτής της ηλικίας να επηρεάστηκαν από τις αντιμεταβιβαστικές δομές και να ερμήνευσαν και τις αντιγραμματικές δομές με ενεργητικά ρήματα ως αντιμεταβιβαστικές.

Για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής, οι ενήλικες φυσικοί ομιλητές ελληνικών δείχνουν σαφή προτίμηση προς τις δομές στις οποίες το ρήμα βρίσκεται με ενεργητική μορφολογία. Το γεγονός αυτό είναι απόλυτα αναμενόμενο, εφόσον ρήματα αυτής της κατηγορίας συναντώνται κατά βάση με ενεργητική μορφολογία, με τον τύπο με παθητική μορφολογία να θεωρείται λιγότερο πιθανός. (*Το μπαούλο άνοιξε αλλά %Το μπαούλο ανοίχτηκε*). Οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) είναι αποδεκτές σε ποσοστό 79,53%.

Βέβαια, το ενδιαφέρον στοιχείο που εντοπίσαμε, και το οποίο βρίσκεται σε συνάρτηση με τα ευρήματα της Πλακούδα (2019), είναι η αποδεκτότητα των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) σε ποσοστό 51,32% (π.χ. *Το μπαούλο άνοιξε από τη γιαγιά*). Η Πλακούδα (2019) στην εξήγηση που δίνει για αυτή την προτίμηση των φυσικών ομιλητών, παραθέτοντας, μάλιστα, την ερμηνεία που έλαβε από κάποια συμμετέχουσα της έρευνάς της, θεωρεί ότι η από-φράση αποδίδει πιθανό ή μερικό αίτιο που συνέβαλε στην επίτευξη του τελικού αποτελέσματος. Σε κάθε περίπτωση, η αποδοχή από τους φυσικούς ομιλητές δομών με ρήματα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) δείχνει ότι η από-φράση (έμψυχο) δεν είναι αποδεκτή μόνο στις παθητικές δομές, όταν υπάρχει παρουσία της παθητικής λειτουργικής κεφαλής VOICE [+AG], όπως υποστηρίζουν οι

Alexiadou και Anagnostopoulou (2008), αλλά είναι αποδεκτή και σε δομές με ρήματα ενεργητικής μορφολογίας.

Επιπρόσθετα, στη δική μας έρευνα οι ενήλικες συμμετέχοντες, αν και έδειξαν προτίμηση στην ενεργητική μορφολογία για τα ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής, αποδέχτηκαν σε ποσοστό 70,52% τη δομή: αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) αποδίδοντας έτσι παθητική και όχι αντιμεταβιβαστική ερμηνεία στην πρόταση. Τέλος, οι συμμετέχοντες προτίμησαν τις δομές ενεργητικής μορφολογίας + από-φράση (άψυχο) σε σχέση με τις δομές με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο).

Οι δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία είναι περισσότερο αποδεκτές και από τα παιδιά. Μάλιστα, το ποσοστό αποδεκτότητας των δομών με ενεργητική μορφολογία αυξάνεται, καθώς αυξάνεται και η ηλικία των παιδιών. Παράλληλα, στα παιδιά με εξαίρεση την ομάδα Α, στην οποία θα αναφερθούμε αναλυτικά παρακάτω, παρατηρείται αποδεκτότητα με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά τόσο των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο), όσο και των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο). Το ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι οι Ομάδες Β και Δ αποδέχτηκαν τις δομές με ενεργητική μορφολογία με από-φράση (έμψυχο) σε ποσοστό 90% και 88,75% αντίστοιχα. Μάλιστα, τα ποσοστά αυτά είναι αρκετά υψηλότερα από τα ποσοστά που σημείωσαν οι ενήλικες για τις ίδιες δομές, επιβεβαιώνοντας και σε αυτή την περίπτωση την άποψη ότι οι δομές με ρήματα με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) είναι αποδεκτές από τους φυσικούς ομιλητές. Μάλιστα, για την ομάδα Δ (παιδιά ηλικίας 12;0-13;0) μπορούμε να πούμε με ασφάλεια ότι το γλωσσικό τους σύστημα έχει παγιωθεί και κατ' επέκταση η αποδοχή τέτοιων ρηματικών δομών δε σχετίζεται με αδυναμία κατάκτησης ή/και ερμηνείας του παθητικού μορφήματος.

Όσον αφορά την ομάδα Α, τα παιδιά αποδέχονται σε ποσοστό 86,67% τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) και σε ποσοστό 83,33% τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) ερμηνεύοντας έτσι ως παθητικές τις αντιμεταβιβαστικές δομές. Η εκτεταμένη παθητική ερμηνεία σε αντιμεταβιβαστικές δομές βρίσκεται σε αντιστοιχία με τα ευρήματα της Tsimpli (2006) περί γνώσης του μηχανισμού της παθητικής αλλά αδυναμίας αξιοποίησής του. Τέλος, στις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής φαίνεται να είναι λίγο περισσότερο αποδεκτές οι δομές με ενεργητική

μορφολογία + από-φράση (άψυχο) συγκριτικά με τις δομές με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο).

Ως προς τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής οι ενήλικες θεώρησαν περισσότερο αποδεκτές τις δομές, στις οποίες το ρήμα βρισκόταν με παθητική μορφολογία. Το ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι γίνονται αποδεκτές σε ποσοστό 94,48% οι δομές με παθητική μορφολογία + από-φράση (άψυχο) και σε ποσοστό 86,32% οι δομές με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο). Η τάση αυτή δείχνει ότι για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής είναι αποδεκτές εξίσου τόσο η αντιμεταβιβαστική ερμηνεία όσο και η παθητική. Επιπρόσθετα, και σε αυτές τις δομές φαίνεται να είναι περισσότερο αποδεκτή η από-φράση (άψυχο) σε σχέση με τη με-φράση (άψυχο).

Όσον αφορά τα παιδιά, με εξαίρεση την ομάδα Α που δεν έδειξε κάποια προτίμηση, οι υπόλοιπες τρεις ομάδες θεώρησαν περισσότερο αποδεκτές τις δομές στις οποίες το αντιμεταβιβαστικό ρήμα βρίσκεται με παθητική μορφολογία, όπως και οι ενήλικες. Επιπλέον, οι ομάδες Β, Γ, Δ παρουσιάζουν αντίστοιχη εικόνα με τους ενήλικες και ως προς τις δομές με από-φράση (άψυχο) και από-φράση (έμψυχο) προσδίδοντας έτσι τόσο αντιμεταβιβαστική όσο και παθητική ερμηνεία. Για την ομάδα Α, τα ευρήματα δεν είναι τόσο ξεκάθαρα, καθώς τόσο όλες οι πιθανές δομές με από-φράση (δηλ. ρήμα +/- παθητική μορφολογία, από-φράση (+/- έμψυχο) έγιναν αποδεκτές σε ποσοστό περίπου 70%. Τέλος, δεν προκύπτει κάποια ξεκάθαρη τάση ως προς την πρόθεση (με ή από), αφού σε κάθε ομάδα τα ποσοστά αποδεκτότητας ήταν παρόμοια.

Επιπλέον, ως προς τις απαντήσεις διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες στην πλειονότητά τους όταν χαρακτήριζαν μια δομή ως μη-αποδεκτή, επέλεξαν να αλλάξουν τη μορφολογία του ρήματος, εκτός από τις δομές με με-φράση. Σε αυτές τις δομές πέρα από την αλλαγή μορφολογίας, κάποιοι συμμετέχοντες διόρθωσαν και την πρόθεση με σε από, γεγονός που δεν παρατηρήθηκε για τις αντίστοιχες δομές με από-φράση (άψυχο), για τις οποίες οι συμμετέχοντες άλλαζαν μόνο την μορφολογία το ρήματος. Η διόρθωση της πρόθεσης με σε από είναι μια ένδειξη ότι οι φυσικοί ομιλητές, ίσως, συνδέουν την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία με την παρουσία από-φράσης.

Συμπερασματικά, και παρά τους όποιους περιορισμούς, τα ευρήματά μας φαίνεται να βρίσκονται σε συνάρτηση με τα όσα υποστηρίζει η Borer (2004) ότι, δηλαδή, η κατάκτηση της παθητικής σχετίζεται με ζητήματα του λεξικού. Τα παιδιά,

δηλαδή, από πολύ νωρίς μπορούν να αποδώσουν παθητική ερμηνεία στις διάφορες προτάσεις. Σε αυτό που δυσκολεύονται είναι η επιλογή των κατάλληλων μορφολογικά τύπων. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορούν τόσο η αποδοχή των αντιγραμματικών δομών με αποθετικά και η ερμηνεία τους ως παθητικά αλλά και η αποδοχή με υψηλά ποσοστά από την ομάδα Α των δομών με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με η χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο), δεδομένα που συνάδουν και με τα όσα υποστηρίζει η Tsimpli (2006) για εκτεταμένη παθητική ερμηνεία στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα στα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Επιπρόσθετα, από τις απαντήσεις τόσο των ενηλίκων όσο και των παιδιών προκύπτει ένα ενδιαφέρον στοιχείο σε σχέση με την παρουσία της κεφαλής Voice συνδυαστικά με την παρουσία Ονοματικής Φράσης (έμψυχο). Ειδικότερα, παρά το γεγονός ότι οι Alexiadou και Anagnostopoulou (2008) και Alexiadou, Anagnostopoulou και Schäfer (2006) υποστηρίζουν ότι στις δομές με αντιμεταβιβαστικά ρήματα είτε η κεφαλή Voice είναι απύσα είτε είναι παρούσα και συνοδεύεται από ΟΦ (άψυχο) ενώ μόνο στις παθητικές δομές συναντάται η κεφαλή Voice συνοδευμένη από ΟΦ (έμψυχο), στις απαντήσεις όλων των συμμετεχόντων φαίνεται να γίνονται δεκτές δομές με απουσία της κεφαλής Voice και παρουσία από-φράσης (έμψυχο). Η Πλακούδα (2019) δίνει μια ερμηνεία για αυτή την τάση, που θα μπορούσε να εξηγήσει και τα δικά μας ευρήματα. Ειδικότερα, αναφέρει ότι ο βαθμός οικειότητας των συμμετεχόντων με το εκάστοτε ρήμα επηρεάζει την προτασική επεξεργασία και καθορίζει το πόσο αποδεκτή θα είναι μια δομή που υπόκειται σε παραβιάσεις.

Ωστόσο, η έρευνά μας υπόκειται σε διάφορους περιορισμούς, ο βασικότερος είναι ο περιορισμένος αριθμός συμμετεχόντων ειδικά στις δύο μικρότερες ηλικιακές ομάδες, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Ένας ακόμη περιορισμός είναι η περιορισμένη βιβλιογραφία για τα αποθετικά ρήματα, τα οποία, από όσο τουλάχιστον γνωρίζουμε, δεν έχουν μελετηθεί διεξοδικά σε αντίθεση με τα παθητικά ρήματα. Επιπρόσθετα, το διαφορετικό της δικής μας έρευνας σε σχέση με άλλες έρευνες είναι ότι επρόκειτο για δοκιμασία κατά την οποία τα παιδιά αξιολογούσαν την πρόταση ως γραμματική ή αντιγραμματική ενώ οι περισσότερες έρευνες για αυτές τις δομές, είναι έργα εκμαίευσης λόγου στηριζόμενα σε εικόνες (ενδεικτικά Tsimpli (2006)). Τέλος, ένα στοιχείο, για το οποίο, επίσης, δεν υπάρχουν επαρκείς αναφορές στη βιβλιογραφία και κατ' επέκταση δεν μπορούμε να οδηγηθούμε

σε βέβαια συμπεράσματα είναι ο βαθμός αποδεκτότητας της με-φράσης συγκριτικά με την από-φράση.

5. Συμπεράσματα

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί η σχέση ανάμεσα στην ηλικία και στη χρήση των αντιμεταβιβαστικών και των αποθετικών δομών.

Αρχικά, από τα ευρήματα παρατηρείται μια αύξουσα πορεία σε συνάρτηση και με την ηλικία στον εντοπισμό των γραμματικών και αντιγραμματικών δομών για τα αποθετικά ρήματα και τα παθητικά, αλλά και ως προς την αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία.

Επιπλέον, παρατηρείται ότι ο λόγος των παιδιών από 7;0 ετών και άνω ήταν πιο κοντά στις επιδόσεις των ενηλίκων φυσικών ομιλητών. Αντίθετα, διαφορετική πορεία ακολούθησαν τα παιδιά ηλικίας 4;0-6;0 ετών, καθώς τα ευρήματα για τις δομές με αποθετικά αλλά και αντιμεταβιβαστικά ρήματα δείχνουν ότι τα παιδιά στο σύστημα τους διαθέτουν μηχανισμούς ερμηνείας ως παθητικών των δομών με παθητικό μόρφωμα, την ίδια στιγμή, όμως, αδυνατούν να εντοπίσουν τις αντιγραμματικές παθητικές δομές, γεγονός που δείχνει ότι στο γλωσσικό τους σύστημα δεν έχει παγιωθεί η παθητική δομή (Borer 2004, Tsimpli 2006).

Ακόμη, ενδιαφέρον στοιχείο αποτελούν οι χαμηλές επιδόσεις όλων των ηλικιακών ομάδων των παιδιών (αλλά και οι σχετικά χαμηλές επιδόσεις των ενηλίκων) ως προς τα αποθετικά ρήματα, γεγονός που δείχνει ότι τα αποθετικά ρήματα ερμηνεύονται σε μεγάλο βαθμό από τους φυσικούς ομιλητές ως παθητικά.

Ως προς τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα, αναμενόμενος ήταν ο μεγαλύτερος βαθμός αποδεκτότητας της ενεργητικής μορφολογίας για τα αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής αλλά και της παθητικής μορφολογίας για τα αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής. Αυτό που δεν ήταν αναμενόμενο ήταν η αποδεκτότητα των αντιμεταβιβαστικών δομών με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) τόσο στα παιδιά από 7;0 ετών όσο και στους ενήλικες.

Τέλος, σαφής εικόνα δεν προέκυψε ως προς την παρουσία της με-φράσης έναντι της από-φράσης στις αντιμεταβιβαστικές δομές.

Βιβλιογραφία

- Alcock, K. J., Rimba, K., Holding, P., Kitsao-Wekulo, P., Abubakar, A., & Newton, C. R. J. C. (2015). Developmental inventories using illiterate parents as informants: Communicative Development Inventory (CDI) adaptation for two Kenyan languages. *Journal of Child Language*, 42(4), 763-785.
- Alexiadou, A. (2013). Where is non-active morphology. In *Proceedings of the 20th International Conference on Head-Driven Phrase Structure Grammar* (Vol. 244, p. 262). CSLI publications.
- Alexiadou, A. (2010). On the morpho-syntax of (anti-) causative verbs. *Syntax, lexical semantics and event structure*, 177-203.
- Alexiadou, A., & Anagnostopoulou, E. (2008). Agent, causer and instrument PPs in Greek: implications for verbal structure. Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg.
- Alexiadou, A., & Anagnostopoulou, E. (2004). Structural Analysis of Unaccusatives. *The unaccusativity puzzle: Explorations of the syntax-lexicon interface*, 5, 114.
- Alexiadou, A., Anagnostopoulou, E., & Schäfer, F. (2015). *External arguments in transitivity alternations: A layering approach* (Vol. 55). Oxford University Press, USA.
- Alexiadou, A., Anagnostopoulou, E., & Schäfer, F. (2006). The properties of anticausatives crosslinguistically. *Phases of interpretation*, 91, 187-211.
- Allen, S. E., & Crago, M. B. (1996). Early passive acquisition in Inuktitut. *Journal of Child Language*, 23(1), 129-155.
- Angelopoulos, N., Collins, C., & Terzi, A. (2020). Greek and English passives, and the role of by-phrases. *Glossa: a journal of general linguistics*, 5(1).
- Armon-Lotem, S., Haman, E., Jensen de López, K., Smoczynska, M., Yatsushiro, K., Szczerbinski, M., ... & van Der Lely, H. (2016). A large-scale cross-linguistic investigation of the acquisition of passive. *Language acquisition*, 23(1), 27-56.
- Babyonyshev, M., Ganger, J., Pesetsky, D., & Wexler, K. (2001). The maturation of grammatical principles: Evidence from Russian unaccusatives. *Linguistic inquiry*, 32(1), 1-44.
- Baerman, M., Corbett, G. G., Brown, D., & Hippisley, A. (2007). Deponency and morphological mismatches.

- Baker, M. C. (1988). Incorporation: A theory of grammatical function changing.
- Borer, H. (2004). The grammar machine. *The unaccusativity puzzle: Explorations of the syntax-lexicon interface*, 5, 288-331.
- Borer, H., & Wexler, K. (1992). Bi-unique relations and the maturation of grammatical principles. *Natural Language & Linguistic Theory*, 10(2), 147-189.
- Borer, H., & Wexler, K. (1987). The maturation of syntax. In *Parameter setting* (pp. 123-172). Springer, Dordrecht.
- Burzio, L. (1981). *Intransitive verbs and Italian auxiliaries* (Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology).
- Chomsky, N. (2000). Minimalist inquiries: The framework (MITOPL 15). *Step by step: Essays on minimalist syntax in honor of Howard Lasnik*, 89-155.
- Chomsky, N. (1981). Principles and parameters in syntactic theory. *Explanation in linguistics*, 32-75.
- Demuth, K. (1989). Maturation and the acquisition of the Sesotho passive. *Language*, 56-80.
- Demuth, K., Moloji, F., & Machobane, M. (2010). 3-Year-olds' comprehension, production, and generalization of Sesotho passives. *Cognition*, 115(2), 238-251.
- Driva, E., & Terzi, A. (2007). Children's passives and the theory of grammar. In *Language acquisition and development: Proceedings of GALA* (pp. 188-198).
- Embick, D. (1998). Voice systems and the syntax/morphology interface. In *MIT Working Papers in Linguistics* 32.
- Fotiadou, G., & Tsimpli, I. M. (2010). The acquisition of transitivity alternations in Greek: Does frequency count? *Lingua*, 120(11), 2605-2626.
- Fox, D., & Grodzinsky, Y. (1998). Children's passive: A view from the by-phrase. *Linguistic inquiry*, 29(2), 311-332.
- Gleitman, L. (1990). The structural sources of verb meanings. *Language acquisition*, 1(1), 3-55.
- Grestenberger, L. (2018). Deponency in finite and nonfinite contexts. *Language*, 94(3), 487-526.
- Grimshaw, J. (1981). Form, function, and the language acquisition device. *The logical problem of language acquisition*, 165, 178.

- Hirsch, C., & Wexler, K. (2006). Children's passives and their resulting interpretation. In *The proceedings of the inaugural conference on generative approaches to language acquisition—North America, University of Connecticut Occasional Papers in Linguistics* (Vol. 4, pp. 125-136). Storrs, CT: University of Connecticut.
- Huttenlocher, J., Vasilyeva, M., & Shimpfi, P. (2004). Syntactic priming in young children. *Journal of memory and language*, 50(2), 182-195.
- Hyams, N., & Snyder, W. (2006). Young children are frozen: Reflexive clitics and the Universal Freezing Hypothesis. *Ms. UCLA/UConn*.
- Hyams, N., Ntelitheos, D., & Manorohanta, C. (2006). Acquisition of the Malagasy voicing system: implications for the adult grammar. *Natural Language & Linguistic Theory*, 24(4), 1049-1092.
- Hyams, N., & Snyder, W. (2005, November). Young children never smuggle: Reflexive clitics and the universal freezing hypothesis. In *30th Annual Boston University Conference on Language Development* (Vol. 5).
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. (1982). Τα μέσα ρήματα της νέας ελληνικής: μερικές προκαταρκτικές παρατηρήσεις στο σύστημα των διαθέσεων. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 2, 51-78.
- Ιωάννου, Σ. (2016). Η κατάκτηση αναίτιατικών, αυτοπαθών, αλληλοπαθών και αποθετικών ρημάτων μονόγλωσσων ελληνόφωνων παιδιών με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή. (Μεταπτυχιακή Εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλολογίας. Τομέας Γλωσσολογίας).
- Kiparsky, P. (2005). Blocking and periphrasis in inflectional paradigms. In *Yearbook of morphology 2004* (pp. 113-135). Springer, Dordrecht.
- Λαβίδας, Ν. (2007). *Μεταβολές στη μεταβατικότητα του ρήματος της Ελληνικής* (Doctoral dissertation, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλολογίας).
- Manzini, M. R. (1983). On control and control theory. *Linguistic inquiry*, 421-446.
- Maratsos, M., Fox, D. E., Becker, J. A., & Chalkley, M. A. (1985). Semantic restrictions on children's passives. *Cognition*, 19(2), 167-191.
- Μαστροπαύλου, Μ., Χρίστου, Θ., Νεραντζίνη, Μ., Λεκάκου Μ. (2019). Η επίδραση του μορφολογικού συγκρητισμού στην επεξεργασία της μη-ενεργητικής

- μορφολογίας από παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες και νέους αναγνώστες. 14^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας, Πάτρα.
- Nerantzini, M., Mastropavlou, M., Christou, T., Lekakou, M., & Zakopoulou, V. (2022). Processing voice morphology and argument structure by Greek Beginning Readers and children with Reading Difficulties. *Applied Psycholinguistics*, 43(1), 125-155.
- Oikonomou, D. (2011). Voice and argument structure: Deponent verbs in Greek. Ms.
- Perlmutter, D. M. (1978, September). Impersonal passives and the unaccusative hypothesis. In *annual meeting of the Berkeley Linguistics Society* (Vol. 4, pp. 157-190).
- Pinker, S. (2003). The semantic bootstrapping hypothesis. *First language acquisition: The essential readings*. Oxford: Blackwell.
- Πλακούδα, Α. (2019). *Προτασική επεξεργασία των αντιμεταβιβαστικών δομών της Ελληνικής* (Doctoral dissertation, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλολογίας. Τομέας Γλωσσολογίας).
- Rizou, V., & Alexiadou, A. (2021, November). Non-active voice in Greek Heritage speakers' repertoire. In *27TH LIPP SYMPOSIUM "LANGUAGE AND MIGRATION" NOVEMBER 15-17, 2021 LUDWIG-MAXIMILIANS-UNIVERSITÄT MÜNCHEN* (p. 45).
- Roeper, T. (1987). Implicit arguments and the head-complement relation. *Linguistic inquiry*, 18(2), 267-310.
- Snyder, W., & Hyams, N. (2008). Children's passives: The role of discourse features. *UConn Psycholinguistics Brownbag*, 6.
- Suzman, S. M. (1985). Learning the Passive in Zulu. *Papers and Reports on Child Language Development*, 24, 131-37.
- Terzi, A. (2021). Synthetic passives in early and impaired grammar: the view from Greek reflexive verbs. In *Passives Cross-Linguistically* (pp. 394-418). Brill.
- Terzi, A., Marinis, T., Kotsopoulou, A., & Francis, K. (2014). Grammatical abilities of Greek-speaking children with autism. *Language Acquisition*, 21(1), 4-44.
- Terzi, A., & Wexler, K. (2002). A-chains and S-homophones in children's grammar: Evidence from Greek passives. In *North East Linguistics Society* (Vol. 32, No. 2, p. 14).

- Thatcher, K., Branigan, H., McLean, J., & Sorace, A. (2008). Children's early acquisition of the passive: Evidence from syntactic priming. *of the 2007*, 187.
- Tsimpli, I. M. (2006). The acquisition of voice and transitivity alternations in Greek as native and second language. *Paths of Development in L1 and L2 Acquisition*, 15-55.
- Tsimpli, I. M. (1989). On the properties of the passive affix in Modern Greek. *Working Papers in Linguistics, University College London*, 1, 235-261.
- Vassiliadou, E. (2000). Another look at Modern Greek predicates: the case of deponents. *Selected papers on theoretical and applied linguistics*, 13, 172-184.
- Vendler, Z. (1967). Causal relations. *The Journal of philosophy*, 64(21), 704-713.
- Wexler, K. (2004). Theory of phasal development: Perfection in child grammar. *MIT working papers in linguistics*, 48, 159-209.
- Zombolou, K. (2004). *Verbal alternations in Greek: A semantic analysis* (Doctoral dissertation, University of Reading).
- Zombolou, K., & Alexiadou, A. (2012). Early voice acquisition of heritage Greek in Germany. *Formal Approaches to Heritage Language. University of Massachusetts*.
- Zombolou, K., & Alexiadou, A. (2013). The canonical function of deponent verbs in Modern Greek. In *Morphology and meaning*, 331-344.
- Zombolou, K., Varlokosta, S., Alexiadou, A., & Anagnostopoulou, E. (2010). Acquiring anticausatives versus passives in Greek. In *Proceedings of the 34th annual Boston University Conference on Language Development 2009* (Vol. 2, pp. 515-524).

Παράρτημα 1: Έντυπο ενυπόγραφης συγκατάθεσης γονέων και κηδεμόνων για συμμετοχή μαθητών σε έρευνα

Τίτλος Έρευνας: Αποθετικά Ρήματα και Αντιμεταβιβαστικές Δομές: Μια Αναπτυξιακή Μελέτη Κατάκτησης

Όνοματεπώνυμο Υπεύθυνης Έρευνας: Μαρία Μαστροπαύλου

Όνοματεπώνυμο ερευνήτριας: Δήμητρα Κεντρωτή

Επιστημονικός Φορέας: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

1. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην έρευνα, που διεξάγεται στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας, διερευνάται η σχέση ανάμεσα στην ηλικία και τη χρήση α) των αποθετικών ρημάτων και β) των αντιμεταβιβαστικών δομών. Επίσης, διερευνώνται η συντακτική κατανομή των παραπάνω δομών και η χρήση τους.

2. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ:

Κατά την εξέλιξη του πειράματος, διάρκειας 40 λεπτών περίπου η κάθε συνεδρία (σύνολο συνεδριών έως 3), τα παιδιά καλούνται να αποφασίσουν αν οι προτάσεις που θα τους δοθούν/ διαβαστούν από την ερευνήτρια είναι γραμματικές ή αντιγραμματικές. Η ερευνήτρια θα είναι δίπλα στο παιδί με σκοπό να ελέγχει τη διαδικασία και να παρέχει τυχόν βοήθεια στο παιδί αν χρειαστεί, ενώ το παιδί έχει τη δυνατότητα να κάνει διάλειμμα σε περίπτωση που αισθανθεί κουρασμένο. Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν την χορήγηση της κυρίως δραστηριότητας θα γίνει χρήση αξιολογητικών εργαλείων, ώστε να διαπιστωθεί το γλωσσικό επίπεδο των παιδιών.

3. ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ:

Η συγκεκριμένη έρευνα είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς θα συμβάλει στη σχετική με το θέμα έρευνα, αλλά και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ειδικότερα, τα πορίσματα της έρευνας θα χρησιμεύσουν σε εκπαιδευτικούς και ειδικούς παιδαγωγούς για την έγκαιρη διάγνωση δυσκολιών και τη διδασκαλία των παραπάνω δομών. Ερευνητικά, θα καλυφθεί το κενό της υπάρχουσας βιβλιογραφίας ως προς την κατανομή και χρήση των

αποθετικών ρημάτων και των αντιμεταβιβαστικών δομών σε ελληνόφωνα παιδιά τυπικής ανάπτυξης.

4. ΠΙΘΑΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ / ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ:

Ο τρόπος με τον οποίο διεξάγεται η έρευνα δεν εγκυμονεί κινδύνους για τα παιδιά που θα συμμετάσχουν στην έρευνα, εφόσον θα διεξαχθεί σε χώρο της επιλογής του γονέα.

5. ΑΝΩΝΥΜΙΑ / ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:

Η διαχείριση των προσωπικών δεδομένων που θα συλλεχθούν κατά τη μελέτη διέπεται από τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679. Τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων με σκοπό το κοινό όφελος. Τυχόν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα (π.χ. διάγνωση αναγνωστικών δυσκολιών) θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για επιστημονικούς σκοπούς. Τα δεδομένα θα υποστούν επεξεργασία για όσο διάστημα απαιτεί η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας. Θα διασφαλιστεί η ανωνυμία ή η κωδικοποίηση των δεδομένων σας. Εάν έχετε οποιαδήποτε ανησυχία ή απορία σχετικά με τη διαχείριση των προσωπικών σας δεδομένων ή επιθυμείτε να ενημερωθείτε για τα δικαιώματά σας, μπορείτε να επικοινωνήσετε με εμένα (Δήμητρα Κεντρωτή, τηλ. -).

6. ΑΡΝΗΣΗ / ΑΠΟΣΥΡΣΗ:

Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να αρνηθούν τη συμμετοχή τους στην έρευνα ή/και να αποσυρθούν από αυτή σε οποιοδήποτε στάδιό της.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΗΤΗ / ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

7. ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ / ΥΠΟΓΡΑΦΗ:

Δηλώνω υπεύθυνα ότι αποδέχομαι τη συμμετοχή του παιδιού μου στην έρευνα. Το παιδί μου διατηρεί το δικαίωμα να αποσυρθεί από τη διαδικασία της έρευνας σε οποιοδήποτε στάδιο της διεξαγωγής της.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΚΑΙ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΓΟΝΕΑ Ή ΚΗΔΕΜΟΝΑ
(Ονοματεπώνυμο παιδιού)/ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

Παράρτημα 2: Προτάσεις της πειραματικής διαδικασίας

1α. αποθετικό ρήμα + έμψυχο αντικείμενο σε αιτιατική

1. Το αφεντικό εκμεταλλεύτηκε τους υπαλλήλους.
2. Η κομμώτρια περιποιήθηκε τις πελάτισσες.
3. Ο αστυνομικός υποψιάστηκε τον κλέφτη.
4. Η Μαρία σιχάθηκε τις κατσαρίδες.
5. Ο ασθενής χρειάστηκε τον γιατρό.
6. Ο δικαστής υποπτεύθηκε τον ένοχο.
7. Η κακιά μάγισσα καταράστηκε τον πρίγκιπα.
8. Η Μαρία επισκέφτηκε τη γειτόνισσα.
9. Ο δήμαρχος υποδέχτηκε τους τουρίστες.
10. Ο κλόουν μιμήθηκε το παιδί.

1β. παθητική δομή με αποθετικό ρήμα + έμψυχο υποκείμενο

1. *Οι υπάλληλοι εκμεταλλεύτηκαν από το αφεντικό.
2. *Οι πελάτισσες περιποιήθηκαν από την κομμώτρια.
3. *Ο κλέφτης υποψιάστηκε από τον αστυνόμο.
4. *Οι κατσαρίδες σιχάθηκαν από τους ανθρώπους.
5. *Ο γιατρός χρειάστηκε από τον ασθενή.
6. *Ο ένοχος υποπτεύθηκε από τον δικαστή.
7. *Ο πρίγκιπας καταράστηκε από την κακιά μάγισσα.
8. *Η γειτόνισσα επισκέφθηκε από τη Μαρία.
9. *Οι τουρίστες υποδέχτηκαν από τον δήμαρχο.
10. *Το παιδί μιμήθηκε από τον κλόουν.

2α. αποθετικό ρήμα + άψυχο αντικείμενο σε αιτιατική

1. Η νηπιαγωγός διηγήθηκε μια ιστορία.
2. Ο κηπουρός περιποιήθηκε τον κήπο.
3. Τα παιδιά χειρίστηκαν τους υπολογιστές.
4. Η δασκάλα αφηγήθηκε ένα παραμύθι.
5. Η μητέρα χρειάστηκε βοήθεια.
6. Τα παιδιά γέυτηκαν πολλές καραμέλες.
7. Ο ναυτικός ονειρεύτηκε ένα εξωτικό νησί.

8. Η δασκάλα ανέχτηκε τη φασαρία.
9. Ο διευθυντής δέχτηκε μια επιστολή.
10. Ο καλεσμένος αποδέχτηκε την πρόσκληση.

2β. παθητική δομή με αποθετικό ρήμα + άψυχο υποκείμενο

1. *Μια ιστορία διηγήθηκε από την νηπιαγωγό.
2. *Ο κήπος περιποιήθηκε από τον κηπουρό.
3. *Οι υπολογιστές χειρίστηκαν από τους μαθητές.
4. *Ένα παραμύθι αφηγήθηκε από τη δασκάλα.
5. *Βοήθεια χρειάστηκε από τη μητέρα.
6. *Πολλές καραμέλες γεύτηκαν από τα παιδιά.
7. *Ένα εξωτικό νησί ονειρεύτηκε από τον ναυτικό.
8. *Η φασαρία ανέχτηκε από τη δασκάλα.
9. *Μια επιστολή δέχτηκε από τον διευθυντή.
10. *Η πρόσκληση αποδέχτηκε από τον καλεσμένο.

3α. παθητικές δομές με παθητική μορφολογία –άψυχο Υποκείμενο

1. Το ποίημα γράφτηκε από τον μαθητή.
2. Η άσκηση λύθηκε από τον μαθητή.
3. Η άσκηση συμπληρώθηκε από τους μαθητές.
4. Τα διαγωνίσματα διορθώθηκαν από τον δάσκαλο.
5. Τα λουλούδια ποτίστηκαν από τη Μαρία.
6. Τα χωράφια οργώθηκαν από τους αγρότες.
7. Η γέφυρα χτίστηκε από τους μηχανικούς.
8. Η εκδήλωση διοργανώθηκε από το σχολείο.
9. Τα χωράφια καλλιεργήθηκαν από τους γεωργούς.
10. Τα σταφύλια μαζεύτηκαν από τους εργάτες.

3β. παθητικές δομές με παθητική μορφολογία –έμψυχο Υποκείμενο

1. Ο τραυματίας σώθηκε από τους περαστικούς.
2. Τα παιδιά δίδαχτηκαν από τη δασκάλα.
3. Το παιδί εμβολιάστηκε από την παιδίατρο.
4. Ο μαθητής τιμωρήθηκε από τον δάσκαλο.
5. Το μωρό βαφτίστηκε από τη νονά του.

6. Οι μαθητές βαθμολογήθηκαν από τη δασκάλα.
7. Ο εργαζόμενος απολύθηκε από το αφεντικό του.
8. Ο υπάλληλος πληρώθηκε από το αφεντικό του.
9. Οι πελάτες εξυπηρετήθηκαν από τον σερβιτόρο.
10. Ο σημαιοφόρος επιλέχθηκε από τον διευθυντή.

4α. ενεργητικές δομές με παθητική μορφολογία –άψυχο Αντικείμενο

1. *Ο μαθητής γράφτηκε το ποίημα.
2. *Ο μαθητής λύθηκε την άσκηση.
3. *Οι μαθητές συμπληρώθηκαν την άσκηση.
4. *Ο δάσκαλος διορθώθηκε τα διαγωνίσματα.
5. *Η Μαρία ποτίστηκε τα λουλούδια.
6. *Οι αγρότες οργώθηκαν τα χωράφια.
7. *Οι μηχανικοί χτίστηκαν τη γέφυρα.
8. *Το σχολείο διοργανώθηκε την εκδήλωση.
9. *Οι γεωργοί καλλιεργήθηκαν τα χωράφια.
10. *Οι εργάτες μαζεύτηκαν τα σταφύλια.

4β. ενεργητικές δομές με παθητική μορφολογία –έμψυχο Αντικείμενο

1. *Οι περαστικοί σώθηκαν τον τραυματία.
2. *Η δασκάλα διδάχτηκε τα παιδιά.
3. *Ο παιδίατρος εμβολιάστηκε το παιδί.
4. *Ο δάσκαλος τιμωρήθηκε τον μαθητή.
5. *Η νονά βαφτίστηκε το παιδί.
6. *Η δασκάλα βαθμολογήθηκε τους μαθητές.
7. *Το αφεντικό απολύθηκε τον εργαζόμενο.
8. *Το αφεντικό πληρώθηκε τον υπάλληλο.
9. *Ο σερβιτόρος εξυπηρετήθηκε τους πελάτες.
10. *Ο διευθυντής επιλέχθηκε τον σημαιοφόρο.

5α. παθητικές δομές με ενεργητική μορφολογία –άψυχο Υποκείμενο

1. *Το ποίημα έγραψε από τον μαθητή.
2. *Η άσκηση έλυσε από τον μαθητή.
3. *Η άσκηση συμπλήρωσε από τους μαθητές.

4. *Τα διαγωνίσματα διόρθωσαν από τον δάσκαλο.
5. *Τα λουλούδια πότισαν από τη Μαρία.
6. *Τα χωράφια όργωσαν από τους αγρότες.
7. *Η γέφυρα έχτισε από τους μηχανικούς.
8. *Η εκδήλωση διοργάνωσε από το σχολείο.
9. *Τα χωράφια καλλιέργησαν από τους γεωργούς.
10. *Τα σταφύλια μάζεψαν από τους εργάτες.

5β. παθητικές δομές με ενεργητική μορφολογία –έμψυχο Υποκείμενο

1. *Ο τραυματίας έσωσε από τους περαστικούς.
2. *Τα παιδιά δίδαξαν από τη δασκάλα.
3. *Το παιδί εμβολίασε από την παιδίατρο.
4. *Ο μαθητής τιμώρησε από τον δάσκαλο.
5. *Το μωρό βάφτισε από τη νονά του.
6. *Οι μαθητές βαθμολόγησαν από τη δασκάλα.
7. *Ο εργαζόμενος απέλυσε από το αφεντικό του.
8. *Ο υπάλληλος πλήρωσε από το αφεντικό του.
9. *Οι πελάτες εξυπηρέτησαν από τον σερβιτόρο.
10. *Ο σημαιοφόρος επέλεξε από τον διευθυντή.

6. αντιμεταβιβαστικές δομές (με ενεργητική μορφολογία) χωρίς εναλλαγή φωνής

1. Το μπαούλο άνοιξε.

Το μπαούλο άνοιξε από το τράνταγμα.

Το μπαούλο άνοιξε με το τράνταγμα.

Το μπαούλο άνοιξε από τη γιαγιά.

Το μπαούλο ανοίχτηκε.

Το μπαούλο ανοίχτηκε από το τράνταγμα.

Το μπαούλο ανοίχτηκε με το τράνταγμα.

Το μπαούλο ανοίχτηκε από τη γιαγιά.

2. Τα μαλλιά στέγνωσαν.

Τα μαλλιά στέγνωσαν από το σεσουάρ.

Τα μαλλιά στέγνωσαν με το σεσουάρ.

Τα μαλλιά στέγνωσαν από τον κομμωτή.

Τα μαλλιά στεγνώθηκαν.

Τα μαλλιά στεγνώθηκαν από το σεσουάρ.

Τα μαλλιά στεγνώθηκαν με το σεσουάρ.

Τα μαλλιά στεγνώθηκαν από τον κομμωτή.

3. Ο δρόμος καθάρισε.

Ο δρόμος καθάρισε από τη βροχή.

Ο δρόμος καθάρισε με τη βροχή.

Ο δρόμος καθάρισε από την καθαρίστρια.

Ο δρόμος καθαρίστηκε.

Ο δρόμος καθαρίστηκε από τη βροχή.

Ο δρόμος καθαρίστηκε με τη βροχή.

Ο δρόμος καθαρίστηκε από την καθαρίστρια.

4. Ο τοίχος άσπρισε.

Ο τοίχος άσπρισε από το χιόνι.

Ο τοίχος άσπρισε με το χιόνι.

Ο τοίχος άσπρισε από τον μπογιατζή.

Ο τοίχος ασπρίστηκε.

Ο τοίχος ασπρίστηκε από το χιόνι.

Ο τοίχος ασπρίστηκε με το χιόνι.

Ο τοίχος ασπρίστηκε από τον μπογιατζή.

5. Ο δρόμος στένεψε.

Ο δρόμος στένεψε από τα έργα.

Ο δρόμος στένεψε με τα έργα.

Ο δρόμος στένεψε από τον μηχανικό.

Ο δρόμος στενεύτηκε.

Ο δρόμος στενεύτηκε από τα έργα.

Ο δρόμος στενεύτηκε με τα έργα.

Ο δρόμος στενεύτηκε από τον μηχανικό.

6. Η πόρτα έκλεισε.

Η πόρτα έκλεισε από τον αέρα.

Η πόρτα έκλεισε με τον αέρα.
Η πόρτα έκλεισε από το παιδί.
Η πόρτα κλείστηκε.
Η πόρτα κλείστηκε από τον αέρα.
Η πόρτα κλείστηκε με τον αέρα.
Η πόρτα κλείστηκε από το παιδί.

7. Το κουτί άδειασε.

Το κουτί άδειασε από τον αέρα.
Το κουτί άδειασε με τον αέρα.
Το κουτί άδειασε από το παιδί.
Το κουτί αδειάστηκε.
Το κουτί αδειάστηκε από τον αέρα.
Το κουτί αδειάστηκε με τον αέρα.
Το κουτί αδειάστηκε από το παιδί.

8. Η αφίσα ξεκόλλησε.

Η αφίσα ξεκόλλησε από τη βροχή.
Η αφίσα ξεκόλλησε με τη βροχή.
Η αφίσα ξεκόλλησε από τους μαθητές.
Η αφίσα ξεκολλήθηκε.
Η αφίσα ξεκολλήθηκε από τη βροχή.
Η αφίσα ξεκολλήθηκε με τη βροχή.
Η αφίσα ξεκολλήθηκε από τους μαθητές.

9. Η κεραία στράβωσε.

Η κεραία στράβωσε από την καταιγίδα.
Η κεραία στράβωσε με την καταιγίδα.
Η κεραία στράβωσε από τον τεχνικό.
Η κεραία στραβώθηκε.
Η κεραία στραβώθηκε από την καταιγίδα.
Η κεραία στραβώθηκε με την καταιγίδα.
Η κεραία στραβώθηκε από τον τεχνικό.

10. Το κρέας ξεπάγωσε.

Το κρέας ξεπάγωσε από τη ζέστη.

Το κρέας ξεπάγωσε με τη ζέστη.

Το κρέας ξεπάγωσε από τη μαγείρισσα.

Το κρέας ξεπαγώθηκε.

Το κρέας ξεπαγώθηκε από τη ζέστη.

Το κρέας ξεπαγώθηκε με τη ζέστη.

Το κρέας ξεπαγώθηκε από τη μαγείρισσα.

7. αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής

1. Το φόρεμα τσαλάκωσε.

Το φόρεμα τσαλάκωσε από το πλύσιμο.

Το φόρεμα τσαλάκωσε με το πλύσιμο.

Το φόρεμα τσαλάκωσε από το κορίτσι.

Το φόρεμα τσαλακώθηκε.

Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το πλύσιμο.

Το φόρεμα τσαλακώθηκε με το πλύσιμο.

Το φόρεμα τσαλακώθηκε από το κορίτσι.

2. Το τετράδιο λέρωσε.

Το τετράδιο λέρωσε από τη χρήση.

Το τετράδιο λέρωσε με τη χρήση.

Το τετράδιο λέρωσε από τον μαθητή.

Το τετράδιο λερώθηκε.

Το τετράδιο λερώθηκε από τη χρήση.

Το τετράδιο λερώθηκε με τη χρήση.

Το τετράδιο λερώθηκε από τον μαθητή.

3. Ο φράχτης γκρέμισε.

Ο φράχτης γκρέμισε από το μπουρίνι.

Ο φράχτης γκρέμισε με το μπουρίνι.

Ο φράχτης γκρέμισε από τον μάστορα.

Ο φράχτης γκρεμίστηκε.

Ο φράχτης γκρεμίστηκε από το μπουρίνι.

Ο φράχτης γκρεμίστηκε με το μπουρίνι.
Ο φράχτης γκρεμίστηκε από τον μάστορα.

4. Οι σελίδες σκόρπισαν.

Οι σελίδες σκόρπισαν από τον αέρα.

Οι σελίδες σκόρπισαν με τον αέρα.

Οι σελίδες σκόρπισαν από τον μαθητή.

Οι σελίδες σκορπίστηκαν.

Οι σελίδες σκορπίστηκαν από τον αέρα.

Οι σελίδες σκορπίστηκαν με τον αέρα.

Οι σελίδες σκορπίστηκαν από τον μαθητή.

5. Το μπουφάν ξεκούμπωσε.

Το μπουφάν ξεκούμπωσε από το τράβηγμα.

Το μπουφάν ξεκούμπωσε με το τράβηγμα.

Το μπουφάν ξεκούμπωσε από το παιδί.

Το μπουφάν ξεκουμπώθηκε.

Το μπουφάν ξεκουμπώθηκε από το τράβηγμα.

Το μπουφάν ξεκουμπώθηκε με το τράβηγμα.

Το μπουφάν ξεκουμπώθηκε από το παιδί.

6. Το νερό ζέστανε.

Το νερό ζέστανε από τον ήλιο.

Το νερό ζέστανε με τον ήλιο.

Το νερό ζέστανε από τη μητέρα.

Το νερό ζεστάθηκε.

Το νερό ζεστάθηκε από τον ήλιο.

Το νερό ζεστάθηκε με τον ήλιο.

Το νερό ζεστάθηκε από τη μητέρα.

7. Το κτίριο διέλυσε.

Το κτίριο διέλυσε από τον σεισμό.

Το κτίριο διέλυσε με τον σεισμό.

Το κτίριο διέλυσε από τον οικοδόμο.

Το κτίριο διαλύθηκε.
Το κτίριο διαλύθηκε από τον σεισμό.
Το κτίριο διαλύθηκε με τον σεισμό.
Το κτίριο διαλύθηκε από τον οικοδόμο.

8. Η μαργαρίτα μάδησε.
Η μαργαρίτα μάδησε από τον άνεμο.
Η μαργαρίτα μάδησε με τον άνεμο.
Η μαργαρίτα μάδησε από το κορίτσι.
Η μαργαρίτα μαδήθηκε.
Η μαργαρίτα μαδήθηκε από τον άνεμο.
Η μαργαρίτα μαδήθηκε με τον άνεμο.
Η μαργαρίτα μαδήθηκε από το κορίτσι.

9. Η σημαία ξεδίπλωσε.
Η σημαία ξεδίπλωσε από τη θύελλα.
Η σημαία ξεδίπλωσε με τη θύελλα.
Η σημαία ξεδίπλωσε από τον σηματοφόρο.
Η σημαία ξεδιπλώθηκε.
Η σημαία ξεδιπλώθηκε από τη θύελλα.
Η σημαία ξεδιπλώθηκε με τη θύελλα.
Η σημαία ξεδιπλώθηκε από τον σηματοφόρο.

10. Το πανί έσκισε.
Το πανί έσκισε από το τράβηγμα.
Το πανί έσκισε με το τράβηγμα.
Το πανί έσκισε από τον ράφτη.
Το πανί σκίστηκε.
Το πανί σκίστηκε από το τράβηγμα.
Το πανί σκίστηκε με το τράβηγμα.
Το πανί σκίστηκε από τον ράφτη.

Παράρτημα 3: Επιδόσεις παιδιών ανά συνθήκη σε ποσοστά

Ομάδα Α: Παιδιά Ηλικίας 4;0-6;0 ετών

		Ηλικία (μήνες)	Λεξιλόγιο	DVIQ
Παιδί 1	Αγόρι	57	76	84,51
Παιδί 2	Κορίτσι	72	68	88,38
Παιδί 3	Αγόρι	72	68	83,22

	Αποθετικά Γραμμ.	Αποθετικά Αντιγρ.	Παθητικά Γραμμ.	Παθητικά Αντιγρ.	Ενεργητικά Αντιγρ.
Παιδί 1	95	40	85	35	30
Παιδί 2	70	30	90	25	30
Παιδί 3	80	45	75	60	25

Αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής:

	Ενεργ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Ενεργ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. με-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. από-φράση (έμψυχο)
Παιδί 1	80	80	100	100
Παιδί 2	10	20	20	70
Παιδί 3	70	70	60	90

	Παθ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Παθ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. με- φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. από- φράση (έμψυχο)
Παιδί 1	40	70	60	80
Παιδί 2	0	30	20	80
Παιδί 3	60	70	70	90

Αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής:

	Ενεργ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Ενεργ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. με-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. από-φράση (έμψυχο)
Παιδί 1	90	90	90	90
Παιδί 2	30	40	60	60
Παιδί 3	70	80	70	70

	Παθ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Παθ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. με- φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. από- φράση (έμψυχο)
Παιδί 1	80	90	90	90
Παιδί 2	10	50	60	50
Παιδί 3	60	80	70	90

Ομάδα Β: Παιδιά Ηλικίας 7;0-9;0 ετών

		Ηλικία (μήνες)	Λεξιλόγιο	DVIQ
Παιδί 4	Κορίτσι	92	69,56	82
Παιδί 5	Αγόρι	90	67,93	70
Παιδί 6	Αγόρι	87	79,89	86

	Αποθετικά Γραμμ.	Αποθετικά Αντιγρ.	Παθητικά Γραμμ.	Παθητικά Αντιγρ.	Ενεργητικά Αντιγρ.
Παιδί 4	100	60	100	100	95
Παιδί 5	100	70	100	90	95
Παιδί 6	95	35	100	90	100

Αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής:

	Ενεργ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Ενεργ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. με-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. από-φράση (έμψυχο)
Παιδί 4	100	100	90	100
Παιδί 5	70	80	90	80
Παιδί 6	90	70	0	90

	Παθ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Παθ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. με- φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. από- φράση (έμψυχο)
Παιδί 4	20	30	50	50
Παιδί 5	30	60	50	60
Παιδί 6	10	0	30	20

Αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής:

	Ενεργ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Ενεργ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. με-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. από-φράση (έμψυχο)
Παιδί 4	80	60	80	90
Παιδί 5	30	50	60	20
Παιδί 6	20	10	50	30

	Παθ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Παθ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. με- φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. από- φράση (έμψυχο)
Παιδί 4	80	90	100	80
Παιδί 5	90	90	90	90
Παιδί 6	100	40	50	90

Ομάδα Γ: Παιδιά Ηλικίας 10;1-11;10 ετών

		Ηλικία (μήνες)	Λεξιλόγιο	DVIQ
Παιδί 7	Κορίτσι	135	80,43	84
Παιδί 8	Κορίτσι	142	79,34	76
Παιδί 9	Αγόρι	133	78,26	80
Παιδί 10	Κορίτσι	141	77,71	74
Παιδί 11	Κορίτσι	126	83,69	80
Παιδί 12	Κορίτσι	130	82,06	84
Παιδί 13	Αγόρι	121	79,89	88

	Αποθετικά Γραμμ.	Αποθετικά Αντιγρ.	Παθητικά Γραμμ.	Παθητικά Αντιγρ.	Ενεργητικά Αντιγρ.
Παιδί 7	100	85	100	100	100
Παιδί 8	100	55	90	100	100
Παιδί 9	100	50	100	100	100
Παιδί 10	100	40	100	100	100
Παιδί 11	95	35	100	95	100
Παιδί 12	100	30	100	100	100
Παιδί 13	100	60	100	100	100

Αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής:

	Ενεργ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Ενεργ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. με-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. από-φράση (έμψυχο)
Παιδί 7	100	80	20	10
Παιδί 8	100	100	70	90
Παιδί 9	100	100	80	70
Παιδί 10	80	60	80	70
Παιδί 11	90	90	100	90
Παιδί 12	100	40	80	40
Παιδί 13	90	100	100	100

	Παθ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Παθ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. με- φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. από- φράση (έμψυχο)
Παιδί 7	70	80	40	90
Παιδί 8	30	40	30	40
Παιδί 9	0	30	10	30
Παιδί 10	30	30	20	40
Παιδί 11	10	90	10	10
Παιδί 12	10	90	10	10
Παιδί 13	20	90	40	10

Αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής:

	Ενεργ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Ενεργ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. με-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. από-φράση (έμψυχο)
Παιδί 7	40	30	20	0
Παιδί 8	40	30	50	0
Παιδί 9	30	10	20	0
Παιδί 10	30	20	10	30
Παιδί 11	50	0	10	20
Παιδί 12	40	10	20	20
Παιδί 13	30	60	40	20

	Παθ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Παθ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. με- φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. από- φράση (έμψυχο)
Παιδί 7	100	100	30	90
Παιδί 8	90	90	90	70
Παιδί 9	90	100	80	100
Παιδί 10	100	100	100	100
Παιδί 11	100	100	100	100
Παιδί 12	100	90	100	100
Παιδί 13	90	80	80	70

Ομάδα Δ: Παιδιά Ηλικίας 12;0-13;0 ετών

		Ηλικία (μήνες)	Λεξιλόγιο	DVIQ
Παιδί 14	Αγόρι	152	87,5	88
Παιδί 15	Αγόρι	152	82,61	90
Παιδί 16	Αγόρι	156	83,69	88
Παιδί 17	Κορίτσι	149	83,69	84
Παιδί 18	Κορίτσι	151	82,06	74
Παιδί 19	Αγόρι	154	80,97	82
Παιδί 20	Κορίτσι	149	82,06	84
Παιδί 21	Αγόρι	155	75	88

	Αποθετικά Γραμμ.	Αποθετικά Αντιγρ.	Παθητικά Γραμμ.	Παθητικά Αντιγρ.	Ενεργητικά Αντιγρ.
Παιδί 14	100	90	95	100	95
Παιδί 15	100	85	100	100	100
Παιδί 16	100	5	100	100	95
Παιδί 17	100	85	100	100	100
Παιδί 18	100	55	100	100	90
Παιδί 19	100	50	100	90	100
Παιδί 20	95	35	90	100	95
Παιδί 21	100	50	100	100	85

Αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής:

	Ενεργ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Ενεργ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. με-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. από-φράση (έμψυχο)
Παιδί 14	100	100	100	70
Παιδί 15	100	90	80	80
Παιδί 16	100	90	100	90
Παιδί 17	100	100	100	100
Παιδί 18	100	100	100	90
Παιδί 19	100	100	100	100
Παιδί 20	90	90	50	90
Παιδί 21	100	100	100	90

	Παθ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Παθ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. με- φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. από- φράση (έμψυχο)
Παιδί 14	0	10	0	20
Παιδί 15	40	40	30	40
Παιδί 16	60	60	60	100
Παιδί 17	80	100	100	90
Παιδί 18	0	10	20	30
Παιδί 19	60	90	80	70
Παιδί 20	10	0	20	30
Παιδί 21	50	60	70	80

Αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής:

	Ενεργ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Ενεργ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. με-φράση (άψυχο)	Ενεργ. μορφ. από-φράση (έμψυχο)
Παιδί 14	60	50	60	20
Παιδί 15	30	30	50	30
Παιδί 16	40	50	60	40
Παιδί 17	90	60	70	50
Παιδί 18	60	40	40	30
Παιδί 19	90	80	100	70
Παιδί 20	60	80	70	30
Παιδί 21	90	80	90	80

	Παθ. μορφ. χωρίς ΠροθΦρ	Παθ. μορφ. από-φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. με- φράση (άψυχο)	Παθ. μορφ. από- φράση (έμψυχο)
Παιδί 14	80	90	80	80
Παιδί 15	100	90	70	100
Παιδί 16	100	100	100	100
Παιδί 17	100	100	100	100
Παιδί 18	90	90	90	50
Παιδί 19	100	100	100	100
Παιδί 20	90	80	50	60
Παιδί 21	90	100	100	100

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1: Ποσοστό αναμενόμενων απαντήσεων για τις δομές με αποθετικά και παθητικά ρήματα.....	40
Γράφημα 2: Συγκριτική παρουσίαση γραμματικών δομών με αποθετικά και παθητικά ρήματα – ποσοστό απαντήσεων.....	41
Γράφημα 3: Συγκριτική παρουσίαση αντιγραμματικών δομών με αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα – ποσοστό απαντήσεων.....	42
Γράφημα 4: Ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων με αντιμεταβιβαστικά ρήματα	43
Γράφημα 5: Σύγκριση αποδεκτότητας δομών με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής – ποσοστά αποδεκτότητας προτάσεων	44
Γράφημα 6: Σύγκριση αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία – ποσοστά αποδεκτότητας προτάσεων	45
Γράφημα 7: Σύγκριση αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής με βάση την ύπαρξη Προθετικής Φράσης – ποσοστά αποδεκτότητας προτάσεων.....	46
Γράφημα 8: Σύγκριση των αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής και απόφραση με βάση την εμπυχότητα – ποσοστά αποδεκτότητας προτάσεων	47
Γράφημα 9: Αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή + με-φράση (άψυχο) σε σύγκριση με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή + από-φράση (άψυχο) – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.	48
Γράφημα 10: Σύγκριση αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.	49
Γράφημα 11: Σύγκριση αντιμεταβιβαστικών δομών με εναλλαγή φωνής με βάση την ύπαρξη Προθετικής Φράσης – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.....	50
Γράφημα 12: Σύγκριση των αντιμεταβιβαστικών δομών με εναλλαγή φωνής και απόφραση με βάση την εμπυχότητα – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.	51
Γράφημα 13: Αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής + με-φράση (άψυχο) σε σύγκριση με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής + από-φράση (άψυχο) – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.	52
Γράφημα 14: Ποσοστό σωστών/ αναμενόμενων απαντήσεων για τις γραμματικές και αντιγραμματικές δομές με αποθετικά, παθητικά και ενεργητικά ρήματα – συγκριτική απεικόνιση όλων των ηλικιακών ομάδων.....	54
Γράφημα 15: Συγκριτική παρουσίαση των γραμματικών δομών με αποθετικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό σωστών απαντήσεων	56
Γράφημα 16: Συγκριτική παρουσίαση των αντιγραμματικών δομών με αποθετικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό σωστών απαντήσεων	57
Γράφημα 17: Συγκριτική παρουσίαση των γραμματικών δομών με παθητικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό σωστών απαντήσεων	58
Γράφημα 18: Συγκριτική παρουσίαση των αντιγραμματικών δομών με παθητικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό σωστών απαντήσεων	59

Γράφημα 19: Συγκριτική παρουσίαση των αντιγραμματικών δομών με ενεργητικά ρήματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες	60
Γράφημα 20: Συγκριτική παρουσίαση των δομών με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής για όλες τις ηλικιακές ομάδες– ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων	62
Γράφημα 21: Σύγκριση αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.....	63
Γράφημα 22: Σύγκριση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων των αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής με βάση την ύπαρξη Προθετικής Φράσης – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων	64
Γράφημα 23: Σύγκριση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων των αντιμεταβιβαστικών δομών χωρίς εναλλαγή φωνής ως από-φράση με βάση την εμπυχότητα – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων	65
Γράφημα 24: Αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή + με-φράση (άψυχο) σε σύγκριση με αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή + από-φράση (άψυχο) για όλες τις ηλικιακές ομάδες– ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.....	66
Γράφημα 25: Σύγκριση αποδεκτότητας αντιμεταβιβαστικών ρημάτων με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία με αντιμεταβιβαστικά με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία για όλες τις ηλικιακές ομάδες – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων.....	68
Γράφημα 26: Σύγκριση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων των αντιμεταβιβαστικών δομών με εναλλαγή φωνής με βάση την ύπαρξη Προθετικής Φράσης – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων	69
Γράφημα 27: Σύγκριση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων των αντιμεταβιβαστικών δομών με εναλλαγή φωνής ως προς την από-φράση με βάση την εμπυχότητα – ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων	70
Γράφημα 28: Αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή + με-φράση (άψυχο) σε σύγκριση με αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή + από-φράση (άψυχο) για όλες τις ηλικιακές ομάδες– ποσοστό αποδεκτότητας προτάσεων	72
Γράφημα 29: Κατηγοριοποίηση απαντήσεων διόρθωσης για τα αποθετικά ρήματα – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες	75
Γράφημα 30: Κατηγοριοποίηση απαντήσεων διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + με-φράση – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες	77
Γράφημα 31: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες	78
Γράφημα 32: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες	81

Γράφημα 33: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες	83
Γράφημα 34: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες	84
Γράφημα 35: Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων διόρθωσης για τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – ποσοστά απαντήσεων για όλες τις ηλικιακές ομάδες	86

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Κατηγορίες διόρθωσης αντιγραμματικών δομών με αποθετικά ρήματα – όλες οι ηλικιακές ομάδες	73
Πίνακας 2: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες	76
Πίνακας 3: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές: αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες	78
Πίνακας 4: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα χωρίς εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες	80
Πίνακας 5: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες	82
Πίνακας 6: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με ενεργητική μορφολογία + από-φράση (έμψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες.....	83
Πίνακας 7: Κατηγορίες διόρθωσης για τις δομές με αντιμεταβιβαστικό ρήμα με εναλλαγή φωνής με παθητική μορφολογία + με-φράση (άψυχο) – όλες οι ηλικιακές ομάδες	85